

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ:
ΝΕΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ
ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΣΕΛΙΟΥ
(Α.Μ.: 1012201903051)

Θέμα: «Υπόθεση Ντρέυφους-Τζωρτζ Πολκ»

Επιβλέπων Καθηγητής: Θανάσης Χρήστου
Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Ιάκωβος Μιχαηλίδης
Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Σωτήριος Ριζάς

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2021

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	3
Εισαγωγή.....	4
Α΄ Κεφάλαιο	
Η Θεσσαλονίκη του 1948.....	8
Β΄ Κεφάλαιο	
Τ. Πολκ-Απειλές δολοφονίας.....	10
2.1. Χρονολόγιο	10
2.2. Περίπτωση Ζ. Ριγκάλ. Γιατί δεν είχε την τύχη του Πολκ.....	12
2.3. Τζ. Πολκ.....	14
2.3.1. Τύπος- Κοινή γνώμη.....	18
2.3.2. Φυλάξου θα σε σκοτώσουμε.....	21
2.4. Εβδομάδα 10/5/48-16/5/48: Εξαφάνιση Πολκ	21
2.5. Ράνταλ Κόουτ (1909-2005, Randoll Coate) (Ράνταλ Κόουτς κατά Κ. Χατζηαργύρη και Γ. Μαρή).....	25
2.5.1. 9/48 (πριν τη δίκη Στακτόπουλου).....	29
Γ΄ Κεφάλαιο	
Τελευταίες κινήσεις Πολκ.....	33
3.1. Κυριακή 16/5	33
3.2. Πώς και γιατί βρέθηκε ο Πολκ στη Θεσ/νίκη.....	35
3.3. Τι έκανε 7/5-9;/5 Πότε τελικά δολοφονήθηκε;	36
3.3.1. Παρασκευή 7/5	36
3.3.2. Σάββατο 8/5.....	37
3.3.3. Σάββατο βράδυ 8/5-Κυριακή (λίγο μετά τα μεσάνυχτα).....	38
3.3.4. 9/5/48 Κυριακή.....	38
3.4. Το ξυπνητήρι.....	39
3.5. Πρωτοδιατυπωμένες απόψεις-Απορίες.....	40
3.6. Σχέσεις τύπου και Ελληνοαμερικανικών αρχών.....	42
3.7. Πρώτα «χτυπήματα» στον Ελληνικό τύπο.....	44
Δ΄ Κεφάλαιο	
Έρευνα και μερικοί πρωταγωνιστές.....	47
4.1. «Έρευνα».....	47
4.2. Μερικοί πρωταγωνιστές.....	53
4.2.1. Το ζήτημα των χαμένων φακέλων.....	66
Ε΄ Κεφάλαιο	
Γρηγόρης Στακτόπουλος.....	69
5.1. Εισαγωγή.....	69
5.2. Προφίλ-Πώς τον υποπτεύθηκαν.....	70
5.3. Η Σύλληψη-Ανάκριση, βασανιστήρια.....	72
5.3.1. Μάνα-αδελφές-οικιακή βοηθός.....	76
5.4. Η πορεία προς τις ομολογίες.....	76
5.5. Ευθύνες, κενά και τρύπες Ελληνο- Αμ/νο- Αγγλικής ανάκρισης.....	86

ΣΤ' Κεφάλαιο

Δίκη -Απόφαση -Συγκάλυψη.....	92
6.1. Πορεία προς τη δίκη.....	92
6.2. Δικηγόροι Στακτόπουλου-Σύνθεση δικαστηρίου.....	94
6.3. 1 ^η ,2 ^η ,3 ^η ημέρα δίκης-καταθέσεις.....	96
6.4. Απόφαση-Αντιδράσεις Τύπου-Συγκάλυψη.....	102

Ζ' Κεφάλαιο

Η συνέχεια;;;και το τέλος;;;ΖΩΗ «ΚΛΕΜΜΕΝΗ».....	106
7.1. Ζωή «κλεμμένη»- Αποφυλάκιση.....	106
7.2. Ανασκόπηση, συμπεράσματα, αυτοκριτική Χατζηαργύρη.....	111
7.3. Μια νέα προσπάθεια εξήγησης συμπεριφοράς Στακ/λου.....	112
7.4. Αιτήσεις αναθεώρησης.....	114

Η' Κεφάλαιο

Βιβλία, ταινίες, εικαστικά, θέατρο για την υπόθεση Πολκ.....	117
Επίλογος.....	119
Πηγές και Βιβλιογραφία.....	121
Παράρτημα.....	124
Περίληψη.....	125

Πρόλογος

Είσαι θύμα Κολόμβε,
 Στο λέω σαφώς.
 Κι όσο για μένα
 άκουσε το νέο:
 Θα ‘κλεινα την Αμερική
 θα την καθάριζα ελαφρώς
 και θα την ανακάλυπτα εκ νέου!

Έγραψε το 1925, για τις ΗΠΑ ο Βλαντιμίρ Μαγιακόφσκι¹, μετά το ταξίδι στην Αμερικάνικη ήπειρο. Ήταν βέβαιος πως, αν ο Κολόμβος “ξύπναγε”, δεν θα ‘ταν καθόλου ευχαριστημένος από τον τρόπο που οι “γιάνκηδες” συμπεριφέρονταν.

Διορατικός ο τεράστιος ποιητής “προφητεύει” τον τρόπο συμπεριφοράς τους σ’ ολόκληρο τον κόσμο. Δεκαετίες πριν οι νικητές του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και μονοκράτορες κάτι λιγότερο από μισό αιώνα αργότερα, “χαρίσουν” στην ανθρωπότητα τον καλύτερο εαυτό τους και τα “ευγενέστερα” των αισθημάτων τους. Μια απ’ αυτές τις “ομορφιές” είναι το θέμα της εργασίας αυτής. Αποτελεί την διπλωματική μου εργασία με τη συν-εργασία του καθηγητή μου Θανάση Χρήστου, που τον ευχαριστώ για μια φορά ακόμη για όσα πρόσφερε αυτά τα δύο χρόνια.

---

¹ Βλαντιμίρ Μαγιακόφσκι: Μπαγκνάντι Γεωργίας 19/7/1893-Μόσχα 14/4/1930. Στα 14 του παίρνει μέρος σε διαδηλώσεις με τους σοσιαλιστές . Με τον ταυτόχρονο θάνατο του πατέρα του μετακομίζουν στη Μόσχα.

Εντάσσεται στους Μπολσεβίκους το 1908. Φυλακίζεται 3 φορές για ανατρεπτική δράση , όμως όντας ανήλικος γλιτώνει την μεταγωγή.

Στη φυλακή στρέφεται στην Ποίηση. Τα πρώτα του ποιήματα κατάσχονται από τις αρχές .

Ζει την Επανάσταση στο Σμόλνι (Αγία Πετρούπολη).

Γυρίζοντας στη Μόσχα δουλεύει γι’ αυτήν.

Γνωρίζει τεράστια δημοτικότητα και φήμη. Ταξιδεύει στο εξωτερικό.

Οι ανησυχίες και ο ακτιβισμός του επικρίνονται.

Από το τέλος του 1920 απομυθοποιεί σε μεγάλο βαθμό την πορεία της ΕΣΣΔ υπό τον Στάλιν. Ταυτόχρονα αντιμετωπίζει δυσμένεια και «πέπλο σιωπής» για το έργο του.

14/4/1930 αυτοκτονεί (με πυροβολισμό). Η γενέτειρά του μετονομάζεται σε Μαγιακόφσκι.

1935: η Λίλια Μπρικ (γυναίκα της ζωής του, σύζυγος του εκδότη και φίλου του) γράφει στον Στάλιν για τις επιθέσεις ενάντια στον Ποιητή, που απαντά: «Ο Μαγιακόφσκι παραμένει ο καλύτερος και πιο ταλαντούχος ποιητής της σοβιετικής περιόδου. Η αδιαφορία για την καλλιτεχνική του κληρονομιά είναι έγκλημα».

Αποκαθίσταται, επαληθεύοντας το περίφημο ποίημά του “Μ’ όλη μου τη φωνή”:

Ο στίχος μου θα ‘ρθει

απ’ των αιώνων την οροσειρά

πάνω απ’ τα κεφάλια

ποιητών και κυβερνήσεων

Μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ(1991)το νέο καθεστώς τον χαρακτηρίζει έναν από τους εκπροσώπους του ολοκληρωτισμού.

Εισαγωγή

Τέλος της δεκαετίας του '40. Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος έχει αφήσει πίσω του την Ευρώπη πολιτικά αλλά και οικονομικά ανύπαρκτη, τη δε Σοβιετική Ένωση, με τον Κόκκινο Στρατό στο Βερολίνο, να μετρά τις μεγαλύτερες απώλειες, αριθμητικά και ποσοστιαία, σε ανθρώπινες ζωές, και παραγωγικό ιστό.

Οι ΗΠΑ έχοντας και σ' αυτόν τον πόλεμο τις λιγότερες απώλειες, συνειδητοποιούν πλέον πως είναι μεγάλη παγκόσμια καπιταλιστική δύναμη, με το αντίπαλο πολιτικοοικονομικό δέος γονατισμένο. Όχι όμως εξαφανισμένο από τον Χίτλερ, όπως επιθυμούσαν, κρυφά ή φανερά, όλες οι καπιταλιστικές χώρες.

Οι χώρες μετρούν ζημιές και καταστρώνουν σχέδια για ένα καλύτερο αύριο. Στη χώρα μας, που είναι στους νικητές, **τι ειρωνεία!**, καταστρέφεται ό,τι απέμεινε όρθιο.

Ο εμφύλιος πόλεμος, αποτέλεσμα ωμής επέμβασης στα εσωτερικά της, έχει ξεσπάσει από το 1946.

24/12/1947: ο Μάρκος Βαφειάδης² αναγγέλλει το σχηματισμό Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης.

27/12/1947: Σε αντίποινα η κυβέρνηση Τσαλδάρη-Σοφούλη³ θέτει ΚΚΕ και ΕΑΜ εκτός νόμου. Τα “σημάδια” από την αρχή του χρόνου έδειχναν το “μέλλον”.

Ο εμφύλιος, που “προετοιμάστηκε” πολύ καλά, γενικεύται.

Στην “αλλαγή σκυτάλης”, η Αγγλία ετοιμάζεται (θέλοντας και μη, κυρίως μη) να παραδώσει τον έλεγχο της χώρας στη νέα παγκόσμια υπερδύναμη, αφού η ίδια είναι στο χείλος της χρεωκοπίας.

Όμως, «η πόρνη των θαλασσών» όπως θα αποκληθεί από τον Σάββα Κωνσταντόπουλο⁴, έχει ακόμη μεγάλα ερείσματα στη χώρα και παλεύει να κρατηθεί.

² Μάρκος Βαφειάδης (Μ. Ασία28/1/1906-Αθήνα22/1/1992):Ηγετική φυσιογνωμία ΚΚΕ στην Κατοχή, αντίσταση, εμφύλιο. Αρχηγός μεραρχιών Ελλάς-Μακεδονίας, ανώτατος διοικητής Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας, από δημιουργίας του (1946), πρωθυπουργός Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης ως τον 1ο/1949.

³ Κυβέρνηση Τσαλδάρη-Σοφούλη: Πρώτη κυβέρνηση συνεργασίας (Λαϊκού Κόμματος-Τσαλδάρης, με Φιλελευθέρων-Σοφούλης). 9/1947-11/1948.

⁴ Σάββας Κωνσταντόπουλος(Κων/πολη 1910-Στοκχόλμη Σουηδίας 9/7/1981).Σπούδασε στη Νομική Αθηνών, όπου προσχώρησε στους Αρχαιομαρξιστές (τροτσκιστές) και στη συνέχεια έγινε από τους μεγαλύτερους δώκτες του κομμουνισμού στη χώρα(1939-'52). 1952-'66 διευθυντής “Απογευματινής”,1966-1981 εκδότης “Ελεύθερου Κόσμου”.

Από το 1950 (τουλάχιστον) συνεργάτης των ελληνικών μυστικών υπηρεσιών. Αρμοδιότητες, μεταξύ άλλων:

καταπολέμηση κομμουνισμού, προστασία κοινωνικού καθεστώτος, δημιουργία και λειτουργία “Γενικού αρχείου Εθνικής Ασφαλείας”, “Εθνική διαφώτισις” (προπαγάνδα).

12/3/1947: Σε λόγο που εκφωνεί, ο Πρόεδρος των ΗΠΑ Χάρι Τρούμαν⁵ δηλώνει πως θα υποστηρίξει οικονομικά και στρατιωτικά Ελλάδα και Τουρκία, για να αποτρέψει την πτώση τους στη Σοβιετική επιρροή (δόγμα Τρούμαν). Η “Washington Post”⁶ γράφει πως η αμερικανική βοήθεια «ρέει με ρυθμό 1.000.000\$ την ημέρα»⁷.

Στην Ουάσιγκτον διαμορφώνεται σταθερά αντικομμουνιστική και αντισοσιαλιστική πολιτική που οδηγεί στον Ψυχρό πόλεμο⁸. Η Ελλάδα συμπτωματικά ή ηθελημένα ήταν το πρώτο πεδίο δοκιμής του.

20/3/1947: Ο Γιάννης Ταλαγάνης (Ζέβγος) ανώτατο στέλεχος ΚΚΕ και ΕΑΜ -Υπουργός Γεωργίας στην πρώτη μετακατοχική κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου- δολοφονείται στη Θεσσαλονίκη ,στην οδό Αγ. Σοφίας, από τον Χρήστο Βλάχο. Του έδωσε και χαριστική βολή⁹. Αρχικά, στην απολογία του ισχυρίζεται πως τον σκότωσε για εκδίκηση στα βασανιστήρια που υπέστη σε στρατόπεδο για απειθαρχους κομμουνιστές στο Μπούλκες της Γιουγκοσλαβίας. Στη συνέχεια , γιατί οι κομμουνιστές είχαν εξωθήσει στην πορνεία τη γυναίκα του, που χώρισε.

Η τέως γυναίκα του τον διέψευσε. Τον χώρισε γιατί ήταν προδότης.

.Είχε προτείνει στον Πρωθυπουργό Κων/νο Καραμανλή κάθε δημόσιος υπάλληλος να υποβάλλει έκθεση στην υπηρεσία του για την προσωπική του συνεισφορά στον αντικομμουνιστικό αγώνα.

Ο Κωνσταντόπουλος τον 5/1958 μετείχε -στο σπίτι του Πρωθυπουργού Κων/νου Καραμανλή- σε σύσκεψη για την αντιμετώπιση της εκλογικής ανόδου της ΕΔΑ(αντιπολίτευση το 1958).

Εκεί γνωρίζει τον Γ. Παπαδόπουλο που αντιπροσώπευε την ΚΥΠ.

Αποφασίστηκε η συγκρότηση «αφανούς Επιτροπής για την παρακολούθηση θεωρητική και πολιτική του κομμουνιστικού προβλήματος».

Ρωμαίος Γιώργος : «Από τη δολοφονία του Λαμπράκη στη χούντα των συνταγματαρχών».

Ιστορικά Ελευθεροτυπίας, τ.220,22/1/2014

Το 1965 κυκλοφορεί (στα ελληνικά και γαλλικά) το δίτομο έργο: “Οι πολιτικές δυνάμεις στην Ελλάδα” του Γάλλου πολιτικού επιστήμονα και καθηγητή Ζαν Μεϊνών, που ασκεί έντονη κριτική στην οκταετία ΕΡΕ- Καραμανλή για συνεχείς αντιδημοκρατικές εκτροπές του πολιτεύματος.

Ο Καραμανλής ζητά από τον Κωνσταντόπουλο να συγγράψει πολιτική βιογραφία υπεράσπισης του έργου του. Μετά την ολοκλήρωσή της διορθώθηκε απ’ αυτόν. Δεν δημοσιεύεται αν και το κείμενο με τις χειρόγραφες διορθώσεις του, υπάρχει στα αρχεία Καραμανλή.

Κωστόπουλος Τάσος: “Ο πρώτος βιογράφος του εθνάρχη”, “Εφημερίδα Συντακτών” 15/10/2017 (ανάκτηση 20/10/2017).

Μεταπολιτευτικά αντιμετωπίζοντας δικαστικές διώξεις καταφεύγει στη Στοκχόλμη ως το θάνατό του.

Κηδεύτηκε στο Α΄ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ!!!

⁵ Χάρυ Σ. Τρούμαν (8/5/1884-26/12/1972),ο 33^{ος} Πρόεδρος των ΗΠΑ.

⁶ The Washington Post: Εφημερίδα με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία στην Ουάσιγκτον, η πιο παλιά (1877) της περιοχής.

⁷Σ. Ευσταθιάδης, «Ποιοι και γιατί δολοφόνησαν τον Τζωρτζ Πολκ», στο: *Βήμα* 24/11/2008, <https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/poioi-kai-giati-dolofonisan-ton-tzortz-polk/>, ημερομηνία προσπέλασης, 10/02/2021

⁸ Ψυχρός Πόλεμος: Ανταγωνισμός σε γεωπολιτικό, στρατιωτικό και οικονομικό επίπεδο δυτικού μπλοκ (ηγέτιδα δύναμη ΗΠΑ) και ανατολικού (αντίστοιχα ΕΣΣΔ). Αν και δεν συνέβη κύρια ένοπλη σύρραξη, εξ ου και ψυχρός, είχαμε περιφερειακές συρράξεις με άμεση ή έμμεση εμπλοκή ΗΠΑ-ΕΣΣΔ (Κορέα, Ινδοκίνα, Αφγανιστάν).

⁹ Μ. Στούκας,“Υπόθεση Πολκ: η δολοφονία που συγκλόνισε την Ελλάδα μέσα στον εμφύλιο (1948)”, *Πρώτο Θέμα* ,χ.φ. 23/7/2017.

Καταδικάστηκε σε διετή (2!!) φυλάκιση, απόφαση που ξεσήκωσε θύελλα διαμαρτυριών. Δραπέτευσε στην Αργεντινή. Πολλά χρόνια αργότερα επέστρεψε.

20/9/1981: τρόφιμος ψυχιατρείου Λέρου, σε συνέντευξή του στην “Ακρόπολη” ισχυρίστηκε πως είχε εκτελέσει εντολή ανωτέρων του. Δούλευε στην ελληνική και συμμαχική αντικατασκοπεία.

Τρίτη 10/2/1948: Οι αντάρτες βομβαρδίζουν τη Θεσσαλονίκη. Ρίχνουν 40 οβίδες με στόχο την πλατεία Αριστοτέλους. Θύματα: 6 νεκροί και 7 τραυματίες¹⁰.

Εγκλωβίζονται στην περιοχή των λιμνών Αγ. Βασιλείου και Βόλβης. Η μάχη είναι σκληρή με πολλούς νεκρούς. Συλλαμβάνονται 111. Διαπομπεύονται στους δρόμους της πόλης.

52 καταδικάζονται τετράκις σε θάνατο , 15 σε ισόβια ή μικρότερες ποινές και 44 απαλλάσσονται ως βιαίως στρατολογηθέντες. Οι εκτελέσεις γίνονται πίσω από τις φυλακές Επταπυργίου¹¹.

Μεγάλο Σάββατο, 1/5/1948: Δολοφονία Υπουργού Δικαιοσύνης Χρ. Λαδά¹² από τον 22χρονο κομμουνιστή Ευστράτιο Μουτσογιάννη , μέλος της ΟΠΛΑ (Οργάνωση Προστασίας Λαϊκών Αγωνιστών)¹³, όπως ο ίδιος εξιστορεί στην “Καθημερινή” 3/11/2007.

Σε αντίποινα μόνο την Τρίτη ημέρα του Πάσχα, εκτελούνται 154 μέλη και οπαδοί του ΚΚΕ (37 στην Αίγινα, 24 στο Γουδί, 23 στη Θεσσαλονίκη, 12 στη Λαμία και άλλοι 58 σε Χαλκίδα, Σπάρτη, Τρίπολη και Καλαμάτα).

Όταν αρχίζουν να γίνονται γνωστές οι εκτελέσεις, ο νέος Υπουργός Δικαιοσύνης Κων/νος Ρέντης¹⁴ διαβεβαίωνε πως «δεν εδόθησαν διαταγές περί ομαδικών εκτελέσεων καταδίκων εις θάνατον»¹⁵.

Τότε, «η τρομοκρατία της Δεξιάς είχε ξεπεράσει κάθε όριο. Οι παρακρατικές οργανώσεις αυτού του χώρου οργιάζαν. Η συμφωνία της Βάρκιζας είχε καταπατηθεί από το επίσημο κράτος, ενώ οι Άγγλοι που είχαν εγγυηθεί για την εφαρμογή της,

¹⁰ Εμπρός, χ. φ., 11/2/48.

¹¹ Μ. Στούκας, ό. π.

¹² Χρήστος Λαδάς (1881 Αθήνα-1948 Αθήνα): Νομικός, πολιτικός (Κόμμα Φιλελευθέρων).

¹³ Ο.Π.Λ.Α.: Ένοπλη οργάνωση, από το 1943, προσκείμενη στο ΕΑΜ με καθήκοντα ασφάλειας, πληροφοριών και ειδικών αποστολών.

Η ανάγκη της ύπαρξής της ενισχύθηκε από τη Λευκή τρομοκρατία, (κλίμα διώξεων: προοδευτικών, μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας, από ταγματασφαλίτες, Χωροφυλακή και Εθνοφυλακή).

Εξ αιτίας της δημιουργείται ο Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας. Αρχικός σκοπός του ήταν η αυτοάμυνα από τις επιθέσεις των παρακρατικών.

Συνέντευξη Μάρκου Βαφειάδη στο Στέλιο Κούλογλου στο “Ρεπορτάζ χωρίς σύνορα”, 17/4/2019

¹⁴ Κων/νος Ρέντης (Μελίσσι Κορινθίας 1884-Κιάφα Οινόης 18/10^{ου}/1958): Διπλωμάτης, πολιτικός, Κόμμα Φιλελευθέρων – ΕΠΕΚ. Υπουργός πολλές φορές, κυρίως στη δεκαετία 1940-1950.

¹⁵ Εμπρός, χ. φ., 5/5/1948, σ. 4

τώρα «ένιπταν τας χείρας των». Οι διώξεις κατά παντός αριστερού ή απλώς φιλοαριστερού είχαν καταργήσει κάθε έννοια δημοκρατίας. Το αίσχος της Μακρονήσου προκαλούσε ρίγη στον κόσμο. Ο δρόμος της εξορίας στα νησιά ήταν ανοιχτός για όλους όσους είχαν δημοκρατικές πεποιθήσεις¹⁶.

---

¹⁶ Γ. Λεονταρίτης, *Ο Γιάννης Μαρής για την υπόθεση Πολκ*, Αθήνα 2016, σ. 14.

Α΄ Κεφάλαιο

Η Θεσσαλονίκη του 1948

Η Θεσσαλονίκη “ενώνει” την ανταρτοκρατούμενη βόρεια περιοχή του Γράμμου και του Βέρνου (Βίτσι) με την υπόλοιπη Ελλάδα. Είναι το επίκεντρο του ενδιαφέροντος Αγγλοαμερικανών και άλλων.

Θυμίζει Καζαμπλάνκα (του Χόμφρεϊ Μπόγκαρτ) ή μικρό Βερολίνο¹⁷.

Επιπλέον λόγος συρροής διπλωματών, δημοσιογράφων και πρακτόρων :

Στο ξενοδοχείο “Μεντιτερράνεαν” συνεδρίαζε, η από 12 χώρες, Βαλκανική Επιτροπή Έρευνας, που θα κατάρτιζε έκθεση για παραβιάσεις των συνόρων μας από τους βόρειους γείτονες.

Με επιμονή της ΕΣΣΔ από τον 10^ο/1947 άλλαξε μορφή, σύνθεση και όνομα (“Επιτροπή Ηνωμένων Εθνών για τα Βαλκάνια”) χωρίς συμμετοχή εκπροσώπων των σοσιαλιστικών χωρών.

Μην ξεχνάμε επίσης: Αγγλικό στρατό, διπλωμάτες των ΗΠΑ αλλά και ανθρώπων της Αντικατασκοπείας τους.

Από ελληνικής πλευράς η Χωροφυλακή (διευθυντής Ξανθόπουλος) και η Γενική Ασφάλεια (Μουσχουντής) είχαν υπό τον έλεγχό τους και δεξιές παρακρατικές οργανώσεις.

Εν ολίγοις εκείνη την εποχή η Θεσσαλονίκη ήταν μια επικίνδυνη περιοχή.

Το τραγικό βέβαιο είναι πως η πόλη πριν το 1948 (δολοφονία Ζεύγου), το 1948 (δολοφονία Πολκ) και το 1963(δολοφονία Λαμπράκη) συνδέθηκε με το πολιτικό έγκλημα και την προβοκάτσια.

6/9/1955: ο φύλακας του προξενείου της Τουρκίας Χασάν Μεχμέτογλου με συνεργό τον Οκτάι Εγκίν (Μουσουλμάνος Θράκης με ελληνική υπηκοότητα) προκαλούν μικροέκρηξη με ασήμαντες ζημιές στο Τουρκικό προξενείο, (σπίτι που γεννήθηκε ο Κεμάλ).

Πολλοί ιστορικοί έχουν δηλώσει πως ήταν πράκτορας της τουρκικής αστυνομίας, χωρίς οι Τούρκοι να το ‘χουν παραδεχθεί.

Μια μικρή εφημερίδα, η “Ισταμπούλ Εξπρές”, προβάλλει το γεγονός ως πρόκληση των Ελλήνων και εθνική προσβολή. Τίτλος: «*Βάλανε φωτιά στο σπίτι του*

¹⁷ Γ. Σαρρής, «Υπόθεση Πολκ: Ένα έγκλημα που παραμένει ατιμώρητο για 71 χρόνια», στο: *Εθνος* 16/5/2019, Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 23-24

πατέρα μας Κεμάλ». Η κυκλοφορία της από 20.000 μέχρι το μεσημέρι πάει στις 200.000, ενώ φύλλα της αρχίζουν να μοιράζονται σ' όλη την Πόλη.

Με κάθε μέσον όχλος μεταφέρεται στην Πόλη απ' όλη τη χώρα. Μοιράζονται λοστοί, ρόπαλα, αξίνες, βενζίνη, δυναμίτιδα και φαγητό 2 ημερών. Τα σπίτια και οι επιχειρήσεις των Ελλήνων μαρκάρονται από την προηγούμενη νύχτα, ενώ καταλυτικά δρα και η προπαγάνδα της «φίλης και συμμάχου Βρετανίας», εστιάζοντας επί ημέρες στο Κυπριακό, ξεσηκώνοντας τους Τούρκους εναντίον των Ελλήνων.

Είχαμε πάνω από 30 νεκρούς. Οι λεηλασίες κράτησαν πάνω από 7 ώρες.

Για το τουρκικό κράτος υπεύθυνοι ήταν οι Τούρκοι ... κομμουνιστές (μικρή μειοψηφία χωρίς δύναμη). Ο Εγκίν αργότερα διορίστηκε Γενικός Διευθυντής Κρατικής Ασφάλειας.

Β' Κεφάλαιο

Τ. Πολκ-Απειλές δολοφονίας

2.1. Χρονολόγιο

15/2/1947: Η βρετανική κυβέρνηση ειδοποιεί ελληνική και αμερικανική κυβέρνηση πως 31/3^{ου}/1947 σταματά την βοήθεια στην Ελλάδα.

21/2/1947: Η αμερικανική κυβέρνηση ειδοποιεί τον Έλληνα πρεσβευτή πως αναλαμβάνει τη βοήθεια.

3/1947: Ο Πολκ, ανταποκριτής, Μ. Ανατολής του ράδιο CBS, φτάνει στην Αθήνα.

11/4/1947: Απέλαση Ζερμαίν Ριγκάλ (απεσταλμένος Humanité).

7/5/1948: Άφιξη Πολκ στη Θεσσαλονίκη.

8;/5/1948: Δολοφονία Πολκ.

10/5/1948: Ο Θ. Μπάμιας βρίσκει να επιπλέει στη θάλασσα η ταυτότητα του Πολκ.

Μαζί με Γ. Καραμιχάλη την ταχυδρομούν στο Γ' Αστυνομικό Τμήμα Θεσσαλονίκης.

16/5/1948: Μπροστά στο κέντρο Τριανόν βρίσκεται στη θάλασσα να επιπλέει το πτώμα του Πολκ.

17/5/1948: Ο υπουργός - Γενικός Διοικητής Αρ. Μπασιάκος επισκέπτεται τον Αστυνομικό Διευθυντή Νίκο Μουσχουντή και του αναφέρει πως νωρίτερα σε δεξίωση της Ενώσεως Συντακτών ο δημοσιογράφος Γρηγόρης Στακτόπουλος ρωτούσε επίμονα για τον Πολκ, Τον θεωρεί ύποπτο.

Μάιος 1948: Έντονη κινητοποίηση Αμερικανών δημοσιογράφων και αξιωματούχων των ΗΠΑ. Πιέζουν να βρεθεί ο ένοχος.

10/6/1948: Άφιξη Ουίλιαμ. Ντόνοβαν (επιτροπή δημοσιογράφων).

14/8/1948: Συλλαμβάνεται ο Γρ. Στακτόπουλος ως συνένοχος της δολοφονίας.

16/8/1948: Συλλαμβάνεται η μητέρα του ως αποστολέας της ταυτότητας του Πολκ.

20/9/1948: Διατύπωση επίσημης κατηγορίας (συνεργός) κατά Στακτόπουλου. Άφιξη στην Αθήνα στρατηγού Ντόνοβαν.

1-2/10,14/10,21/10/1948: διαδοχικές «ομολογίες» Στακτόπουλου.

16/10/1948: Άφιξη στην Αθήνα στρατηγού Μάρσαλ.

17/10/1948: Ο Υπουργός Δικαιοσύνης (Γ. Μελάς) και Δημοσίας Τάξεως (Κ. Ρέντης) ισχυρίζονται σε συνέντευξη στη Θεσσαλονίκη πως δράστης είναι ο Στακτόπουλος και τα στελέχη του ΚΚΕ Αδάμ Μουζενίδης και Ευάγγελος Βασβανάς.

12-21/4/1949: Δίκη(νέα «ομολογία») και καταδίκη σε ισόβια του Στακτόπουλου.

1949-1952;:: Παραμονή Στακτόπουλου στα κρατητήρια της Ασφάλειας.

Τέλος '51-αρχές '52: Μεταγωγή Στακτόπουλου στις φυλακές Επταπυργίου. Είχε αποκαλυφθεί από δημοσιογράφο η συνέχιση της κράτησής του στην Ασφάλεια.

Αρχίζει αγώνα για αθώωση του.

12/8/1960: Αποφυλάκισή του από τις φυλακές Αίγινας.

29/8/1977: 1η αίτηση αναψηλάφησης δίκης.

20/6/1979: Απορριψη από Άρειο Πάγο

28/2/1998: Ο Στακτόπουλος πεθαίνει αδικαίωτος.

12/3/1999: Δεύτερη προσφυγή από τη χήρα του, Θεοδώρα Ζησιμοπούλου.

4/7/2001: Απορρίπτεται.

9/12/2002: Τρίτη προσφυγή από τη χήρα του. Ο Εισαγγελέας Αρείου Πάγου, Αθ. Καφίρης προτείνει ακύρωση ποινής και επανάληψη της δίκης. Ανάμεσα στους λόγους επικαλείται και τη δήλωση του Π. Κανελλόπουλου «ο δημοσιογράφος ήταν ένας σύγχρονος Ντρέυφους¹⁸. Η αθωότητά του ήταν φωτεινότερη και από τη φωτεινότερη μέρα».

---

¹⁸ Υπόθεση Ντρέυφους: Τέλος 9^{ου}/1894 η Γαλλίδα καθαρίστρια της Γερμανικής πρεσβείας βρίσκει στα απορρίμματα έγγραφο στρατιωτικών πληροφοριών που αφορούν τη Γαλλία και το στέλνει στη Γαλλική αντικατασκοπεία. Το έγγραφο (Μπορντερώ-Bordereau) παίρνει χαρακτήρα σπουδαίου ντοκουμέντου προδοσίας.

Με βάση (ομοιότητα και όχι ταύτιση) κατηγορείται ο Γάλλος (με εβραϊκή καταγωγή) λοχαγός πυροβολικού Άλφρεντ Ντρέυφους.

Καταδικάζεται σε ισόβια με βάση: 1) την κατάθεση του διάσημου γραφολόγου Άλφονς Μπερτιγιάν, που για να στηρίξει τη γνησιότητα του bordereau αναπτύσσει την αντιεπιστημονική θεωρία της αυτοπλαστογραφίας και 2) τον “μυστικό φάκελο” ντοκουμέντων του Υπουργού-Στρατηγού Μερσιέ (προκατέλαβε τη διαδικασία και επέβαλε ετυμηγορία). Ο Ντρέυφους καθαιρείται. 13/4^{ου}/1895 στέλνεται στο νησί του διαβόλου, τόπο εξορίας στη Γαλλική Γουιάνα.

Όμως ... 3^{ου}/1896 η Γαλλική αντικατασκοπία παραλαμβάνει νέο bordereau, πιο αποκαλυπτικό του ίδιου χαρακτήρα. Όπως αποκαλύπτεται, είχε αποστολέα του Ουγγρικής καταγωγής ταγματάρχη Φερντινάντ Εστερχάζυ με ισχυρότατες πλάτες.

Ο Ταγματάρχης Ζοζέφ Ανρί, που βρήκε το πρωτότυπο γράμμα και το απέδωσε στον Ντρέυφους, παραποιεί στοιχεία και αποσιωπά άλλα. Ο Εστερχάζυ παίρνει διαβεβαιώσεις για την αθωότητά του, όπως και γίνεται.

Ο διοικητής της γαλλικής αντικατασκοπίας Ζωρζ Πικάρ, που πρώτος μίλησε για την αθωότητα του Ντρέυφους, μετατίθεται στην Τυνησία.

19/1/2004: Απορρίπτεται. Ο Εισαγγελέας παραιτείται.

16/3/2006: Τέταρτη αίτηση από τη χήρα του.

27/3/2007: Απορρίπτεται. (πολλές με 3-2).

2.2. Περίπτωση Ζ. Ριγκάλ. Γιατί δεν είχε την τύχη του Πολκ¹⁹

Γάλλος κομμουνιστής δημοσιογράφος της εφημερίδας Humanité, του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Από τους λίγους δημοσιογράφους που έφτασε στο Μάρκο(1947), ένα χρόνο πριν το επιχειρήσει ο Πολκ,.

Περιεχόμενο και δημοσιότητα της συνέντευξης ενόχλησαν πάρα πολύ την κυβέρνηση.

Το Μάρτη και Απρίλη του '47 ο Ριζοσπάστης που κυκλοφορούσε ακόμη ελεύθερα, έχει δυο άρθρα του Ν. Ζαχαριάδη²⁰ (21/3^{ov}/1947 την επομένη δολοφονίας Ζέβγου και 4°/1947) με τίτλους “Η ηθική στην πολιτική” και “Άβυσσος, άβυσσον επικαλείται”, όπου γράφει: «Ο Ζέρβας²¹ το ‘χει πιο εύκολο και βολικό να επιδίδεται σε λεονταρισμούς στη Βέροια και να οργανώνει προσωπικά τη δολοφονία του Ζέβγου στη Θεσσαλονίκη παρά να βγει και να μετρηθεί με το στρατηγό Μάρκο και

Ο Εμίλ Ζολά13/1/1898 στην πρώτη σελίδα της εφημερίδας “Aurore” δημοσιεύει ανοιχτή επιστολή με τον τίτλο “Κατηγορώ”, όπου κατηγορεί το στρατό για συγκάλυψη με εντολή του Υπουργείου Στρατιωτικών.

Το τεύχος από30.000 τυπώνεται σε300.000 και γίνεται ανάρπαστο.

Η Κυβέρνηση υπό την πίεση αντισημιτικών εξεγέρσεων και εθνικιστών πάει στις 7/2^{ov}/1898 το Ζολά σε δίκη για συκοφαντία.

Καταδικάζεται σε φυλάκιση ενός χρόνου και πρόστιμο 3.000 φράγκων.

Όμως η αίτηση επανάληψης της δίκης υπογράφεται ,άμεσα, από 3.000.

8/1898: Αποδεικνύεται πως ο Συνταγματάρχης Ζοζέφ Ανρί έγραψε την πλαστή επιστολή. Το παραδέχεται και αυτοκτονεί.

Ο Εστερχάζυ διαφεύγει στο Λονδίνο.

6/1899: Ο Ντρέυφους έρχεται από το νησί του Διαβόλου, ξαναδικάζεται και καταδικάζεται με ελαφρυντικά.

10 μέρες μετά ο Γάλλος Πρόεδρος Εμίλ Λουμπέ του απονέμει χάρη.

7/1906: Το Εφετείο τον απαλλάσσει και αναιρεί όλες του τις καταδίκες.

Με νόμο της Βουλής αποκαθίσταται πλήρως. 22/7/1906 του απονέμεται το μετάλλιο της Λεγεώνας της Τιμής.

¹⁹ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 17, 28-35.

²⁰ Νίκος Ζαχαριάδης (Αδριανούπολη27/4/1903-Σοβιετική Ένωση1/8/1973): Πολιτικός, Γ.Γ. του ΚΚΕ.

Κρατούμενος του Μεταξά απευθύνει,31/10/1940 γράμμα για αντίσταση στον Ελληνικό λαό, που δημοσιεύεται στον τύπο 2/11/1940.

Παραδίδεται στους Γερμανούς καταλήγοντας στο Νταχάου ως τη λήξη του πολέμου. Από τις παραμονές των εκλογών του 1946 είχε φύγει στις Ανατολικές χώρες περνώντας στην παρανομία, ενώ επέστρεψε λίγους μήνες μετά αναλαμβάνοντας, μετά το Βαφειάδη, την διεύθυνση του Δ.Σ.Ε..

²¹ Ν. Ζέρβας (Αρτα 17/5/1891-Αθήνα 10/12/1957): Στρατιωτικός, ιδρυτής ΕΔΕΣ, πολιτικός. Συνεργάστηκε με το ΧΧΙΙ (22°) Σώμα Στρατού των Γερμανών για να διαφυλάξει τις οδούς ανεφοδιασμού Γερμανών από τον Άρη Βελουχιώτη και να αποσπαστεί έτσι το ΧΧΙΙ στη Γιουγκοσλαβία κατά των ανταρτών του Τίτο στο Μαυροβούνιο.

το στρατό του». Ο Ζέρβας Υπουργός Δημόσιας Τάξης τότε στην κυβέρνηση Δημ. Μαξίμου²², τον μνηνεί .Ο Ζαχαριάδης, μετά από απόφαση του Π.Γ. του ΚΚΕ δεν παρουσιάστηκε στη δίκη, όντας στο εξωτερικό στην παρανομία. Δίνεται έτσι η ευκαιρία στον Παν. Τσαλδάρη (Λαϊκό Κόμμα) να καταγγείλει «την συνέχισιν της πολιτικής της παρανομίας του Κόμματος τούτου».

Σ' αυτό το κλίμα η παρουσία και η δράση του Ριγκάλ αποτελεί μεγάλο πονοκέφαλο για τις ελληνικές αρχές. Ο Ριγκάλ ενημερώνει την κοινή γνώμη πως ο Μάρκος δηλώνει: «Η προσωρινή δημοκρατική κυβέρνηση είναι πάντα έτοιμη να δεχθεί και να ενθαρρύνει οποιαδήποτε πρωτοβουλία και οποιαδήποτε πλευρά που θα έστεινε να βοηθήσει στο να βρει η Ελλάδα τον εαυτό της και την ησυχία της ...».

Η επίσης γαλλική σοσιαλιστική εφημερίδα Populaire: «θεωρεί την είδηση πολύ σημαντική. Κίνησε παγκόσμιο ενδιαφέρον ... βαίνει παράλληλα με τις ενέργειες της ελληνικής κυβέρνησης για αποκατάσταση κανονικών σχέσεων με τους βόρειους γείτονές της. Οι ενέργειες αυτές θίγουν την εξωτερική πλευρά του ελληνικού προβλήματος».

Το αμερικανικό Πεντάγωνο (κυρίως) και η ελληνική πλευρά δεν ήθελαν συμβιβασμό ούτε λήξη εμφυλίου και εξομάλυνση με τους βόρειους γείτονες που ανήκαν στο ανατολικό μπλοκ.

Ο έλεγχος των Βαλκανίων είχε στρατηγική σημασία για τις ΗΠΑ.

Οι επισκέψεις στο Μάρκο ενοχλούσαν, αφού οι περισσότερες ανταποκρίσεις που ακολουθούσαν ήταν ευνοϊκές.

Ο Ριγκάλ έπρεπε να φύγει.

Με βίαιο τρόπο άνδρες της Γενικής Ασφάλειας του ζητούν να μαζέψει τα πράγματά του, για να τον οδηγήσουν στο αεροδρόμιο, αφού για την ελληνική κυβέρνηση ήταν ανεπιθύμητος.

12/4/1947: Το “Βήμα” γράφει: πως έφτασε χθες στο Βελιγράδι προερχόμενος από Θεσσαλονίκη και δήλωσε πως διετάχθη να εγκαταλείψει τη χώρα χωρίς εξηγήσεις, παρόλο που είχε άδεια παραμονής ως τις 15/4.

Το Ρόιτερ δε, περιμένει διαμαρτυρία της Γαλλικής κυβέρνησης.

²² Κυβέρνηση Δημ. Μαξίμου ,7κέφαλος (7 ατόμων).

1^{ος}/1947-8^{ος}/1948: σχηματίστηκε με τη συνεργασία των 7 πολιτικών αρχηγών χωρίς τους Φιλελεύθερους.

13/4/1947: Πάλι το “Βήμα” πληροφορεί πως καμιά διαμαρτυρία της Γαλλικής κυβέρνησης δεν έγινε. Δεν πρόκειται για απέλαση, ο Ριγκάλ είχε ζητήσει παράταση διαμονής ως τις 15/4, αλλά δεν έκανε χρήση της.

Απεχώρησε, γιατί αντιλήφθηκε ... πως έκανε κατάχρηση της φιλοξενίας (ανακοίνωση αρμόδιας ελληνικής πηγής). Ο Ριγκάλ την διέψευσε επιμένοντας πως απελάθηκε βίαια.

Γιατί λοιπόν όχι ο Ριγκάλ;

α) Ήταν κομμουνιστής και η δολοφονία του έδειχνε αμέσως τον ένοχο.

β) Το Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα υπό τον Μωρίς Τερέζ ήταν πρώτο στις εκλογές του 1945, κάτι που δεν μπορούσε ν’ αγνοηθεί.

Ο Πολκ όμως ,ενοχλητικός και ο ίδιος, δεν είχε τα προηγούμενα «μειονεκτήματα». Κατά τους δράστες ο φόνος του, εύκολα, θα μπορούσε να χρεωθεί στους Κομμουνιστές.

Έτσι γλύτωνε η Κυβέρνηση από έναν κατηγορο , για τη διαχείριση-διασπάθιση της βοήθειας και έστειλε μήνυμα στους υπόλοιπους δημοσιογράφους να μην τολμήσουν να περπατήσουν τα βήματά του²³.

2.3. Τζ. Πολκ

Γεννήθηκε 17/10/1913 στο Τέξας και ήταν απόγονος του 11^{ου} προέδρου των ΗΠΑ Τζέιμς Νοξ Πολκ. Εγκαθίσταται στην Αλάσκα και αρχίζει να δημοσιογραφεί. Μετά τον πόλεμο εργάζεται σαν ελεύθερος ρεπόρτερ στο δίκτυο CBS.

Μάρτιος 1947: Μετά την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ καλύπτει στην Παλαιστίνη τις πρώτες συγκρούσεις Ισραηλινών και Αράβων.

Παράλληλα, μαζί με τον ανταποκριτή του NBC και φίλο του, Τζον Ντόνοβαν, ερευνούν «τον πόλεμο του πετρελαίου στη Μ. Ανατολή ,κύρια στην Περσία και τις προσπάθειες της βρετανικής “Aramco”.

Μετά την εξαγγελία του “δόγματος Τρούμαν” ζητά να καλύψει τα γεγονότα της Ελλάδας και αρχίζει να συλλέγει πληροφορίες και στοιχεία για “σκάνδαλα” της ελληνικής κυβέρνησης και “λαθρεμπόριο χρυσού μέσω διπλωματικού σάκου”²⁴.

Υπήρχε, τότε, μερική συνοδοιπορία USA και ΕΣΣΔ στο παλαιστινιακό με αδιάκοπες νύξεις USA προς Λονδίνο για μια “τάχα” διάθεση των ΗΠΑ ν’ αρχίσουν

²³ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 17-35.

²⁴ Π. Αγιαννίδης-Δημ Γουσίδης, «Υπόθεση Πολκ: Σενάρια με πετρέλαιο χρυσό και κλεμμένα λεφτά», στα: *Νέα*, 7/7/2001, χ. φ.

διαπραγματεύσεις για γενικότερη ρύθμιση των διαφορών τους με την ΕΣΣΔ. Ο Στάλιν ήταν πάντα θετικός σε κάθε τέτοια ένδειξη του Τρούμαν. Η Αγγλία ένωθε πολύ άβολα που δυσκολευόταν να σώσει την αυτοκρατορία της από τις αμερικάνικες φιλοδοξίες²⁵.

Τέλος του 1946 έρχεται για πρώτη φορά στη χώρα μας. Αγνοεί την «επίσημη» πληροφόρηση και στηρίζεται στη δική του κριτική και καυστική στάση στα τεκταινόμενα:

«Κυβέρνηση Αθήνας: Αμερικανικής κατασκευής συνασπισμός συντηρητικών (Λαϊκό Κόμμα - Τσαλδάρης) και κεντρώων (Θεμ. Σοφούλης) καταπιεστικός, ανίκανος, διεφθαρμένος και αδιάφορος απέναντι στις δοκιμασίες των απλών ανθρώπων.»

«Κυβέρνηση Τρούμαν: Ξοδεύει εκατομμύρια δολάρια για την Ελλάδα προσπαθώντας να διατηρήσει ένα καταπιεστικό και διεφθαρμένο καθεστώς, ενώ κάνει ελάχιστα για να βελτιώσει τις οικονομικές συνθήκες και να απαλύνει τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης».

Δεν έτρεφε συμπάθεια για τους αντάρτες και τους Σοβιετικούς. Λέγεται πως τους αποκάλεσε «νέους εκ βορρά βαρβάρους που απειλούν και πάλι να εισβάλουν στην Ελλάδα για να την καθυποτάξουν».

12^{ος}/1948: δημοσιεύει νέο άρθρο του για την Ελλάδα στο Harper's²⁶ που εξοργίζει τις κυβερνητικές πηγές και τον καθιστά persona non grata²⁷ για την Αμερικανική Πρεσβεία. Κατηγορείται ως κομμουνιστής και απειλούν τη ζωή του²⁸.

Ο Πολκ πολεμούσε το κράτος της Δεξιάς, όχι μόνο με τα τηλεγραφήματα αλλά και τις ραδιοφωνικές του ανταποκρίσεις από το σύστημα Columbia (από τα μεγαλύτερα των ΗΠΑ).

Όντας φιλελεύθερος και με πολύ προοδευτικές απόψεις, θεωρούσε χρέος του την διαφώτιση της κοινής γνώμης των ΗΠΑ.

6/1/1948: Η εφημερίδα Χέραλντ Τρίμπιουν ξεκινά από τις στήλες της συζήτηση για το χαρακτήρα του καθεστώτος στην Ελλάδα. Άτομο συνδεδεμένο με το

²⁵ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 54.

²⁶ Harper's Magazine: Το 2^ο παλαιότερο Αμερικάνικο λογοτεχνικό, πολιτικό, πολιτιστικό, οικονομικό, τέχνης, μηνιαίο περιοδικό (από 1850).

²⁷ persona non grata (ανεπιθύμητο πρόσωπο). Άρση διαπίστευσης προσώπου, το οποίο με λόγο ή έργο πρόσβαλε τη χώρα διαπίστευσης. Υποχρεούται να την εγκαταλείψει ή να μην εισέλθει σ' αυτή, ως διαπιστευμένο.

²⁸ Έντ. Κήλυ, *Φόνος στον Θερμαϊκό*, Αθήνα 2010, σ. 26
DSR811.91268/6-1048 υπόμνημα Rankin10/6^{ου}/1948.

καθεστώς προσπαθεί να το εμφανίσει παρεξηγημένο, δημοκρατικό και καλοπροαίρετο.

Ο Πολκ ήταν κατηγορηματικός. Ενοχλεί ιδιαίτερα γράφοντας: «Το μεγάλο πρόβλημα της Ελλάδας δεν είναι ο κομμουνιστικός κίνδυνος, όπως λέγεται συνήθως. Ελλοχεύει μέσα στο ίδιο το καθεστώς της. Είναι ταυτόχρονα κοινωνικό και οικονομικό».

Έρχεται στην Ελλάδα, έχοντας και την «ταυτότητα της αμερικάνικης επιτροπής βοήθειας προς την Ελλάδα (AMAG).

Συγκεντρώνει στοιχεία για κλοπές της βοήθειας από παρακρατικούς με συνεργασία χωροφυλακής, Αμερικανών και μαυραγοριτών²⁹.

Έτσι γίνεται το μαύρο πρόβατο για αμερικάνικη και ελληνική κυβέρνηση με αποτέλεσμα να παρακολουθείται από τις ελληνικές αρχές ασφαλείας και από ξένες μυστικές υπηρεσίες. Ιδιαίτερα επικριτικός για την ελληνική κυβέρνηση. Πίστευε πως διασπάθιζε την βοήθεια, ενώ μόνη ελπίδα είναι ο τερματισμός του εμφυλίου³⁰.

Η επίθεση του κράτους της Δεξιάς εναντίον σειράς Αμερικανών ανταποκριτών στην Αθήνα εντεινόταν συνεχώς. Γράφει ένα μεγάλο κατατοπιστικό υπόμνημα της ελληνικής κατάστασης που στέλνει σε διάφορες αμερικανικές προσωπικότητες και στο φίλο του δημοσιογράφο Ντρίου Πήρσον.

4 μέρες μετά την ανεύρεση του πτώματός του ο Πήρσον δημοσιεύει εκτενή αποσπάσματά : «Τώρα που πολλοί ανταποκριτές μεταδίδουν πληροφορίες για κρίση στην ελληνική Κυβέρνηση υπάρχουν ενδείξεις πως κάποιος ανάμεσά τους μπορεί να χτυπηθεί».

Δεν φοβάται, άλλωστε στη συνέχεια αναφέρει άλλους που θεωρεί πως κινδυνεύουν πολύ περισσότερο.

Ο Ντρίου Πήρσον τελειώνει την παρουσίαση μ' ένα φαρμακερό υστερόγραφο: «Είναι έκδηλη η δυνατότητα, στοιχεία της Δεξιάς να είναι υπεύθυνα για τη δολοφονία του Πολκ»³¹.

17/5^{ου}/1948: Σε εκτενές τηλεγράφημά του, το Associated Press σημειώνει: «Ο Πολκ που κατά καιρούς άσκησε κριτική στην ελληνική κυβέρνηση, είναι πιθανό να προκάλεσε την έχθρα οπαδού της άκρας Δεξιάς»³².

²⁹ Βήμα, χ. φ., 3/5/1998

³⁰ Μ. Στούκας, ό. π.

³¹ Κ. Χατζηαργύρης, *Η υπόθεση Πολκ*, Αθήνα 1975, σ. 54-55

³² Εμπρός, χ. φ., 18/5/1948,..σ.6.

Ο Υπουργός Συντονισμού Δημ. Χέλμης στέλνει επιστολή στον πρώην κυβερνήτη της Νεμπράσκα Ντουάιτ Γκρίζγουολντ, αρχηγό της αμερικάνικης αποστολής στη χώρα μας, ζητώντας να διαγυεύσει στον αμερικάνικο τύπο τους ισχυρισμούς του Πολκ πως:

i) η ελληνική κυβέρνηση εκποίησε σε Έλληνες πλοιοκτήτες σε ιδιαίτερα χαμηλές τιμές τα παραχωρηθέντα από τις ΗΠΑ Liberties ενώ πολλά απ' αυτά φέρουν(όπως και σήμερα) Παναμαϊκή σημαία. Το **“θαύμα” της ελληνικής ναυτιλίας.**

ii) Η βοήθεια 145.000.000\$ του 1946 διατέθηκε για αγορά: ειδών πολυτελείας, επιχειρήσεων εκτός Ελλάδας, καταθέσεις σε ξένες τράπεζες κ.ο.κ.

Μόνο 4.000.000 (ούτε το 2,75% του συνόλου) διατέθηκε για μηχανές, ανταλλακτικά κ.ά. χρήσιμα είδη.

iii) Μεγάλα αποθέματα βοήθειας της UNRRA³³ φθείρονται **ΣΚΟΠΙΜΑ** στις αποθήκες, για να διατηρούνται ψηλά οι τιμές

iv) η Cooperative American to Europe συναντά εδώ επίσημα αντίδραση στο έργο της.

Καταλήγοντας επισημαίνει πως «η δημοσίευση τόσων χονδροειδών ανακριβειών φοβούμεθα πως είναι δυνατόν να επηρεάσει τα γνώμας του αμερικάνικου κοινού επί της χρησιμότητας της αρξαμένης και συνεχιζόμενης συνεργασίας των ημετέρων λαών, δια την προάσπισιν των ιδεωδών της ελευθερίας και της δημοκρατίας».

Ο υπουργός απευθύνθηκε σωστά. Ο πρώην (και δημοσιογράφος), από τα βάθη των Η.Π.Α., μόνο θέμα είχε έναν πρωτόγονο αντικομμουνισμό.

25/5/1948: Boston Herald: «Ο Πολκ ήταν αγκάθι στα πλευρά της ελληνικής κυβέρνησης»³⁴.

Ο Πολκ “δεν αρέσει”. Η ανεξαρτησία του δεν ταιριάζει στο κλίμα της εποχής. Αναφέρει συχνά τις λαθροχειρίες των Ελλήνων πολιτικών και το γαϊτανάκι διαφθοράς και αμερικανικής βοήθειας 400.000.000\$. Δεν είναι πένα που εξαγοράζεται³⁵.

³³ UNRRA: Οργανισμός Περίθαλψης και Αποκατάστασης των Ηνωμένων Εθνών (από 1943-47). Σκοπός: η μέριμνα για μέτρα περίθαλψης θυμάτων πολέμου (σίτιση, καύσιμα, ένδυση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη κλπ.).

³⁴ Cooperative American to Europe Care “Συνεταιρισμός” 22 αμερικάνικων φιλανθρωπικών οργανώσεων (πολιτικές, θρησκευτικές, συνεταιριστικές και εργασιακές).

³⁵ Αργυρώ Μποζάνη, στο: *elculture.gr*, 10/3/2017, διαθέσιμο στο: (abozoni@elculture.gr), ημερονημία προσπέλασης 31/01/2021

Η σύζυγός του Ρέα Κοκώνη το 1953 δηλώνει: «Ο Τζωρτζ έγραφε τα ρεπορτάζ για την Ελλάδα με απόλυτη τιμιότητα χωρίς να κρύβει τίποτα. Για τη διαφθορά, την ανεπάρκεια τα μικροπολιτικά στρατηγήματα της Ελληνικής Κυβέρνησης αλλά και την αστάθεια των αμερικανικής πολιτικής στην Ελλάδα. Ούτε συγχωρούσε τους κομμουνιστές. Έγραφε αμερόληπτα και για τις δυο πλευρές του εμφυλίου. Ήταν πολλοί που φοβόντουσαν τα ρεπορτάζ αυτού του είδους. Μια εβδομάδα προτού εξαφανιστεί μού είπε πως είχε ανακαλύψει κάτι για την κακή διάθεση των χρημάτων του σχεδίου Μάρσαλ στην Ελλάδα που θα έφερνε πολλά στην επιφάνεια ...»³⁶.

Η ίδια σε αφιέρωμα της αμερικάνικης εκπομπής “60 minutes” του CBS το 1990 διευκρίνισε πως ο Πολκ είχε τις μέρες εκείνες λάβει ανώνυμη επιστολή από υπάλληλο της Τράπεζας Chase στη Ν. Υόρκη που ανέφερε πως σε λογαριασμό του Κωνσταντίνου Τσαλδάρη (τότε πρωθυπουργός, Λαϊκό Κόμμα, Δεξιά) κατατίθεντο χρήματα που προέρχονταν από την οικονομική βοήθεια Μάρσαλ.

Ο Πολκ τον συναντά και ανοίγει τα χαρτιά του. «...Άνοιξα τον ασκό του Αιόλου...» μού έλεγε μετά, συνέχισε η Ρέα³⁷.

Γράφτηκε πως μετά το τέλος της κατοχής και του εμφυλίου προκύπτουν οικογένειες με μεγάλο πλούτο από τον μαυραγοριτισμό.

*Η Ελλάδα είναι η χώρα που οι συνεργάτες των Ναζί δεν έχασαν ... τον πόλεμο.*³⁸

2.3.1. Τύπος- Κοινή γνώμη

Αγγλία: Μια μεγάλη μερίδα του Τύπου δεν έκρυβε την αντίθεσή της για τα συμβαίνοντα στην Ελλάδα για τρεις λόγους:

i) Νωπές ακόμη μνήμες για τον κοινό, με τις προοδευτικές και κομμουνιστικές δυνάμεις, αγώνα κατά του φασισμού σ’ όλη την Ευρώπη

ii) Απέχθεια στον δουλόπρεπο τρόπο, με τον οποίο το μεγαλύτερο κομμάτι της ελληνικής Δεξιάς «προσκολλήθηκε στο νέο “προστάτη” ξεχνώντας τις υποχρεώσεις του στην, πάλαι ποτέ, θαλασσοκράτειρα

³⁶ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ.36-7

³⁷ Π. Αγιαννίδης-Δημ. Γουσίδης, «Υπόθεση Πολκ: Σενάρια με πετρέλαιο χρυσό και κλεμμένα λεφτά», στα: *Νέα*, 7/7/2001, χ. φ.

³⁸ Γ. Ουρσουζίδη, «Στη χώρα που οι συνεργάτες των Ναζί ... δεν έχασαν τον πόλεμο!», στο: 24ores imathia.gr, 22/4/2014, 24oresimathia.gr/index.php/arhtra/6626-sti-xora-pou-oi-synergates-ton-nazi-den-exasan-ton-polemo-fasismos-a-e-i /, ημερονημία προσπέλασης 03/02/2021

iii) Ανάπτυξη ανταγωνισμού με ΗΠΑ στην Ανατολική Μεσόγειο

ΗΠΑ: Είχαν μέχρι τότε μια πορεία επικράτησης φιλελεύθερων ιδεών, αφού δεν είχε “χωνευθεί” ο νέος ρόλος της κυρίαρχης ιμπεριαλιστικής δύναμης με παγκόσμια αστυνομικά καθήκοντα.

Έτσι σε πολλούς Αμερικανούς η υποστήριξη σε καθεστώ: που έκανε εκτελέσεις για πολιτικούς λόγους, του οποίου ο κρατικός μηχανισμός παραβίαζε τα ανθρώπινα δικαιώματα, αδιαφορούσε για τις πιο βασικές ανάγκες του λαού και υπηρετούσε ακόμα συμφέροντα, ήτανε απεχθής.

Η εξέγερση των φιλελεύθερων στοιχείων ήταν έντονη, αφού και το δόγμα Τρούμαν δεν ήταν αγαπητό σε μεγάλη μερίδα του λαού.

Όμως στις ΗΠΑ τα μεγάλα συμφέροντα το θεωρούσαν απαραίτητο.

Μια σημαντική μερίδα του τύπου ήταν ενάντια στην κατάσταση στην Ελλάδα. Για κάποια χρόνια είχε δώσει μεγάλη, αρνητική, δημοσιότητα για την τραγική κατάσταση της χώρας. Την συνδέανε με το Λαϊκό Κόμμα και τις ηγετικές του μορφές (Κ. Τσαλδάρη³⁹ αρχηγό και Υπουργό Εξωτερικών, Μιχ. Αιλιανό⁴⁰ Υπουργό Τύπου και Πληροφοριών και Π. Πιπινέλη⁴¹ μόνιμο Υπουργό Εξωτερικών παλιό αυλικό κ.α.).

Ελλάδα: Αξίζει να προστεθεί πως η άρχουσα τάξη και η κυβέρνηση αν και γνώριζαν τα παραπάνω και βίωναν την ολόπλευρη υποστήριξη των αντιδραστικών δυνάμεων (διπλωματικών, οικονομικών, πολιτικών, στρατιωτικών) των ΗΠΑ επιπλέον “κρέμονταν” απ’ αυτές, για να επιβιώσουν από και μετά τον εμφύλιο.

Παράλληλα φοβούνταν και μισούσαν κάθε τι φιλελεύθερο, άρα και τους δημοσιογράφους που έγραφαν με τρόπο μη αρεστό σ’ αυτούς.

Σ’ αυτό το “κάδρο” πρέπει να μπου και δυο μεγάλες δίκες: των βιομηχάνων⁴² και των “σαμποτέρ” του ναυτικού⁴³ με τις 20 εκτελέσεις που ακολούθησαν⁴⁴.

³⁹ Κων/νος Τσαλδάρης (1884-1970): Πολιτικός, αρχηγός Λαϊκού Κόμματος, 2 φορές πρωθυπουργός 1946-’7. Εμφανίζεται στα Συμβούλια του Στέμματος την εποχή των Ιουλιανών.

⁴⁰ Μιχ. Αιλιανός: Υφυπουργός Τύπου και πληροφοριών από 7/5^{ου}/1948-29/6^{ου}/1949 (κυβερνήσεις Σοφούλη).

⁴¹ Π. Πιπινέλης (21/3^{ου}/1899-19/7^{ου}/1970): Διπλωμάτης, πολιτικός, συγγραφέας. Βουλευτής ΕΡΕ και Υπουργός.

Συνεργάστηκε με τη δικτατορία ως Υπ. Εξ. από τον 11^ο/1967 ως το θάνατό του.

⁴² Στη διάρκεια της Κατοχής πολλοί Έλληνες κεφαλαιούχοι (όπως στην Ευρώπη και ΗΠΑ) συνεργάστηκαν με τους Ναζί. Ο Βασιλειάδης επισκευάζει γερμανικά πλοία στον Πειραιά, ο Λάτσης αναλαμβάνει μεγάλες εργολαβίες, ο Αβέρωφ (αδελφός του Ευάγγελου “γεφυροποιού” στη Χούντα) κατασκευάζει 25 αεροδρόμια για τις πτήσεις του γερμανικού στρατού, ο Παπακωνσταντίνου (παππούς του Υπουργού του ΠΑΣΟΚ) πείθει την κατοχική κυβέρνηση Τσολάκογλου να κάνει εργοστάσιο

παραγωγής ενέργειας στην Πτολεμαΐδα μέσω της SIEMENS. Η Ελλάδα βέβαια δεν είχε, σχεδόν καθόλου, ρεύμα τότε.

Πηγή δωρεάν εργατικού δυναμικού; Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης στην Ελλάδα. Οι μεγαλοεκδότες συνεργάζονται με τη γερμανική εταιρεία “modus” που ανήκει κατά 50% στο Υπουργείο Προπαγάνδας του Goebbels. Μαζί με το συγκρότημα Λαμπράκη συγκροτούν εταιρεία που αναλαμβάνει τις εκδόσεις του συγκροτήματος και του “Ελευθερουδάκη” παρουσιάζοντας τους Γερμανούς πως ήρθαν στην Ελλάδα σαν ... ελευθερωτές.

Μόνο ο Ιωάννης Βουλιώτης (1902-1979), στέλεχος Siemens, δικάστηκε.

Το πρόσωπο του συμπυκνώνει τους δεσμούς σύνδεσης ολιγαρχίας, δωσίλογων και του μετεμφυλιακού καθεστώτος της χώρας.

Ίδρυσε τον “προδοτικό ΕΔΕΣ Αθηνών”. Αποκηρύχθηκε από τον Ζέρβα και καταγγέλθηκε στην εφημερίδα του ΕΔΕΣ ως καθαρά Γκεσταπίτης και προδότης.

Με την παρουσία του και την αρωγή εύπορων, επιχειρηματιών και μαυραγοριτών χρηματοδοτεί τα Τάγματα Ασφαλείας. Η παρουσία του δημεύεται. Το ειδικό δικαστήριο δωσίλογων(11^{ος}/1944) τον απαλλάσσει, αποδίνοντάς την. Ο ειδικός Επίτροπος ζητά επανάληψη. Γίνεται 2^{ος}/1948, απουσιάζουν πολλοί μάρτυρες κατηγορίας και απαλλάσσεται “λόγω αμφιβολιών”.

Γ. Ουρσουζίδη, *ό. π.*,

Με τη δικτατορία Μεταξά οι βιομήχανοι (φυσικά) ήταν ευχαριστημένοι.

Ο Γιάννης Παπαστράτος, ήταν ο φιλελεύθερος των 4 αδελφών. Πολιτεύτηκε με το Κόμμα των “Προοδευτικών Φιλελευθέρων” του Γ. Καφαντάρη και η υπογραφή του υπάρχει σε τηλεγράφημα προοδευτικών παραγόντων του Αγρινίου στον αρχαιόπληκτο καθηγητή Μιστριώτη που περιόδευε, ως άλλος ιεραπόστολος, υπέρ της αρχαΐζουσας και έλεγε: «Παρακαλούμε μην επισκεφθήτε την πόλιν μας του γλωσσικού ζητήματος εξαντληθέντος».

Όμως στη δικτατορία του Μεταξά, ακολουθεί κι αυτός το ρεύμα των μεγαλοεπιχειρηματιών που συμερίζονται την χρεωκοπία του κοινοβουλευτισμού και στηρίζουν την λύση Μεταξά.

27/5/1948: Κατηγορούμενοι Γιάννης Παπαστράτος, Στέφανος Ρέσλερ, Γιάννης Γιαννόπουλος (βιομήχανοι) ως χρηματοδότες των ... κομμουνιστών από 11^{ος}/1946 έως 3^{ος}/1948. Ηλίας Φιλιππάκος (υπάλληλος αεριοφωτος), Ν. Σαφάκος (Χωροφύλακας) και Χρύσανθος Κωστάκος (κομμουνιστής), ως συνεργάτες.

Εμπλέκονται; 18 βιομήχανοι, δικάζονται προς το παρόν 3.

Μάρτυρες κατηγορίας Χίτες, ταγματασφαλίτες και ασφαλίτες. Κατηγορούνται ακόμη και για το κόκκινο χρώμα του πακέτου τσιγάρων Νο 7.

Αθωώνονται ομόφωνα μετά τρίμηνη διαδικασία με απόφαση πως οι κατηγορίες ήταν μία ακόμα προσπάθεια των ... κομμουνιστών να πλήξουν το κράτος.

Το μήνυμα στους υπόλοιπους βιομηχάνους; Όχι βοήθεια στους κομμουνιστές και “δώσε λεφτά , να μην σε κατηγορήσω για κομμουνιστή”.

Η απόφαση χρησιμοποιήθηκε ως πλυντήριο για τις διώξεις, τα στρατοδικεία, και τις εκτελέσεις. Επί πλέον “θα δείξει”, πως στην Ελλάδα απονέμεται πραγματική δικαιοσύνη.

⁴³ Δίκη Ναυτικού

Οι ένστολοι (κυρίως Ναυτικού) ξεσηκώνονται στη Μ. Ανατολή. Αίτημα: “δημιουργία κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας με τη συμμετοχή της ΠΕΕΑ.

Απρίλη 1944, με απαίτηση του Τσώρτσιλ πνίγεται στο αίμα.

Από τον 6^{ος}/1944 άρχισαν τα Ναυτοδικεία. Από 30.000 ετοιμοπόλεμο στρατού, 20 με 22.000 στάλθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης των Άγγλων στις ερήμους της Ερυθραίας, Αιγύπτου και Λιβύης και υπέστησαν πλήθος βασανιστηρίων για να προδώσουν τα πιστεύω τους.

8^{ος} /1944 ο Παπανδρέου αναστέλλει τις διώξεις αποτάσσοντας τους ανεπιθύμητους, ενώ οι εναπομείναντες και οι αποταγμένοι παρακολουθούνται στενά.

Τέλη του 1947 (μεσούντος του εμφυλίου) ο Ναύαρχος Σακελλαρίου και η Ασφάλεια του Ναυτικού θέτουν σ’ εφαρμογή “εκκαθάριση” από τα δημοκρατικά στοιχεία με πρόσχημα εξάρθρωση κομμουνιστικών πυρήνων. Ως τα τέλη Μαρτίου 1948 έχουμε πάνω από 200 συλλήψεις.

Δίκη: 20/5/1948 για 33 ημέρες στο Πρωτοδικείο Αθηνών (Σανταρόζα 4).

Ελάχιστες μέρες μετά την απόφαση, Παρασκευή 26/6/1948 ξημερώματα 20 παρασημοφορημένοι ήρωες εκτελούνται στο Γουδί.

Αδικαίωτοι ΟΛΟΙ για 36 χρόνια.

Αποκαθίστανται με το Νόμο 1489/84, ηθικά και υλικά παρά την αντίδραση της Ν.Δ..

« Αυτοί που πολέμησαν και παρασημοφορήθηκαν καταδικάστηκαν απ’ αυτούς που δεν πολέμησαν ποτέ».

Ν. Τζοβλάς: “Η υπόθεση του Ναυτικού 1944-’48”, 22/5/2009, ΚΕΘΑ (Κίνηση για Εθνική Άμυνα).

⁴⁴ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 52-53.

ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΧΩΡΕΣ θα ήταν ωφελημένες από ένα χτύπημα - προειδοποίηση για τους υπόλοιπους, που θα χρεώνονταν στους κομμουνιστές.

ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ;

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ενός δημοσιογράφου κατά προτίμηση ΕΝΟΧΛΗΤΙΚΟΥ

2.3.2. Φυλάξου θα σε σκοτώσουμε

Λίγο μετά τη δολοφονία του Πολκ οι Τάιμς της Ν. Υόρκης γράφουν πως ανταποκριτής αμερικανικής εφημερίδας πληροφόρησε το Ασσοσιέτεντ Πρες: Πριν 2 εβδομάδες ο Πολκ μου εξομολογήθηκε πως ήταν αποδέκτης απειλητικών τηλεφωνημάτων. Τον κατηγορούσαν για κομμουνιστή και του έλεγαν «Φυλάξου, θα σε σκοτώσουμε».⁴⁵

2.4. Εβδομάδα 10/5/48-16/5/48: Εξαφάνιση Πολκ

Τότε (όπως και στη Χούντα) όποιος “φιλοξενούσε”, όφειλε να ενημερώνει το Αστυνομικό Τμήμα της περιοχής του, με τα στοιχεία του “φιλοξενουμένου”.

Έτσι το Ξενοδοχείο “Αστόρια” της Θεσσαλονίκης όφειλε την ΙΔΙΑ μέρα, 10/5^{ου}/1948 να αναφέρει την εξαφάνιση του Πολκ.

Η Αστυνομία ΠΟΤΕ δεν ζήτησε τα έγγραφα που πιστοποιούσαν την ενημέρωσή της από το Ξενοδοχείο, αλλά ούτε και η ανάκριση.

Μόνο στην κατάθεση του ο υπάλληλος Γ. Παπαϊωάννου επιβεβαιώνει, πως ο νυχτερινός συνάδελφός του Ιωάννης Νάνος του ανακοίνωσε(και στους άλλους δυο υπαλλήλους της ημέρας) πως ο Πολκ δεν διανυκτέρευσε στο Ξενοδοχείο.

Το επιβεβαίωσε και ο Διευθυντής του Ξενοδοχείου, στη συμπληρωματική του κατάθεση στις 24/5/1948.⁴⁶

Ας σημειωθεί πως το “Αστόρια” φύλασσαν στρατιωτικοί φρουροί, αφού ο πρώτος όροφος ήταν κατειλημμένος από πιλότους των αεροπορικών δυνάμεων που επιχειρούσαν εναντίον των ανταρτών στα βουνά⁴⁷ (ακόμη και με βόμβες ναπάλμ)⁴⁸.

⁴⁵ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 57

⁴⁶ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ.19-20.

⁴⁷ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 35.

⁴⁸ Βόμβες Ναπάλμ: Εμπρηστική βόμβα που δημιουργήθηκε το 1942 σε εργαστήριο του Χάρβαρντ. Αναπτύσσουν απίστευτα υψηλά επίπεδα θερμοκρασίας (έως 2760° C) και μπορούν να κολλήσουν στο στόχο.

Η πρώτη χρήση τους έγινε το 1944 και η δεύτερη στον ελληνικό εμφύλιο(Γράμμος) με την εξελιγμένη μορφή της wapnarpalm-B. Σύμφωνα με τα αρχεία της ΔΙΣ (Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού) τ.

Την **ΙΔΙΑ** μέρα, 10/5/1948, το παράρτημα Λευκού Πύργου των ΤΤΤ (Ταχυδρομείο, Τηλεφωνήματα, Τηλεγραφία) Θεσσαλονίκης βρίσκει στο γραμματοκιβώτιό του, χωρίς γραμματόσημο σφραγισμένο φάκελο «Προς το 3^ο Αστυνομικό Τμήμα, Ενταύθα».

Ο υπάλληλος Ν. Δημόπουλος δεν τον άνοιξε αλλά “δια της αφής”, (κατάθεση 24/5/1948, συμπεράνε πως περιείχε κάτι σαν ταυτότητα. Έτσι, με σύσταση του προϊσταμένου του Αλ. Τζίμου, γράφει : “ευρέθη εντός του γραμματοκιβωτίου” περιμένοντας το όργανο του Γ’ Αστυνομικού Τμήματος που θα έπαιρνε την αλληλογραφία(κατάθεση 26/5/1948).

Επειδή δεν πέρασε, την επομένη, πρωί 11/5/1948 παραδίδεται στην Υπηρεσία Αλλοδαπών, που την παρέδωσε(14/5) στη Γενική Ασφάλεια.

Η Αστυνομία ούτε και τότε φάνηκε ν’ ανησυχεί.

Στις 12/5/1948 φτάνει η σύζυγός του, Ρέα Κοκκώνη. Με έκπληξή της μαθαίνει πως ο σύζυγός της αγνοείται για 3 μέρες.

Λόγω ακαταστασίας του δωματίου του, της δημιουργείται μεγάλη ανησυχία, αφού ένας τακτικός άνθρωπος όπως ο Πολκ δεν θα το ανακάτευε ούτε θα το άφηνε έτσι.

Επειδή το γραφείο πληροφοριών του Προξενείου και η αστυνομία δεν μπορούν να την ενημερώσουν, προκαλεί την αρχική κινητοποίηση⁴⁹.

Μέχρι την ανεύρεση του πτώματος η αστυνομία δεν ερεύνησε το δωμάτιο, τα χαρτιά του Πολκ, το προσωπικό του ξενοδοχείου ούτε και του Ταχυδρομικού παραρτήματος του Λευκού Πύργου. Εμφανίστηκε, αρχικά, βέβαιη πως ο Πολκ είχε πάει στο «βουνό» στο Μάρκο (Μουσχουντής Διευθυντής Γεν. Ασφάλειας Θεσσαλονίκης).

Αρκέστηκαν σε μια “διακριτική” έρευνα συλλογής πληροφοριών ,από Άγγλους και Αμερικανούς επισήμους της Θεσσαλονίκης. Άρχισε μια-δυο μέρες μετά τις 11/5^ο . Για την “έρευνα” αυτή χρησιμοποιήθηκε ο δημοσιογράφος και βουλευτής

15^{ος}, σελ.122-171 από 15/7^ο έως 27/8/1949 ο Εμ. Κελαϊδής αρχηγός Αεροπορίας σε έκθεσή του αναφέρει ρήψη 341 τέτοιων βομβών.

Τον ενθουσιασμό τους για τα αποτελέσματα εκφράζουν και οι στρατηγοί Θρασ. Τσακαλώτος 4/8/1949 και Θεμ. Κετσέας2/9/1949

ό.π.σ.466,462.

Στο Βιετνάμ οι ΗΠΑ χρησιμοποίησαν 400.000 τόνους ναπάλμ. Συγκλονιστική είναι η φωτογραφία καιόμενου 9χρονου κοριτσιού που έντρομο έσκισε τα ρούχα του και έτρεχε ουρλιάζοντας, όταν οι Αμερικανοί βομβάρδισαν ομάδα αμάχων.

Ο ΟΗΕ το 1980 τις απαγορεύει τη χρήση της σε πολίτες. Οι Η.Π.Α επικύρωσαν τη Συνθήκη και... συνεχίζουν τη χρήση της.

⁴⁹ Κ. Χατζηαργύρης, ό. π., σ. 22.

του Λαϊκού Κόμματος Γ. Δρόσος, που βρισκόταν στη Θεσσαλονίκη ως αναπληρωτής αντιπρόσωπος της Ελλάδας στην Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Βαλκάνια.

Το συμπέρασμά του ,ρωτώντας σε δεξιώσεις, ήταν πως μερικοί ήξεραν την πρόθεσή του να συνδεθεί με το ΚΚΕ μα κανείς δεν ήξερε πού βρισκόταν, ώσπου σε δεξίωση του Άγγλου ταξίαρχου συναντά τον Διευθυντή του Βρετανικού Γραφείου Θεσσαλονίκης, Ράνταλ Γκίλμπερτ Κόουτς, η κατηγορηματική απάντηση του οποίου (συνέντευξη στο Έθνος 15/3/1966) τον εντυπωσιάζει: “Νομίζω πως ο Πολκ βρίσκεται στο στρατηγείο του Μάρκου”.

Του το εξηγεί: «Ήρθε προ 2 ή 3 ημερών στο γραφείο μου συστημένος από κοινούς φίλους. Μου ζήτησε να τον βοηθήσω να πάει στο Μάρκο. Του εξήγησα πως ούτε τη δυνατότητα είχα, ούτε η δουλειά μου είναι αυτή. Λόγω της φορτικότητάς του περίπου τον έδιωξα αλλά πιστεύω πως βρήκε κάποιο τρόπο να πάει».

Αξιοσημείωτο είναι πως ο κ. Δρόσος με πολύπλευρη σχέση με την ανάκριση (πάνω από ένα χρόνο) δεν έκανε καμιά αναφορά γι’ αυτήν επί 18 ολόκληρα χρόνια μετά τη δολοφονία.

Πολύ περισσότερο που ο Κόουτς έκανε αναφορά «σε κοινούς φίλους». Κανείς δεν τους αναζήτησε. Η τοποθέτηση αυτή του Κόουτς δεν βρήκε, έστω, έμμεση θέση στην δικογραφία ούτε μνημονεύτηκε περιστασιακά ή σαν απλό υπονοούμενο στη Δίκη για το φόνο του Πολκ.

Με την “εμφάνιση” της ταυτότητας του Πολκ οι αρχές αρχίζουν να εκφράζουν ανησυχία για την τύχη του. Παράλληλα, με την αποδοχή των διαβεβαιώσεων των Άγγλων και Αμερικάνων πως κανείς επίσημος δεν ήρθε σε συμφωνία με τον Πολκ για να τον βοηθήσει να πάει στο βουνό, σταματά η οποιαδήποτε αναφορά σ’ αυτούς.

Από 15/5/1948, λίγες ώρες πριν βρεθεί το πτώμα, ποτέ πια από επίσημη ελληνική αρχή δεν έγινε καμιά αναφορά στην πιθανότητα αγγλικής ή αμερικανικής εμπλοκής, ούτε κατάθεση για επαφή με Άγγλο επίσημο.

Η εφημερίδα “Μακεδονία” 15/5/1948 μιλά για πιθανό έγκλημα και αναθέτει, λόγω γλωσσομάθειας, στο συντάκτη της Γρηγ. Στακτόπουλο , να συλλέξει πληροφορίες και από ξένες πηγές.

Ο ίδιος, βασισμένος σε πληροφορίες Αστυνομίας, με βάση τα συμπεράσματα Δρόσου, γράφει στη Μακεδονία, Κυριακή 16/5/1948, πως για την εξαφάνιση Πολκ δεν ευθύνονται ούτε Άγγλοι ούτε Αμερικανοί. «Αν και μόλις αφίχθη εις την πόλιν μας ... είδε έναν Άγγλον και έναν Αμερικανόν, σημαίνουσας κατέχοντες θέσιν εν τη

πόλει μας και εξήτησεν από αυτούς» να πάει στο βουνό. «Οι ανωτέρω όμως απέκλεισαν ευθύς αμέσως μίαν τοιαύτην διευκόλυνσιν».

Τα πυρά στρέφονται αλλού.

Από το κλιμάκιο της Αγγλικής Αστυνομικής Αποστολής στη Θεσσαλονίκη (συνταγματάρχης Γκόρντον) διοχετεύεται μέσω του Γ. Δρόσου στις ελληνικές αρχές η πληροφορία πως μπήκε στη Θεσσαλονίκη με σκοπό να προκαλέσει σαμποτάζ και φόνο, τρομοκρατική ομάδα του ΚΚΕ με επικεφαλής τον Βαγγέλη Βασβανά⁵⁰.

Ο Μουσχουντής, 15/5/1948, αναθέτει στο Γρ. Στακτόπουλο, που εκτός της Μακεδονίας δούλευε και σαν ανταποκριτής του αγγλικού πρακτορείου Ρούτερ, να επισκεφτεί την ανταποκρίτρια του “Ασσοσιέιτεντ Πρες” Έλεν Μάμας, για να βρει αν και τι ήξερε για το ταξίδι του Πολκ.

Η επαφή έγινε χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα.

Επιπλέον οι αστυνομικές αρχές “διαρρέουν” στις εφημερίδες δυσμενές ρεπορτάζ για την Ρέα Πολκ διερωτώμενες για την ηρεμία της «που εγγίζει τα όρια της αισιοδοξίας και της απάθειας... ή ευρίσκετο εν γνώσει των σκοπών του συζύγου της ή ... ειδοποιήθη ... περί των λόγων της εξαφανίσεώς του» (Μακεδονία 16/8/1948, λίγες ώρες πριν βρεθεί το πτώμα).

Η Ρέα Κοκκώνη-Πολκ ήταν ένα από τα άλλα τρία, πλήν Στακτοπούλου, πρόσωπα που οι αρχές φλερτάρουν πολύ με την ιδέα να συλληφθούν (Κωσ. Χατζηαργύρης και Έλεν Μάμας τα άλλα δυο).

Πιέστηκε πολύ, υπεβλήθη σε βασανιστικές και εξευτελιστικές ερωτήσεις για το σύζυγό της και την προσωπική της ζωή. Τελικά δεν συνελήφθη.

Λόγοι: Κόρη «καλής οικογενείας, με μια ισχυρή και δραστήρια πεθερά στο πλευρό της και ανεκτή, από τη μεριά της, συμπεριφορά στις αρχές (συμφωνία;)».

Το 1948 έδωσε κατάθεση στο βοηθό του Ντόνοβαν⁵¹ (William Colby), μετέπειτα διευθυντή της CIA.

Σ’ αυτή κατήγγειλε τον γιό Τσαλδάρη, Αθανάσιο⁵², που τότε σπούδαζε στο Columbia. Προσπάθησε να την αναγκάσει να δηλώσει δημοσία πως οι κομμουνιστές

⁵⁰ Βαγγέλης Βασβανάς: Στέλεχος ΚΚΕ στη διάρκεια του εμφυλίου.

⁵¹ Ουίλιαμ Ντόνοβαν: Συχνά αναφέρεται και ως “στρατηγός”, αφού υπήρξε στρατιωτικός στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ήταν δικηγόρος από Ν. Υόρκη με το προσωνύμιο Wild Bill (άγριος Μπιλ). Ο Πρόεδρος Ρούσβελτ τον ορίζει (11/7/1941) συντονιστή πληροφοριών.

13/6/1942, ηγείται μιας νέας υπηρεσίας: Γραφείο Στρατηγικών Μελετών (O.S.S.), με στόχο τη “μαύρη προπαγάνδα” (διασπορά ψευδών ειδήσεων) που διαλύεται 1/10/1945

Το 1947 δημιουργείται και ιδρύεται η πρώτη εν καιρώ ειρήνης Υπηρεσία Πληροφοριών, η CIA με ίδιες αρμοδιότητες με την O.S.S.

είχαν σκοτώσει τον Πολκ. Στις ικεσίες της να την αφήσει ήσυχη όντας δυστυχισμένη, στα πρόθυρα αυτοκτονίας, της απάντησε: «Είναι πολύ ευκολότερο να πηδήξετε από το παράθυρο. Είστε τόσο αδύναμη που με αηδιάζετε».

2.5. Ράνταλ Κόουτ (1909-2005, Randoll Coate) (Ράνταλ Κόουτς κατά Κ.

Χατζηαργύρη και Γ. Μαρή)

Βάσει στοιχείων, είναι σχεδόν βέβαιο, ότι το Μάιο του '48 ο Κόουτ ήταν σε θέση να κάνει πολύ περισσότερα απ' το «να σημειώσει στο χάρτη μια πορεία προς το αρχηγείο του Μάρκου».

Μπορούσε να δώσει πληροφορίες ή επαφές «Σ' αυτή την περίπτωση μπορεί να έθεσε εν κινήσει μια σειρά γεγονότων που οδήγησε στη δολοφονία». Όποιος και να 'ταν ο ρόλος του, μπορούσε να δώσει στις αρχές κρίσιμες πληροφορίες που ίσως οδηγούσαν στους δολοφόνους.

ΑΝ ΜΗ ΤΙ ΑΛΛΟ, ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΟΙ ΤΟΥ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΤΟΝ ΕΧΟΥΝ ΚΡΑΤΗΣΕΙ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΩΣΤΕ ΝΑ 'ΝΑΙ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΣ.

Γεννήθηκε στην Ελβετία, ήταν απόφοιτος της Οξφόρδης και ήξερε άριστα Γαλλικά και Γερμανικά. Στο Β' Παγκόσμιο υπηρέτησε σε μυστική στρατιωτική οργάνωση στο Λονδίνο (ανάκριση αιχμαλώτων πολέμου).

Το 1944 πέφτει με αλεξίπτωτο στην Ελλάδα, συνεργαζόμενος με τη Μυστική Υπηρεσία Πληροφοριών (SIS ή MI6). Μετά την απελευθέρωση εντάσσεται στο Foreign Office (F.O.) που παρείχε κάλυψη σε πράκτορες μυστικών υπηρεσιών και τοποθετείται στο Προξενείο Θεσσαλονίκης ως επικεφαλής του γραφείου πληροφοριών.

Θεωρείτο ως ο καλύτερα ενημερωμένος ξένος στην Ελλάδα, ειδικά σε σχέση με το ΚΚΕ και τις μυστικές του δραστηριότητες. Ήταν ο κύριος σύνδεσμος επικοινωνίας για τους ξένους δημοσιογράφους που πήγαιναν εκεί.

Στα πλαίσια έρευνας συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ για τα αίτια του εμφυλίου, Μάρτιο 1947 συνοδεύει τη Βαλκανική επιτροπή του ΟΗΕ που ξεκινά από Θεσσαλονίκη για το Μάρκο.

Όπως επιβεβαιώνεται και από Βρετανικά ντοκουμέντα, εξασφάλισε μια “πρόσκληση” προς τους ξένους δημοσιογράφους να επισκεφθούν τους αντάρτες. Την στέλνει στον Ντάνιελ Θραπ ρεπόρτερ United Press, και στον Robert Bigio

---

⁵² Αθ. Τσαλδάρης (Αθήνα 1921-Αθήνα 4/10/1997) γιός του Κων/νου Τσαλδάρη, Νομικός, πολιτικός ΕΡΕ, Ν.Δ. 1974 έως το θάνατό του.

ανταποκριτή Ρούτερ Αθήνας, γραμμένη σε επιστολόχαρτο του Βρετανικού Προξενείου και παραδομένη προσωπικά από ένα νεαρό Γάλλο. Αφήνει να εννοηθεί πως μπορεί να πάει όποτε θέλει.

Χρόνια αργότερα ο Μπίτζιο πληροφορεί τον Έντμουντ Κήλυ⁵³ πως είχε μάθει από ιδιαίτερη αξιόπιστη πηγή πως ο Κόουτ ήταν μέλος αντιτρομοκρατικής ομάδας πληροφοριών⁵⁴.

Τα ντοκουμέντα⁵⁵ επίσης δείχνουν πως στο παρελθόν είχε επιπληχθεί λόγω εμπλοκής του σε απροσδιόριστες μυστικές δραστηριότητες⁵⁶.

Από την MI5 (Μυστικές Επιχειρήσεις με στόχο κομμουνιστικές ομάδες στη Βρετανία και αλλού) περνάμε, 1944 και μετά, στην πιο επιθετική MI6 που δρα έξω από Βρετανία και κοινοπολιτεία, ενάντια στη Σ. Ένωση παρά το προσωρινό μορατόριουμ του Τσώρτσιλ για τέτοιου είδους επιχειρήσεις⁵⁷.

Μια αυθεντία επί του θέματος δηλώνει πως και οι δυο αυτές (MI5 και MI6) μυστικές υπηρεσίες είχαν στις τάξεις τους ανθρώπους «τραχείς, ανεξάρτητους ιδιαίτερους» ικανούς να χρησιμοποιήσουν βία ενάντια σε κομμουνιστές- στόχους χωρίς καν «άνωθεν εντολή». Στην Ελλάδα μάλιστα συνεργαζότανε με τοπικούς αξιωματούχους των υπηρεσιών ασφαλείας που παρείχαν πληροφορίες και κάλυψη, αλλά και μυστικές αντικομμουνιστικές οργανώσεις πρόθυμες να διεξάγουν οποιαδήποτε επιχείρηση ακόμη και δολοφονία.

Ο Πολκ είχε χαρακτηριστεί κομμουνιστής και είχε απειληθεί. Ένα απλό παράδειγμα της εποχής (5^{ος}/1948) είναι η περίπτωση σοβιετικού που, ενώ ήθελε ν' αυτομολήσει, πετώντας προς Λονδίνο, αλλάζει γνώμη και ζητά να παραδοθεί στους Σοβιετικούς.

Στη σύσκεψη των ανδρών MI5 και MI6 μέλη της τελευταίας πρότειναν, 'αστειευόμενοι', στον σοβιετικό «μια πτήση πάνω από τη Β. Θάλασσα και να παρακινηθεί να εγκαταλείψει το αεροσκάφος χωρίς αλεξίπτωτο»⁵⁸.

⁵³ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 38-48

⁵⁴ Επιστολή Robert Bigio 11/8/1992 προς Κήλυ.

⁵⁵ PRO F.O.371/78404 77610, R5102/10139/19 G, A.G.R. υπόμνημα Rause, 23/5/1949, F.O.371/78404 161007, επιστολή R. Coate προς E.H. Peck 12/8/1949.

⁵⁶ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 62

⁵⁷ T. Bower, *The perfect English Spy. Sir Dick White and the secret War, 1935- '90*, London 1995, σ. 145, 202-203, 358.

⁵⁸ Nigel West: "MI5 1945- '72. A Matter of trust", *χ.τ.*, 1983, σ.28-41. Ο Ρώσος επεστράφη τελικά στο Βερολίνο.

Το 1956 ο Στακτόπουλος αρχίζει αγώνα για την αθώωσή του στέλνοντας 3 επιστολές στην εφημερίδα “Απογευματινή”. Ο δημοσιογράφος της Β. Τσιμπιδάρου πίστευε στην αθωότητά του ΕΝΩ δεν είχε καμιά σχέση με την Αριστερά.

Γράφει:

Ο κ. Κόουτς «. Εγνώριζε να κατακτά τους συνομιλητές του και δεν ήσαν ολίγαι αι κατακτήσεις του εις το ωραίον φύλλον»⁵⁹. Παραθέτοντας τις προηγούμενες πληροφορίες για τη δράση του, συμπληρώνει: «Δεν υπήρξε ξένος δημοσιογράφος που να μην πέρασε από το γραφείο του όχι μόνο για να μάθει τι γίνεται στα βουνά αλλά και για να προωθηθεί δι’ αυτού στους συμμορίτες».

Ιδού οι αποδείξεις:

25/5/1947: Στηβ Μπάρμπερ Βρετανός, Λόντον Νιούς Κρόνικλ και η σύζυγός του Μαίρη Μπάρμπερ του Αμερικάνικου Τάιμ πήγαν στη Θεσσαλονίκη. Στη συνέχεια με «διευκόλυνση» του Κόουτς συνάντησαν “συμμορίτες” έξω από τη Φλώρινα.

Περίπτωση Μπίτζιο : ομοίως.

Θραπ: ο Αμερικανός δημοσιογράφος κατέθεσε στους Αμερικανούς ότι χρησιμοποίησε τον Κόουτς στη Θεσσαλονίκη προκειμένου να έρθει σε επαφή με τους κομμουνιστές.

Παραθέτοντας, όσα και ο δημοσιογράφος Κ. Χατζηαργύρης σε επιστολή του προς τον Εισαγγελέα Εφετών, μάς επιτρέπει να εικάσουμε πως “πηγή” του ήταν ο Κ. Χατζηαργύρης.

Αναφέρεται στη συνέχεια στην επαφή Κόουτς-Πολκ και το ταξίδι του πρώτου Θεσσαλονίκη-Αθήνα-Λονδίνο-Όσλο λόγω “μετάθεσης” μια μέρα πριν ανακαλυφθεί το πτώμα του Πολκ, καταλήγοντας: «Ο στρατηγός Ντόνοβαν πήγε επίτηδες στο Λονδίνο ζητώντας άδεια να έρθει σε επαφή μαζί του και να τον εξετάσει. Οι Βρετανοί αρνήθηκαν. **Ποτέ κανείς από τότε δεν τον είδε** (δεν ήταν καλά πληροφορημένος).

Δεν υπάρχει κατάθεσή του στους φακέλους της ανακρίσεως (Αληθές).

Ολοκληρώνοντας την αναφορά στην έρευνα του Βάσου Τσιμπιδάρου συμπληρωματικά παραθέτουμε ότι⁶⁰ αφήνει να εννοηθεί πως ο Κόουτς έστειλε τον Πολκ στο ραντεβού του θανάτου: «Κατά πληροφορίας που έχουμε υπ’ όψιν μας ο Αστυνομικός Διευθυντής Ι. Πανόπουλος είπε στο στρατηγό Ντόνοβαν πως ο αστακός

⁵⁹ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 157-8.

⁶⁰ *Απογευματινή*, χ. φ., 12/5/1956.

και τα μπιζέλια που βρέθηκαν στο στομάχι του Πολκ φαγώθηκαν στο σπίτι του Κόουτς. Δεν αποκλείεται να έγινε εκεί το έγκλημα»⁶¹.

Περίπτωση Bigio

Το μεσημέρι, 14/4^{ου}/1949, πριν την κατάθεσή του, ο Χατζηαργύρης, με τη μεσολάβηση του βουλευτή του Λαϊκού Κόμματος Γ. Δρόσου, συναντά τον εισαγγελέα Κωνσταντινίδη. Προχωρούν σε “σιωπηρή συμφωνία”: να μην είναι ο Χατζηαργύρης (καθ’ ομολογίαν του πάλευε για τη ζωή του) επιθετικός, να του στείλει γράμμα με όσα γνώριζε και ο Εισαγγελέας να χαμηλώσει αποφασιστικά τον τόνο των επιθέσεων εναντίον του. Όπερ και εγένετο, αφού ο Χατζηαργύρης απέφυγε να προσβάλει ανοιχτά την επίσημη εκδοχή του φόνου.

Ο Κ. Χατζηαργύρης (4^{ος}/1949), στο γράμμα του αναφέρει : ο Bigio, έχοντας εκφράσει σχετική επιθυμία στον Κόουτς λίγες μέρες μετά, 12^{ος}/1947, πήρε πρόσκληση του Μάρκου.

Η συνάντηση δεν έγινε αφού η Βρετανική Πρεσβεία τον έπεισε γι’ αυτό. «Εκείνο που δεν κατέθεσα είναι πως κανένα μέτρο δεν ελήφθη κατά του Κόουτς. Όμως ούτε η Πρεσβεία ή το Ράουτερ με διέψευσαν. Διαπίστωσα επίσης πως από την επομένη της καταθέσεώς μου ο κύριος εκπρόσωπος της βρετανικής αποστολής (συνταγματάρχης Γκόρντον) παρηκολούθει πλέον ανελλιπώς τις συνεδριάσεις του Κακουργιοδικείου»

13/5/1948: εντελώς απροειδοποίητα ο Κόουτς, με το ταξίδι Θεσσαλονίκη, Αθήνα, Λονδίνο, Όσλο(βιαστική μετάθεση), φεύγει. Δεν πρόλαβε να δώσει την καθιερωμένη αποχαιρετιστήρια δεξίωση. Δεν είπε τίποτε ούτε στον Γ. Δρόσο που είχε δει λίγο νωρίτερα. Δεν ξανάρθε ποτέ, επίσημα, στην Ελλάδα. Μια μέρα μετά πάει Λονδίνο η ιδιαίτερα γραμματέας του. Επίσης άμεσα, μετατίθεται στην Αυστραλία.

Απροειδοποίητα κλείνει αμέσως και το Γραφείο Πληροφοριών του Αγγλικού Προξενείου στη Θεσσαλονίκη. Δεν ξανάνοιξε ποτέ⁶².

26/5/1948: Ρώμη. Δήλωση Νταν Θραπ, απεσταλμένου αμερικανικού πρακτορείου Γιουνάιτεντ Πρες ενώπιον των στελεχών της Κολούμπια Εντ Μάρραιη και Νόρμαν Μοντέλλιε που την υπογράφουν ως μάρτυρες.

⁶¹ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 161.

⁶² Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 25, 189-190

Για πιθανό ταξίδι στο Μάρκο: Υπήρχε συνοδός που θα εδέχοντο αι συμμορία, πρόσωπον εις Θεσσαλονίκην, το οποίο θα ηδύνατο και το οποίον πιθανώς θα συνόδευε τον Πολκ ή εμέ. Δεν ξέρω αν ο Πολκ εγνώριζε περί αυτού του προσώπου. Δεν ξέρω το όνομά του, μολονότι γνωρίζω αρκετά περί του παρελθόντος του ...».

Ο Θραπ έφυγε από Ελλάδα 6/5/1948 έχοντας χαρακτηρισθεί κομμουνιστής και πήγε στη Ρώμη. Ήταν φίλος του Πολκ.

Μπορούν δυο φίλοι να συζητούν τόσο σοβαρά θέματα χωρίς να λέει ο ένας στον άλλον **όλα** όσα ξέρουν; Ή να αγνοούν, **δημοσιογράφοι**, ονόματα τόσο προβεβλημένων ατόμων όπως ο Κόουτς;

Αν δεν το ήξερε, εύκολα μπορούσε να το μάθει.

Αν δεν το έμαθε γιατί κανείς Αμερικάνος δεν τον “ενόχλησε” για περισσότερες πληροφορίες, τουλάχιστον για τον Πολκ ;

Ή μήπως το ήξερε και δεν ήθελε να τα πει ΟΛΑ στους Έλληνες;

Αν το ήξερε και το είπε, μήπως οι Αμερικάνοι έκριναν πως το πρόσωπο αυτό δεν έπρεπε να γίνει γνωστό;

2.5.1. 9/48 (πριν τη δίκη Στακτόπουλου)

Ο Όλιβερ Ματς β’ Γραμματέας της Πρεσβείας των ΗΠΑ, η ίδια η Πρεσβεία δηλαδή, στέλνει επιστολή στον Γ. Μελά, Υπουργό Δικαιοσύνης. Αναφέρει πως η Πρεσβεία στην Ελλάδα, για να βοηθήσει την ανάκριση, ζήτησε από την αντίστοιχη στο Όσλο να μιλήσει με τον Κόουτς, που δήλωσε ότι «δεν ηδύνατο να βοηθήσει ή να δώσει ονόματα επαφών του Πολκ». Κατέθεσε πως ήταν, πιθανώς, ο **τελευταίος** που ήρθε σε επαφή μαζί του. Αρνήθηκε να τον βοηθήσει, διότι του έδωσε την εντύπωση πως ήταν πολύ άπειρος και αφελής για κάτι τέτοιο. Συμπλήρωσε πως αν είχε και το παραμικρό να δώσει θα το ‘κανε αμέσως. «Ερωτηθείς επανειλημμένως» αν έχει συγκεκριμένα ονόματα να προτείνει, **«χωρίς να αρνηθεί** κατέστησε σαφές πως όλες οι πηγές του είναι γνωστές στις αρχές». Απορεί δε, πως η «εξαιρετικώς δραστήρια» ελληνική Αστυνομία, για την οποία «εξέφρασε τον μεγαλύτερο θαυμασμό και σεβασμό , δεν μπόρεσε να λύσει την υπόθεση».

Βέβαια από το «τίποτα» του Κόουτς προκύπτουν σημαντικά συμπεράσματα και ερωτηματικά:

i) Δεν είναι αληθές πως κανείς δεν τον ξαναείδε από τις 13/5 που έφυγε.

ii) Δέχεται πως, ίσως, τον είδε τελευταίος.

iii) Έμμεσα δέχεται πως μπορούσε να βοηθήσει. Αν δεν ήταν άπειρος και αφελής θα το 'κανε;

iv) Δεν αρνήθηκε πως θα μπορούσε να αναφέρει πρόσωπα. Όμως ήταν γνωστά στις αρχές.

v) Έριξε και μπηχτή για την "ικανότητα" της αστυνομίας.

5^{ος}/1949

Σε εσωτερικό μνημόνιο, μάλλον για λήξη των επίσημων συζητήσεων, ο προϊστάμενος του Κόουτς στο γραφείο Νοτίων Υποθέσεων (A.G.R. Rouse) απέρριψε ως απίθανους τους ισχυρισμούς περί εμπλοκής του Κόουτς στην υπόθεση.

Έχοντας και αυτός είχε εργαστεί στη Βρετανική Υπηρεσία Πληροφοριών στην κατεχόμενη Ελλάδα παραδέχτηκε πως ο Κόουτς και ένας από τους Βρετανούς βοηθούς του στη Θεσσαλονίκη, ονόματι Stappard, «είχαν την τάση να εμπλέκονται σε αναξιόπιστες κατασκοπευτικές εργασίες», για την οποία είχαν επιπληχθεί ,το 1946. «Αυτός ήταν ο ένας λόγος, που ζήτησα την μετάθεσή του».

Η απορία βέβαια είναι πως η επίπληξη του '46 έγινε λόγος μετάθεσης το '48, 3 μέρες πριν βρεθεί το πτώμα του Πολκ⁶³.

Στην πρώτη όμως χειρόγραφη εκδοχή το μνημόνιο του, έχει πολλές σημειώσεις μελών του προσωπικού του F.O., μία των οποίων δηλώνει μυστηριωδώς «η εκδοχή Κόουτ ο δολοφόνος» ασφαλώς ρίχνει νέο, συναρπαστικό φως στο χαρακτήρα του κυρίου Κ., όπως τον είδαν οι πρώην συνάδελφοί του στο E.E.I.D.⁶⁴.

Η αποστολή του Κόουτ στο Όσλο κράτησε ελάχιστα. Το F.O. αιφνιδιασμένο από την πληροφόρηση της Πρεσβείας των Αθηνών πως ο Κόουτ έδωσε συνέντευξη σε Αμερικανούς δίνει εντολή στην εκεί Πρεσβεία να τον ρωτήσει σχετικά. Το Όσλο ενημερώνει το F.O. πως ο Κόουτ βρίσκεται στον ... Λονδίνο και ετοιμαζόταν για μια νέα αποστολή στη ... Γαλλική Δ. Αφρική. Όταν του ζητήθηκε να αναφέρει τι είπε, επιβεβαίωσε την επίσκεψη Πολκ και την άρνηση βοήθειας «σ' έναν ενθουσιώδη Αμερικανό φοιτητή, που διψούσε για περιπέτεια» (35χρονος βετεράνος ανταποκριτής).

Παραδέχτηκε πως σε παλαιότερη περίπτωση θα το 'κανε γι' άλλον Αμερικανό δημοσιογράφο που θαύμαζε «τους τολμηρούς άθλους και το αδιατάρακτο

⁶³ Έντ. Κίλλν, ό. π., σ. 43

⁶⁴ PRO F.O, 371/78404 161007, μνημόνιο Rouse, 23/5/1949 Η υπηρεσία αυτή ήταν το East European Intelligence Department του F.O.

θάρρος του με τον ελληνικό εθνικό στρατό, αλλά το ταξίδι δεν έγινε (μάλλον αναφέρεται στον Θραπ)»⁶⁵.

Όμως στην γραπτή κατάθεσή για τη συνομιλία του με τον Πολκ δεν υπάρχει κάτι τέτοιο ούτε καν σαν ένδειξη.

Ο Κόουτ επιπλήχθηκε από τους ανωτέρους του όχι για τις ενέργειές του αλλά γιατί υπήρξε «μάλλον αδιάκριτος» σε σχέση με αυτές.

Στις 12/8/1949 ζήτησε από το F.O. επίσημη δήλωση απαλλαγής από κάθε εμπλοκή στη δολοφονία του Πολκ. Η απάντηση του απευθύνθηκε μερίμνη του Τμήματος Ερευνών και Πληροφοριών του F.O. Στις 22/8/1949, αναγνωρίζει την “εξήγησή” του.

«Είχατε αποπειραθεί να αποτρέψετε» την επαφή Πολκ-ανταρτών.

Οι ανώτεροι του τον διαβεβαιώνουν πως «δεν έχουν ληφθεί υπόψιν οι κατηγορίες εναντίον του στην υπόθεση Πολκ»⁶⁶.

1966: ο Χατζηαργύρης υποστηρίζει δημόσια τις απόψεις του. Ο Κόουτ θέλησε να του κάνει αγωγή για συκοφαντική δυσφήμιση και συμβουλευτήκε τους ανωτέρους του. Αρχικά το F.O.,ελπίζοντας πως ο Χατζηαργύρης θα απελαυνόταν από τη χώρα, θεώρησε πως «ήταν συμφέρον να γίνει η αγωγή εφ’ όσον υπάρχει πραγματική βεβαιότητα να είναι επιτυχής».

Στη συνέχεια, σκεπτόμενοι πως ο Χατζηαργύρης σε μια τέτοια δίκη θα μπορούσε να «προβάλει αρκούντως εντυπωσιακά επιχειρήματα»...«Μπορούσε μάλλον ν’ αποδείξει πως, όντως ο Κόουτ είχε επιστολή-πρόσκληση από το Μάρκο προς τους ξένους ανταποκριτές», εγκατέλειψαν την προοπτική της αγωγής⁶⁷

Από τότε (1966) ως το θάνατό του (12^{ος}/2005), όντας στην Ευρώπη, επιτυχημένος ... σχεδιαστής κήπων-λαβυρίνθων, όχι μόνο δεν ξαναμίλησε για τον Πολκ αλλά απειλούσε να μηνύσει όποιον τολμούσε να τον συνδέσει μ’ οποιοδήποτε τρόπο με τη δολοφονία του.

Στη New York Review of Books έγινε κριτική του βιβλίου της Kati Marton: “Η συνωμοσία Πολκ: Δολοφονία και συγκάλυψη στην υπόθεση του ανταποκριτή του CBS Τζωρτζ Πολκ” από τον πολύ γνωστό επιστήμονα και συγγραφέα Ronald Steel⁶⁸.

⁶⁵ PRO F.O.,371/78404 161007, επιστολή Coate προς Peck,12/8/1949.

⁶⁶ PRO F.O.,371/78404 R 7867/10/39/19G, επιστολή E.H. Peck προς R. Coate,12/8/1949.

⁶⁷ PRO F.O.,371/78404 161007, μνημόνιο D.S.L. Dodson memo Mr. Randall Coate 22/3/1966. Εγκρίθηκε από τον H.A.F.Hohler 23/3/1996.πρβ. Έντ. Κήλυ, ό. π., 43-44

⁶⁸ Ronald Steel (USA 25/3/1931): Απόφοιτος Χάρβαρντ. Υποψήφιος για Βραβείο Πούλιτζερ (ύψιστο βραβείο δημοσιογραφίας, λογοτεχνίας και μουσικής για τις ΗΠΑ, απονέμονται από το 1917). Κάτοχος βραβείου Γκούγκενχαϊμ για ΗΠΑ-Καναδά (απονέμονται από 1925).

Το περιοδικό “υποχρεώθηκε” σε «απολογία προς τον Κόουτ,... συμφωνούσε πως ο κριτικός προέβη σε “ορισμένους ισχυρισμούς” που ήταν «απολύτως αβάσιμοι» (16/1/1992). Δημοσίευε δε «ανεπιφύλακτα» τη δήλωση του Κόουτ πως:

i) δεν ήταν με οποιονδήποτε τρόπο συνδεδεμένος με κάποια συνωμοσία που οδήγησε στο θάνατο του Πολκ και

ii) ουδέποτε κατείχε οποιαδήποτε πληροφορία για την ταυτότητα των υπαιτίων».

Σε ερωτήσεις τον υπέβαλε και ο Κρις Γουντχάουζ⁶⁹.

Σε γράμμα του, 30/4^{ου}/1992 στον Έντουιντ Κήλυ τον πληροφορεί πως ο Κόουτ, που μόλις τον είχε γνωρίσει, του δήλωσε ότι και παραπάνω στο N.Y.R.B.

Μοναδική περίπτωση κατά την οποία ξεκίνησε για τον Μάρκο, ήταν με την ειδική επιτροπή του ΟΗΕ. Όμως δεν τον βρήκαν.

Η προθυμία του να ενημερώσει Αμερικανό δημοσιογράφο (δεν θυμόταν όνομα) εξαντλείτο στο να «σημειώσει στον χάρτη την πορεία του στα βουνά». Αρνήθηκε ότι είχε δεχθεί επίπληξη από τους ανωτέρους του, Αποκάλεσε μύθευμα ότι είχε πει στον βουλευτή του Λαϊκού Κόμματος Δρόσο πως ο Πολκ είχε πάει στο βουνό.

Ο Γουντχάουζ ήταν αβέβαιος για τη σχέση του Κόουτ με τη δολοφονία. Διπλωματικά είκασε πως «τυχόν ανεύθυνα αλλά όχι με δολοφονική πρόθεση» μπορεί να έπαιξε ρόλο στα γεγονότα που οδήγησαν στο έγκλημα ...» και φοβόταν πολύ τις συνέπειες ή του είχε ευθέως απαγορευθεί να παραδεχθεί αυτό που είχε συμβεί⁷⁰.

⁶⁹ Κρις Μ. Γουντχάουζ: Λονδίνο 11/5/1917-13/2/2001: Βαρόνος, συντηρητικός πολιτικός. Επικεφαλής της Βρετανικής στρατιωτικής αποστολής στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, συμμετείχε στην επιχείρηση της ανατίναξης της Γέφυρας του Γοργοπόταμου.

Το 1953 συμμετείχε ενεργά στο πραξικόπημα του Ιράν, όπου ΗΠΑ και Αγγλία (CIA και MI6 με κωδική ονομασία Ajax - Αϊαντας) ανέτρεψαν την δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση του Μοσαντέκ που εθνικοποίησε το ιρανικό πετρέλαιο. Πρώτη ανατροπή εκλεγμένης κυβέρνησης από CIA.

Όταν πέθανε το 2001 οργανώθηκε εκδήλωση στην Ελλάδα με προσκεκλημένη την οικογένειά του, παλιούς συμπολεμιστές και τη σύζυγο του Ζέρβα.

⁷⁰ Επιστολή Woddhause προς William Polk, 14/11/1989.

Έντ. Κήλυ, ό. π., σ. 62

Γ' Κεφάλαιο

Τελευταίες κινήσεις Πολκ

3.1. Κυριακή 16/5

Το πτώμα του Πολκ επιπλέει λίγες δεκάδες μέτρα από το λιμάνι. Έξω από το καφενείο Τριανόν το βρίσκει ο βαρκάρης Λάμπρος Αντώνναρος.

Ανακοίνωση Αστυνομίας: «έφερε τραύμα δια πυροβόλου όπλου εξ επαφής κατά την μέσην ινιακήν χώραν του κρανίου με έξοδον εις το αριστερόν πτερύγιον της ρινός, δεμένο χειροπόδαρα με σκοινί»⁷¹.

Ο Ταγματάρχης Νικόλαος Μουσχουντής, διοικητής της Γεν. Ασφαλείας Θεσσαλονίκης, υπαγόμενος στο Υπ. Δημόσιας Τάξης, αναλαμβάνει την υπόθεση. Φανατικός αντικομμουνιστής, όπως και οι περισσότεροι από τους υπό τις διαταγές του χωροφύλακες. Άνθρωπος «εξαιρετικά συντηρητικών αρχών, δεν ξανοιγόταν εύκολα με τους άλλους, του έλειπε καμιά φορά η διπλωματία, αλλά είχε τη φήμη πως έκανε πάντα ό,τι ήταν απαραίτητο όταν υπήρχε κάποια δύσκολη απόφαση».

Όμως μάλλον δεν μπορούσε να προβλέψει πως θα υπήρχαν στην Ελλάδα άνθρωποι, όχι μόνο κομμουνιστές, που θα υποστήριζαν ανοιχτά, πως η ανεύρεση του πτώματος δεν ήταν δυνατόν να του προκαλέσει έκπληξη, αφού το είχαν ρίξει κατά πρώτο λόγο είτε οι δικοί του άνθρωποι είτε κάποιοι άλλοι τοπικοί εκπρόσωποι του νόμου και της τάξης⁷². Το πρώτο που έκανε ο Μουσχουντής ήταν να ενημερώσει το Αμερικανικό Προξενείο πως το πτώμα ήταν του Πολκ.

Δεύτερη ενέργειά του, μάλλον εσπευσμένη κατά ορισμένους, ήταν η εντολή του για διενέργεια νεκροψίας.

Τη διενήργησε ο τακτικός καθηγητής της Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας του Α.Π.Θ., Κωνσταντίνος Ηλιάκης.

Ευρήματα: Δεν υπήρχαν ίχνη πάλης ούτε κακώσεις. Πυροβολήθηκε από πίσω, ήταν ζωντανός, χωρίς αισθήσεις, όταν έπεσε στο νερό και είχε μείνει σ' αυτό περίπου 7 ημέρες.

Στο στομάχι του βρέθηκε μεγάλη ποσότητα στερεάς τροφής, περίπου 2 κιλά. Μπιζέλια, αστακός, λίγο κρέας και μαύρο ψωμί που τα περισσότερα ήταν αμάσητα, μικρή ποσότητα οينوπνεύματος.

⁷¹ Βήμα, χ. φ., 18/5/1948, σ.1.

⁷² Έντ. Κήλυ, ό. π., 95-96 Συνέντευξη του Συγγραφέα με τον Λουί Μπουόλ (1987) υποπρόξενο Ελβετίας στη Θεσσαλονίκη την εποχή των ανακρίσεων για την υπόθεση Πολκ

Το ρολόι του είχε σταματήσει στις 12.20', ενώ πάνω του είχε χρήματα σε νόμισμα ελληνικό, αμερικανικό και επιταγές της Αμερικαν Εξπρές.

Όμως το σημειωματάριό του και το βιβλιαράκι με τις διευθύνσεις έλειπαν.

Τα συμπεράσματα απ' αυτά τα ευρήματα, κάποια των οποίων δεν διερευνήθηκαν καθόλου και κάποια άλλα πολύ λίγο, ήταν:

i) Αποκλείεται η περίπτωση ληστείας.

ii) Το 12.20' παραπέμπει, σε συνδυασμό με το φαγητό, σε 20' μετά τα μεσάνυχτα.

iii) Το φαγητό, αγγλοσαξωνικής διατροφής, δεν είναι σύνηθες σε ελληνικά σπίτια. Μόνο ο αστακός κι αυτός σε λίγα πλουσιόσπιτα. Τα εστιατόρια που μπορούσαν να το σερβίρουν ήταν ελάχιστα, άρα εύκολη η διαπίστωση της παρουσίας του Πολκ εκεί. Δεν φαίνεται διερεύνηση αυτής της περίπτωσης. Αν έγινε, δεν απέδωσε.

iv) Στον πόλεμο, ως πιλότος στο Γκουανταλκανάλ του Ειρηνικού είχε τραυματιστεί βαριά στο γαστρικό χώρο Έτρωγε λίγο και μασούσε με μεγάλη προσοχή.

Άρα τις τελευταίες του στιγμές, ίσως, είχε κυριευθεί εξ ολοκλήρου από έντονη συγκίνηση ή στρες. Έχοντας διαπιστώσει τον κίνδυνο, κρίνοντας πως οποιαδήποτε προσπάθεια αντίδρασης είναι μάταιη, έτρωγε ασυναίσθητα;;⁷³

v) Τα δυο χέρια είχαν, όπως και τα πόδια, δεθεί χωριστά και ανάμεσά τους υπήρχε ένα "παίξιμο" περίπου 10 πόντων δίνοντας μια περιορισμένη ελευθερία κινήσεων, αφού επίσης αγκώνες και γόνατα ήταν ελεύθερα.

Αυτό ήταν επικίνδυνο. Αν ήταν ζωντανός, υπήρχε μια μικρή πιθανότητα αντίδρασης. Αν δέθηκε, σύμφωνα και με την αστυνομία, αφού είχε πυροβοληθεί (με σώμα αδρανές), μήπως έγινε γιατί πυροβολήθηκε στη στεριά και έπρεπε να μεταφερθεί (με αυτοκίνητο;), για να τον ρίξουν στη θάλασσα;;;

Ένα τέτοιου είδους δέσιμο επέτρεπε τότε, τη μεταφορά του σε καθιστική στάση δίνοντας την εντύπωση ζωντανού-μεθυσμένου ατόμου. Ούτε αυτή η εκδοχή ερευνήθηκε.

Οι απεσταλμένοι της C.B.S. Ουίνστον Μπερντέτ και Τζων Σεκοντάρι στην πρώτη έκθεσή τους για τις συνθήκες του φόνου γράφουν πως:

⁷³ Κ. Χατζηαργύρης, ό. π., σ.33-35.

i) Κατά την αναχώρησή του από την Αθήνα φορούσε μεταξύ άλλων μια κόκκινη γραβάτα που του άρεσε (Ρέα Πολκ).

ii) Όταν το Σαββατόβραδο 8/5^{ου} επισκέφθηκε τον Αμερικανό διπλωμάτη Τζέραλντ Ντρου, ήταν καλοξυρισμένος και φορούσε ένα κασκόλ τύπου Άσκοτ με ανοιχτό γιακά. Η γυναίκα του δεν το αναφέρει στα πράγματα που πήρε.

Τίποτε από αυτά δεν βρέθηκε.

3.2. Πώς και γιατί βρέθηκε ο Πολκ στη Θεσ/νίκη

Για να γίνει πιο κατανοητή η δαιδαλώδης συνέχεια, το παιχνίδι με το κρυφτό καταθέσεων, γεγονότων, καταστάσεων και αλήθειας, πρέπει, υποχρεωτικά, να γίνει μια μικρή χρονική αναδρομή.

Ο Πολκ έχοντας μείνει 2,5 χρόνια Μ. Ανατολή και Ελλάδα, είχε κουραστεί. Υπέφερε από μια επώδυνη φλεγμονή στη μύτη του, αποτέλεσμα πλαστικής χειρουργικής επέμβασης μετά την πτώση του αεροπλάνου του στον Ειρηνικό. Έχοντας υποτροφία από το Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ είχε αποφασίσει να φύγει με τη γυναίκα του για ΗΠΑ στις 20/5^{ου} έχοντας βγάλει εισιτήρια.

Όπως κατέθεσαν οι οικογένειες (Πολκ και Χατζηαργύρη), πριν φύγει, ήθελε μια τελευταία επίσκεψη- αναψυχή, στη Β. Ελλάδα (Καβάλα, Θεσσαλονίκη, Γιάννενα και Κόνιτσα). Είχε βγάλει εισιτήρια, 7/5^{ου}, προς Καβάλα (έκθεση Μπερντέτ-Σεκοντάρι).

Ζήτησε δε παρέα, τους φίλους Χατζηαργύρη.

Στις 5/5^{ου} του ανακοινώνουν πως δεν μπορούν να τους συνοδεύσουν.

Στις 6/6^{ου} το ίδιο αποφασίζει και η Ρέα Πολκ.

Έτσι στις 7/5^{ου} ξεκινά μόνος με το αεροπλάνο της Αμερικάνικης Στρατιωτικής βοήθειας. Στο συνάδελφό του Ντόναλντ Μάτσαν που συναντά στο αεροδρόμιο λέει πως πάει στη Θεσσαλονίκη. Όμως δεν ήταν σίγουρος. Ο Άγγλος υπάλληλος της Αμερικάνικης Οικονομικής Αποστολής, Έντουαρντ Ουίν, με τον οποίο συνταξίδευε, κατέθεσε πως φτάνοντας στο αεροδρόμιο Σέδες της Θεσσαλονίκης ο Πολκ δεν είχε αποφασίσει αν θα αποβιβαστεί ή θα συνέχιζε για Καβάλα.

Όπως έμαθε εκεί, το αεροδρόμιο της Καβάλας είχε πλημμυρίσει με τις βροχές, οπότε αποβιβάζεται υποχρεωτικά.

Λόγω της αναγκαστικής επιλογής αποφασίζει, να προσπαθήσει να πάει στο Μάρκο, χωρίς καμιά προετοιμασία.

3.3. Τι έκανε 7/5-9;;/5 Πότε τελικά δολοφονήθηκε;

3.3.1. Παρασκευή 7/5

Μετά τη σύντομη επίσκεψη στο φίλο του Ρούπερτ Πρόουμ, υπάλληλο του Γραφείου Πληροφοριών των ΗΠΑ στη Θεσσαλονίκη, συναντά τον Αμερικανό Συνταγματάρχη Μίλλερ⁷⁴, σύνδεσμο με τον ελληνικό στρατό, ζητώντας να του υποδείξει τρόπο να έρθει σε επαφή με τους αντάρτες. Όπως δήλωσε, τον απέτρεψε επίμονα. Του γνώρισε όμως τον Ινδό υπεύθυνο τύπου της Βαλκανικής Επιτροπής του ΟΗΕ δρ. Αχμεντ.

Ο αρχηγός της αμερικανικής αντιπροσωπείας στην Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Βαλκάνια, Τζέραλντ Ντρου (ή Ντριού), όντας στα μέσα και στα έξω της αμερικανικής πολιτικής στην Ελλάδα, επίσης αρνήθηκε. Στην κατάθεσή του στις 22/5/1948 είπε πως συναντήθηκαν για πρώτη φορά και του δήλωσε πως μια τέτοια ενέργεια θα δημιουργούσε ευμενή προπαγάνδα υπέρ του Μάρκου.

Μετά το πρόγευμα πήγε στο ξενοδοχείο Κοσμοπολίτ να δει την ανταποκρίτρια του Ασσοσιέτιτεντ Πρες, Έλεν Μάμας, γνωστή του από Αθήνα, για να μάθει αν μπορεί να τον φέρει σ' επαφή με τους κομμουνιστές. Πάλι έλαβε αρνητική απάντηση.

Επιστρέφοντας στο ξενοδοχείο ενημέρωσε πως περιμένει έναν ή περισσότερους ανθρώπους, ζητώντας να τους στείλουν στο δωμάτιό του.

Κανείς από το ξενοδοχείο δεν θυμάται αν όντως δέχτηκε κάποιον. Τηλεγράφησε στη γυναίκα του λέγοντας πως Δευτέρα ή Τρίτη θα πάει Καβάλα και βγήκε προς το βράδυ.

Στο ξενοδοχείο Μεντιτερράνεαν συναντά πάλι την Μάμας, αμερικανούς διπλωματικούς Πρόουμ και Κρόσμπυ αλλά και τον Ντον Μάτσεν.

Κάποια στιγμή γνώρισε και το δημοσιογράφο Γρηγ. Στακτόπουλο, που πέρασε για λίγο. Τον ρώτησε αν μπορεί να τον φέρει σ' επαφή με τους κομμουνιστές.

Σε λίγη ώρα ο Στακτόπουλος ζήτησε τηλεφωνικά από την Μάμας τα ονόματα των δυο δημοσιογράφων (Πολκ και Μάτσεν), για να τα γράφει στην εφημερίδα του (Μακεδονία).

⁷⁴ Άλλεν Κ. Μίλλερ: Αμερικανός στρατιωτικός ακόλουθος πρβ. Έντ. Κήλυ, ό. π., σ. 103.

Κίνηση που οι Μπερντέτ-Σεκοντάρι(έκθεση) χαρακτηρίζουν “δημοσιογραφική αβροφροσύνη” και δεν εύρισκαν άλλο λόγο να της δώσουν σημασία⁷⁵.

Κατόπιν πήγαν στο εστιατόριο “Όλυμπος-Νάουσα”. Η παρέα διαλύθηκε γύρω στις 11, όπου Πρόουμ και Κρόσμπυ με τον Πολκ περπάτησαν στην προκυμαία ως το Βρετανικό Προξενείο που έμεναν, καληνυχτώντας τον.

Οι υπάλληλοι του ξενοδοχείου κατέθεσαν πως τον είδαν να επιστρέφει στις 1 το πρωί, κενό που δεν καλύπτει καμιά μαρτυρία.

3.3.2. Σάββατο 8/5

Σύμφωνα με την καμαριέρα ο Πολκ κατέβηκε από το δωμάτιό του πριν τις 8 και πήγε γύρω στις 9.30’ να δει τον Πρόουμ (δεύτερο “νεκρό” διάστημα, περίπου δώρο). Στην πρόσκλησή του για φαγητό το βράδυ ο Πολκ απαντά πως είχε δουλειά και πως «είχε κανονίσει» κάτι και για το βράδυ της Κυριακής, αλλά θα τρώγανε μαζί τη Δευτέρα το βράδυ (κατά την έκθεση)⁷⁶.

Στο ξενοδοχείο του Μάτσαν αφήνει πρόσκληση για πρόγευμα στο “Μεντετερράνεαν” και ακολουθεί η συνάντησή του με τον Κόουτ (κατάθεση Μάμας που γνώριζε το λόγο. Τον μετέφερε και στους Μπερντέτ-Σεκοντάρι)⁷⁷.

Γύρω στις 12.30’ τον είδαν στο Μεντετερράνεαν, πιθανώς περιμένοντας τον Μάτσαν, που όμως ήταν εκτός Θεσσαλονίκης. Γύρω στις 2 το μεσημέρι συναντά τυχαία τον Ντριού που τον προσκαλεί για ποτό στο σπίτι του στις 7.

Κανείς δεν ξέρει ή δεν λέει πού έφαγε για μεσημέρι.

Γυρίζει στο “Αστόρια” νωρίς το απόγευμα.

Ζητά να μην τον ενοχλήσουν

Γράφει δυο γράμματα (στη μητέρα του και στο φίλο και προϊστάμενό του στην Κολούμπια Έντουαρντ Μάρου)⁷⁸.

Επιπλέον τηλεγραφεί στη γυναίκα του πως αντί Δευτέρας-Τρίτης θα μεταβεί στην Καβάλα την Τετάρτη, θεωρώντας πως η προσπάθειά του έμπαινε σε φάση πραγματοποίησης.

⁷⁵ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 41, 284

⁷⁶ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 106.

⁷⁷ Μάτσαν-Κόουτς-Ντριού-Προμ κατά Χατζηαργύρη.
Μάτσαν-Κόουτ-Ντρου-Πρόουμ κατά Κήλυ.

⁷⁸ Έντουαρντ Ρ. Μάρου: Διακεκριμένος φιλελεύθερος δημοσιογράφος. Αργότερα ο Πρόεδρος Κένεντυ τον έκανε διευθυντή της CIA. “Εγγύηση” πως στο εξής η δράση της θα ‘ναι λιγότερο αντιδραστική. Πέθανε το 1964 από καρκίνο.

Πίστευε πως είχε βρει την πολυπόθητη επαφή και πως η συνάντηση με τον σύνδεσμο θα γινόταν εκείνο το βράδυ (ή αυτό της Κυριακής).

Το βράδυ 7-8.15', φρεσκοξυρισμένος και με φουλάρι πήγε στο σπίτι του Ντριού, ρωτώντας και πάλι αν μπορεί να τον φέρει σ' επαφή με τους αντάρτες.

Μετά την αρνητική του απάντηση ο Πολκ δηλώνει πως επρόκειτο να έρθει σε επαφή με τον Μάρκο. Από «την συζήτησίν μας δεν συμπεράνα ότι είχε προηγούμενη επαφή με άτομα που θα μπορούσαν να το καταφέρουν», κατέθεσε ο Ντριού.

Η κυρία Ντριού του πρότεινε να μείνει για φαγητό. Ο Πολκ αρνήθηκε, γιατί είχε ραντεβού, αλλά υποσχέθηκε να πάει το μεσημέρι της Κυριακής.

Κατά τον Χατζηαργύρη απ' όλες τις καταθέσεις των Αμερικανών επισήμων γύρω από την υπόθεση Πολκ «πιο αναξιόπιστη φαίνεται του αντικομμουνιστή» Ντριού, «γεμάτη απίθανη προπαγάνδα» δίνοντας «ψεύτικη εικόνα του χαρακτήρα του». Ήταν προορισμένη ολοφάνερα να προκαλέσει στρεβλές εντυπώσεις

3.3.3. Σάββατο βράδυ 8/5-Κυριακή (λίγο μετά τα μεσάνυχτα)

Εκτός του ζεύγους Ντριού οι μόνοι που τον είδαν ήταν οι υπάλληλοι του Ξενοδοχείου Αστόρια. Δήλωσαν πως ο Πολκ επέστρεψε στις 11.00μ.μ. (τρίτο “κενό” διάστημα), έφυγε μετά από 10' και γύρισε στις 00.45'.

Ο νυχτερινός ρεσεψιονίστ κατέθεσε: Σχόλασα περί τις 07.40' το πρωί της Κυριακής και δεν αντελήφθην νέα έξοδό του έχοντας έτσι την εντύπωση πως ήταν ακόμα στο ξενοδοχείο. Όμως ... μπορεί και να βγήκε, αφού «κάποιοι πελάτες φεύγουν τα πρωινά χωρίς ν' αφήσουν τα κλειδιά του δωματίου τους και χωρίς να γίνουν αντιληπτοί αν ο υπάλληλος είναι εκτός ρεσεψιόν»⁷⁹.

3.3.4. 9/5/48 Κυριακή

Ο Μάτσαν, που λόγω απουσίας του, δεν πραγματοποιήθηκε το ραντεβού τους στο Μεντιτεράννεαν, αρχίζει να τον ψάχνει από το πρωί. Τηλεφωνεί στο «Αστόρια» και πληροφορείται πως αναχώρησε το πρωί στις 8.00'!!! και δεν αναμένεται να επιστρέψει πριν το βράδυ. Τον αναζητά και στην Μάμας (κατάθεση Μάμας 17/5⁰⁰).

⁷⁹ Έντ. Κήλυ, ό. π., σ. 107.

Κ. Χατζηαργύρης, ό. π., σ. 37-38.

Το μεσημέρι, περίπου 1μ.μ., πάει κι ο ίδιος στο ξενοδοχείο, εισπράττοντας την ίδια απάντηση (κατάθεση Μάτσαν 27/5^ο).

Συμπληρώνει: η πληροφορία για 8 το πρωί, δεν είναι αληθής, αφού, όπως τον διαβεβαίωσαν οι δημοσιογράφοι της Κολούμπια (Μπεντέτ, Σεκοντάρι) που ήρθαν από τη Ρώμη και τους συνάντησε στην κηδεία, είχαν εξακριβώσει πως ο Πολκ έλειπε από το ξενοδοχείο από τις 11.15'!!! του Σαββάτου.

«Βέβαια στην έκθεσή τους που γράφτηκε περίπου εκείνες τις μέρες, «διορθώνουν» τα των ωρών του Σαββατόβραδου. Δεν εξετάζουν όμως την περίπτωση να πέρασε τη νύχτα στο ξενοδοχείο και να βρισκόταν εκεί την Κυριακή το πρωί.

3.4. Το ξυπνητήρι

Κατάθεση Ρέας Πολκ: 18/5/1948

«Όταν έφτασα στο ξενοδοχείο ... το ξυπνητήρι για λίγα λεπτά λειτουργούσε ακόμη και μετά σταμάτησε.

Όταν κουρντιστεί εργάζεται σχεδόν ένα τριήμερο Είχε ώρα έγερσης 6.30-7.00. Το χρησιμοποιούσε όταν ήθελε να ξυπνήσει νωρίς».

Το γεγονός τής έκανε εντύπωση. Το ανέφερε στους Μπεντέτ- Σεκοντάρι, οι οποίοι γράφουν στην έκθεσή τους:

«Όταν την επόμενη Τετάρτη η Ρέα πήγε στη Θεσσαλονίκη ... το ξυπνητήρι ήταν βαλτό στις 7.00'.Έτρεχε ένα τριήμερο επομένως μπορούμε να υποθέσουμε πως **το Σάββατο** το πρωί ο Τζωρτζ σηκώθηκε στις 7.00'».

ΤΟΣΟΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΙ, ΤΟΣΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΙ, ΤΟΣΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ, ΤΟΣΟΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ, ΤΟΣΟΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΕΣ, ΤΟΣΟΙ “ΔΙΠΛΩΜΑΤΕΣ”, ΤΟΣΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ΚΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΚΑΤΑΛΑΒΕ ΠΩΣ ΕΝΑ ΞΥΠΝΗΤΗΡΙ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΣΧΕΔΟΝ ΓΙΑ ΤΡΕΙΣ ΜΕΡΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΜΑΤΑ ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ⁸⁰ ΕΧΕΙ ΚΟΥΡΝΤΙΣΤΕΙ ΚΥΡΙΑΚΗ ΚΑΙ ΟΧΙ ΣΑΒΒΑΤΟ!!!

⁸⁰ Κ. Χατζηαργύρης, ό. π., σ. 39.

3.5. Πρωτοδιατυπωμένες απόψεις-Απορίες

1^η: Με δεδομένη την ακαταστασία του δωματίου, ενός τακτικού ανθρώπου, που έδωσε αρχικά την εντύπωση πως ο ένοικος κάπου “πετάχτηκε”, δεν γίνεται το προσωπικό του ξενοδοχείου να κούρντισε το ρολόι.

Ακόμη κι αν το δωμάτιο είχε δεχθεί “επισκέπτες”, χωρίς να γίνουν αντιληπτοί από τους φρουρούς, το μέλημά τους θα ήταν να κουρντίσουν το ξυπνητήρι;

Εκτός κι αν το έκαναν για παραπλάνηση.

Γιατί δεν διερευνήθηκε;

Αν το κούρντισε ο Πολκ, αναδυότανε μια νέα μεγάλη απορία. Τι έκανε ΚΑΙ την Κυριακή και με ποιους;

Αν παραπλανητικά το κούρντισαν “επισκέπτες”, προκύπτουν δύο ερωτήματα.

Γιατί να θέλουν να δώσουν την εντύπωση πως την Κυριακή ο Πολκ ζούσε, αφού η όλη “συμπεριφορά” των δολοφόνων του δείχνει πως δεν τους ένοιαζε το αν και πότε θα βρεθεί το πτώμα, αλλά το “μήνυμα” (χαμηλό δέσιμο, όχι βάρος στο πτώμα ώστε να πάει στο βυθό, “πέταμα” στη θάλασσα πολύ κοντά στην ακτή καθιστώντας αδύνατη τη “μεταφορά” του από τα ρεύματα κλπ.).

Δεύτερο ερώτημα, πώς δεν έγιναν αντιληπτοί, κυκλοφορώντας σε μια αστυνομοκρατούμενη πόλη και σ’ ένα φρουρούμενο ξενοδοχείο, με απαγόρευση κυκλοφορίας μάλιστα τη νύχτα.

Ή μήπως έγιναν και επιβλήθηκε ΟΜΕΡΤΑ;;

Εκτός της ανακριτικής διαδικασίας δεν αξιολογήθηκε η παραπάνω «λεπτομέρεια» ούτε από τον Έντμουντ Κήλυ, ούτε τον Χατζηαργύρη αλλά ούτε και από το δημοσιογράφο, συγγραφέα και αστυνομικό συντάκτη Γιάννη Μαρή στα 16 άρθρα του στην “Ακρόπολη” από 30/1/1977-15/2/1977.

Όσο νωρίς κι αν έφτασε η Ρέα στη Θεσσαλονίκη, να πήγε στο “Αστόρια” πριν τις 10-11π.μ. είναι αδύνατο. Άρα το ρολόι μπορεί να κουρντίστηκε και το μεσημέρι της Κυριακής.

Επίσης ο Κήλυ μεταφέρει ένα άλλο «παράξενο γεγονός που η Ρέα Πολκ, του εκμυστηρεύτηκε. σε διαδοχικές συνεντεύξεις της το 1986-7, 40 χρόνια μετά.

Την ημέρα που μαθεύτηκε πως είχε ταχυδρομηθεί η ταυτότητα του Πολκ στις 3.00'π.μ. (ξημερώματα) δυο άγνωστοι με αιματοβαμμένα πουκάμισα εισέβαλαν στο δωμάτιό της δηλώνοντας αστυνομικοί που ψάχνουν μια λίστα, με ονόματα.

Αποχώρησαν άπρακτοι⁸¹. Ούτε μ' αυτό ασχολήθηκε κανείς.

2^η : Ο Πολκ ήτανε πεπειραμένος δημοσιογράφος, ατρόμητος, έχοντας έρθει αντιμέτωπος με κινδύνους πολλές φορές και άνθρωπος που λόγω προβλημάτων στο στομάχι έτρωγε λίγο, μικρές μπουκιές και πολύ σιγά. Τα δυο κιλά τροφής, σε μεγάλες αμάσητες μπουκιές μήπως δεν ήταν αποτέλεσμα στρες, υπερέντασης **,ΑΛΛΑ** συνειδητοποίησης των “μελλούμενων”;

Μήπως ο Πολκ έστελνε “μεταθανάτιο” σίγουρα, μήνυμα;

«Είμαι εκτός ΟΛΩΝ των συνηθειών μου. Αυτό σημαίνει πως είμαι σε πολύ ΑΝΩΜΑΛΗ κατάσταση. ΞΕΡΩ πως έρχεται το τέλος μου. ΨΑΞΤΕ πού ήμουν, για να οδηγηθείτε στον (ή στους) ΔΟΛΟΦΟΝΟΥΣ ΜΟΥ».

Με δεδομένο δε πως, όπως καταθέτουν:

i) η Έλεν Μάμας 15/8/1948 «από τη συζήτησή μου με τον Πολκ, σχημάτισα τη γνώμη πως εκτός από μένα δεν γνώριζε στη Θεσσαλονίκη κανέναν άλλο ιδιώτη ή δημοσιογράφο»

ii) Η έκθεση των Μπερντέτ-Σεκοντάρι: αν αληθεύει η δήλωση της Μάμας πως ο Πολκ ζήτησε από το Στακτόπουλο να τον φέρει σε επαφή με τους κομμουνιστές, « αυτή είναι η μοναδική επαφή που έγινε γνωστή ανάμεσα στον Πολκ και σ' οποιονδήποτε Έλληνα στη Θεσσαλονίκη»⁸².

iii) Η δήλωση Μουσχουντή πως ο Πολκ «Δολοφονήθηκε από κυρίους. Τον έκαναν να νιώθει τελείως άνετα μαζί τους»⁸³, δεν “φωτογραφίζει” ένα περιβάλλον “κυρίων” και Αγγλοσαξωνικής κουζίνας, που “φιλοξένησε” τις περισσότερες από τις λίγες ώρες παραμονής του Πολκ στη Θεσσαλονίκη αλλά και τις τελευταίες του στιγμές;;;

3^η: Εμφανίζονται πολλά “κενά” παρουσίας του Πολκ:

α) Παρασκευή 11μ.μ έως 01.00π.μ. Σαββάτου (κατάθεση ρεσεπτιόν)

Σάββατο πρωί 08.00' -09.30' (κατάθεση καμαριέρας)

⁸¹ Έντ. Κήλυ, ό. π., σ. 115.

⁸² Κ. Χατζηαργύρης, ό. π., σ. 43.

⁸³ Έντ. Κήλυ, ό. π., σ. 109.

Σαββατόβραδο «Ηρθε 11μ.μ., έφυγε 11.15, ξανάρθε 12.45. Κυριακή πρωί 7.45' που έφυγε ο ρεσεσιονίστ «μάλλον δεν είχε ξαναφύγει, μπορεί όμως και ναι» (κατάθεση ρεσεσιόν).

Συνειδητοποιώντας πως και τα τρία εμφανίζονται στις καταθέσεις υπαλλήλων του “Αστόρια”, δημιουργείται η απορία: «Μήπως “δημιουργήθηκαν” με ενέργειες μηχανισμού έχοντας σκοπό να προσδώσουν μυστήριο στις επαφές του Πολκ, “βοηθώντας” το μετέπειτα σενάριο για το τι έγινε; Αποπροσανατολίζοντας έτσι από τα υπαρκτά κενά στην παρουσία του Πολκ: Σάββατο μεσημέρι, βραδάκι, ΙΩΩΣ ΚΑΙ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ, που οδηγούσαν, σύμφωνα και με την πραγματικότητα της πόλης, σε “ΚΥΡΙΟΥΣ” και μάλιστα συγκεκριμένους;

Πριν μπούμε σε περισσότερες λεπτομέρειες της πορείας της ανάκρισης σε Θεσσαλονίκη και Αθήνα, καλό είναι να βάλουμε στο κάδρο τις:

3.6. Σχέσεις τύπου και Ελληνοαμερικανικών αρχών

Οι σχέσεις της Αμερικάνικης Πρεσβείας στην Αθήνα με πολλούς Αμερικάνους ανταποκριτές στην πορεία του εμφυλίου, γίνονταν όλο και πιο εχθρικές. Το πρόβλημα έχει τις ρίζες του, το λιγότερο, στην περίοδο 1946-'47.

Η ένταση ανάμεσα στους Αμερικανούς διπλωμάτες (Ελλάδας ή Ουάσιγκτον) και αυτούς μεγάλωνε συντελώντας στη δημιουργία επικίνδυνου κλίματος. Ο Πολκ το περιέγραψε στο γράμμα του στον Ντρου Πήρσον (Ουάσινγκτον Ποστ).

Τα ίδια και χειρότερα “αισθήματα” έτρεφε γι’ αυτούς αλλά και για Έλληνες δημοσιογράφους, το επίσημο κράτος αφού κυριολεκτικά, η δική του επιβίωση και των εκπροσώπων του, στηριζόταν στην οικονομική-στρατιωτική βοήθεια των ΗΠΑ. Η επικράτηση του στον εμφύλιο ήταν ζήτημα ζωής ή θανάτου Ταυτιζότανε δε, στις περισσότερες περιπτώσεις με τα “θέλω” των Αμερικάνων.

Τελευταίους μήνες της δεύτερης θητείας του στην Ελλάδα, ο Αμερικανός πρεσβευτής Λίνκολν Μακ Βέιτ, συντηρητικός, παλαιών αρχών, στέλνει πάρα πολλά ΑΠΟΡΡΗΓΑ τηλεγραφήματα στο Στέιτ Ντιπάρτμεντ, ανάμεσα στον 10^ο-12^ο/1946, δηλώνοντας την έντονη ανησυχία του για τη συμπεριφορά των Αμερικανών ανταποκριτών στην Ελλάδα.

Κύριοι στόχοι του 3 απ’ αυτούς: Σίμορ Φρέιντιν -N.Y. Herald Tribune, Ρόμπερτ Κόνουεϊ - N.Y. Daily News και Τζον Φίλιπς - φωτογράφος Life. Αναφέρεται απαξιωτικά και μειωτικά γι’ αυτούς, το χτένισμα και το ντύσιμό τους, για

μεροληπτικές, δηλαδή αριστερές, ανταποκρίσεις με ποταπά κίνητρα. Την κατάσταση έκανε χειρότερη η δημοσίευση, 12^ο/1947, του άρθρου του Πολκ στο Harper's Magazine.

Την περίοδο των γεγονότων του φόνου του ο πρεσβευτής Μακ Βέι έλειπε από την Αθήνα. Ο αναπληρωτής του, Καρλ Ράνκιν (επιτετραμμένος τότε, αξιωματούχος καριέρας) ήταν πολύ συντηρητικός, με λιγότερη πείρα στην περιοχή. Δεν διέθετε την ευφράδεια, τη μόρφωση αλλ' ούτε και τον κοινό νου του Μακ Βέι. Είχε δε ασπαστεί την αρχή της αναγκαίας επέμβασης των ΗΠΑ στην Ελλάδα.

Γι' αυτόν τον με φιλομοναρχικές συμπάθειες διπλωμάτη, από εμπιστευτικό τηλεγράφημά του στον Αμερικανό ΥΠ.ΕΞ (4^ο /1948) το πιο μισητό πρόσωπο μεταξύ των ανταποκριτών των ΗΠΑ στα Βαλκάνια ήταν ο Χόουμπερ Μπίγκαρτ (N.Y. Herald Tribune).

Απλώς έλεγε τα πράγματα με το όνομά τους, δεν είχε καθόλου ακραίες απόψεις και φάνηκε πιο ανεκτικός από τον Πολκ απέναντι στο αμερικάνικο διπλωματικό "κατεστημένο" στην Ελλάδα,

Όταν έγινε γνωστό πως λίγες εβδομάδες μετά τη δολοφονία , ο Μπίγκαρτ, κατάφερε να πάει στον Μάρκο, ο Ράνκιν θεώρησε πως εκπροσωπούσε το πιο επικίνδυνο είδος Αμερικάνων ανταποκριτών Φαίνεται στα πολλά τηλεγραφήματα του στο Στέιτ Ντιπάρτμεντ.

Πάρα πολύ ενόχλησε η φράση: «Δεν έχει ανακαλυφθεί ο τρόπος να πεις σ' ένα στρατό να σταματήσει να ξύνει τ' αχamνά του και να πάει να πολεμήσει».

Ο Ράνκιν στο μεγάλο σε έκταση τηλεγράφημά του στις 7/4/1948 τον κατηγορεί για «προκατελιημμένη, αποσπασματική και εχθρική δημοσιογραφία», που είναι «επιβλαβής για την πολιτική και τα συμφέροντα της Αμερικής», έχει δε αποτέλεσμα «να εμποδίζει υπεύθυνους Έλληνες αξιωματούχους στη λήψη απαραίτητων μέτρων».

Δεν λέει ποια είναι αυτά, όμως δεν αρνείται πως έγιναν συλλήψεις, εκτοπίσεις και εκτελέσεις, αλλά «όποιες **καταχρήσεις** κι αν έγιναν, συνδέονταν με προσπάθειες να επιβληθεί η τάξη». Δήλωσε στις ελληνικές αρχές πως θεωρεί ότι οι συλλήψεις αυτές ήταν «απόλυτα αναγκαίες και δικαιολογημένες».

Χάρης στους Ράνκιν, Μακ Βέι και τον επόμενο πρεσβευτή Γκρέιντι, η θέση αυτή υποστηρίχθηκε απόλυτα από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ⁸⁴.

⁸⁴ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 142-150.

Τον Δεκέμβριο του 1949 ο Γιάννης Μαρής, αρχισυντάκτης της εφημερίδας “Μάχη”⁸⁵ (μοναδική εφημερίδα της Αριστεράς που κυκλοφορούσε νόμιμα), παλεύοντας, όπως και η εφημερίδα, το αίσχος της Μακρονήσου, συνελήφθη και κλείστηκε στις φυλακές των Βούρλων⁸⁶. Συγκρατούμενός του ήταν ο Θεσσαλονικιός κομμουνιστής Ιωάννης Νικολόπουλος, που είχε φυλακισθεί, γιατί είχε ΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙ ΠΩΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ!!! ΕΙΧΕ ΣΚΟΤΩΣΕΙ ΤΟΝ ΠΟΛΚ.

Δηλαδή ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΣΤΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ⁸⁷.

3.7. Πρώτα «χτυπήματα» στον Ελληνικό τύπο

Η ελληνική τέταρτη εξουσία, σχεδόν, σε πλήρη ταύτιση με τις άλλες εξουσίες γνωρίζει πως στον ελληνικό εμφύλιο παιζόταν και η δική της τύχη.

Έτσι όσα δεν ήθελαν να πουν ευθέως οι διάφοροι επίσημοι τα διοχέτευαν σ’ αυτήν.

Δεν υπήρχε κανείς ενδοιασμός να προκαταβάλουν τις ερμηνείες των γεγονότων πλειοδοτώντας σε, αναπόδεικτες, κατηγορίες και φανταστικά σενάρια. Ενδεικτικά:

Τρίτη 18/5/1948 (δυο μέρες μετά την ανεύρεση του πτώματος)

Ελληνικός Βορράς: «Ένα ανατριχιαστικόν κομμουνιστικόν κακούργημα»

⁸⁵ Εφημερίδα “Μάχη”, 26/11/1942: Αρχικά παράνομο φύλλο του απελευθερωτικού αγώνα. Ίδρυτής, εκδότης και πολιτικός συντάκτης ο πολιτικός Ηλίας Τσιριμώκος (Λαμία 26/4/1907-13/7/1968). Μετά την απελευθέρωση γίνεται ημερήσια ως κομματικό όργανο του Σοσιαλιστικού Κόμματος-Ένωσης Λαϊκής Δημοκρατίας (Ε.Λ.Δ.). Ως το 1952 ήταν εβδομαδιαία και διέκοψε. Μετά τα Ιουλιανά (15/7/1965, αποστασία Τσιριμώκου από Ένωση Κέντρου) επανεκδίδεται ως προσωπικό όργανό του και σταματά 21/4/1967.

⁸⁶ Βούρλα: Μεγάλο οικοδομικό τετράγωνο Δραπετσώνας που συνορεύει με Πειραιά.

Στο τέλος του 19^{ου} αιώνα, στον Πειραιά λειτουργούσαν πολλοί παράνομοι οίκοι ανοχής. 1872 οι κάτοικοι ζητούν, ένα κεντρικό κτίριο για τη στέγασή τους.

1873:Γίνεται. Για 60 περίπου χρόνια η επιχείρηση λειτουργούσε άριστα, ιδίως μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την έλευση των προσφύγων.

Όμως λόγω πυκνοκατοίκησης, διακίνησης ναρκωτικών και σωματεμπόρων οι κάτοικοι από το 1932 ζητούν την απομάκρυνσή τους, που πετυχαίνουν το 1937.

Γίνονται φυλακές. Λειτουργούν επί Δικτατορίας Μεταξά, Κατοχή και μετά. Στις 2 πρώτες πτέρυγές της οι σκληροί ποινικοί κα στην 3^η πολιτικοί κρατούμενοι (“κατασκοπεία” υπέρ ΕΣΣΔ) με φρικτές συνθήκες, άγνωστες στον έξω κόσμο.

Αν και θεωρούντο υψίστης ασφαλείας, πολιτικοί κρατούμενοι, σκάβοντας επί 4 μήνες δημιουργούν διάδρομο 16 και ύψους 2 μέτρων.

17/7/1955, 27 από αυτούς περνούν υπογείως, κάτω από τον δρόμο στο απέναντι εργοστάσιο και από κει στην ελευθερία.

Επικηρύχθηκαν από τον Αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης Παν. Κανελλόπουλο (Πρόεδρος Παπάγος, ασθενής). Απ’ αυτούς 15 συνελήφθησαν από ΚΥΠ, Αστυνομία Πόλεων ή Χωροφυλακή και ένας δολοφονήθηκε στα σύνορα προσπαθώντας να διαφύγει. Έκλεισαν το 1970 επί Χούντας.

⁸⁷ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 16.

Εμπρός: «Το ειδεχθές έγκλημα φέρει τη σφραγίδα της ερυθράς δολιότητας και θηριωδίας»⁸⁸.

Ακρόπολη(κύριο φερέφωνο του Λαϊκού Κόμματος και ιδιαίτερα των κ. Τσαλδάρη και Αιλιανού): «Φαίνεται πως ενώ όλοι μας τηρούμεν τον απαράβατο κανόνα της Φιλοξενίας ,τον παραβιάζουν αυτοί των οποίων το αίμα ενοθεύθη εις τας ξένας φλέβας. Εκείνοι που δεν εδίστασαν να προδώσουν χάριν ξένων την πατρίδα των και να την αιματοκυλήσουν. Μητροκτόνοι».

Η ίδια εφημερίδα, ενάμιση μήνα μετά τη δολοφονία, κατηγορεί τον Πολκ πως είχε υστερική ιδιοσυγκρασία και μάζευε τις πληροφορίες του στο μπαρ της Μεγ. Βρετανίας⁸⁹.

Κατά **ΣΑΤΑΝΙΚΗ σύμπτωση** σχεδόν ολόιδια η έκφραση υπήρχε στο τηλεγράφημα-κατηγορία του Πρεσβευτή Μακ Βέι εναντίον των τριών, Αναφέρεται σε δημοσιογράφους θεωρούν «το μπαρ του ξενοδοχείου τους καλύτερη πηγή πληροφοριών από το γραφείο του πρεσβευτή». Ο ίδιος όμως 4 μήνες αργότερα ανέφερε τα χειρότερα για τη νέα κυβέρνηση Τσαλδάρη: «στην πραγματικότητα προσεγγίζει το φασισμό».

Γενικά οι Αμερικανοί επίσημοι αντιδρούσαν «συχνότερα υπακούοντας στις προσωπικές τους πολιτικές προκαταλήψεις, σε συνδυασμό με ό,τι θεωρούσαν καθήκον τους απέναντι στα αμερικανικά εθνικά συμφέροντα».⁹⁰

Απλή (όχι όμως μοναδική) επιβεβαίωση έχουμε στο βιβλίο του Γιάννη Βούλτεψη (μόνο αριστερός δεν μπορεί να θεωρηθεί), που καταγράφει πως η αμερικάνικη κυβέρνηση παρακάμπει διαφωνούντες Αμερικανούς με τη βοήθεια της ελληνικής κυβέρνησης.

7/8/1948: Ο τότε Αμερικανός Πρεσβευτής Γκρέιντνυ (Grady) γράφει: Η Πρεσβεία θεωρεί πως κάθε νέα αποστολή προς έρευνα υποθέσεως Πολκ, **ΑΜΕΡΟΛΗΠΤΗ ή ΟΧΙ**, θα ήταν αφ' εαυτής ανεπιθύμητη.

Δημοσιογράφος Τζων Ντόνοβαν :Μη ειδικός, απαράδεκτος, ούτε δυναμικός ή αμερόληπτος. Δεν θα αντιτεθεί στον μέλλοντα να έλθει ως ερευνητής, Ελληνοαμερικανόν⁹¹ Πούλον, που ο Πρέσβης, θεωρεί αναξιόπιστο, **ΕΥΣΥΓΚΙΝΗΤΟ, ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ ΦΩΝΑΣΚΟΥΝΤΑ ΣΥΝΟΔΟΙΠΟΡΟ**. Ο ρεπόρτερ

⁸⁸ Μ. Στούκας, *ό. π.*

⁸⁹ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 55,58.

⁹⁰ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 144-145, 157.

⁹¹ Κων/νος Πούλος: Ανταποκριτής του πρακτορείου Overseas News Agency, εκπροσώπησε στη δίκη την επιτροπή δημοσιογράφων.

αυτός, όπου και να βρίσκεται θα λάβει μέρος στην προσπάθεια να βρεθεί λύση, ώστε το ΚΚΕ θα βρεθεί στην καλύτερη δυνατή θέση, όταν αυτή συνεχώς επιδεινώνεται. Η έλευσή του στην Ελλάδα θα τον καθιστούσε επικίνδυνο.

Επειδή η Επιτροπή Λίμπαν δεν μπορεί να πείσει την Ένωση Δημοσιογράφων Ν. Υόρκης να εγκαταλείψει την ιδέα, να στείλει στην Ελλάδα εκπροσώπους της, για να παρακολουθήσουν την πορεία της ανάκρισης ή να αντικαταστήσει τον Πούλο, ο Πρέσβης εισηγείται : Το Στέητ Ντιπάρτμεντ να του αρνηθεί διαβατήριο.

Αν αυτό δεν είναι εφικτό, να υποστηριχθεί το δικαίωμα της ελληνικής κυβέρνησης να τον χαρακτηρίσει “**PERSONA NON GRATA**” και να μην του χορηγήσει βίζα⁹².

Εκτός των άλλων συμπερασμάτων που εύκολα καθένας μπορεί να “εξαγάγει” έχουμε, ίσως τον σημαντικότερο λόγο, που ο ελληνικός εμφύλιος **ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΤΕΙ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΗ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ** όσο και να κόστιζε σε αίμα, θυσίες, τραύματα και καταστροφές στον Ελληνικό λαό.

---

⁹²Γ.Βούλτεψη, “*ΤΖΩΡΤΖ ΠΟΛΚ: χρέος για την αλήθεια. Έρευνες και ντοκουμέντα*”, εκδ. ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ, 10^{ος}/2002. Στο τρίτο μέρος: “*Τα δημοσιεύματα που έμειναν στο σκοτάδι*”.

Γ. Διακογιάννη , Ανέκδοτα ντοκουμέντα στην υπόθεση Πολκ, *ΝΕΑ*, 8/10/2002, χ.φ.

Δ΄ Κεφάλαιο

Έρευνα και μερικοί πρωταγωνιστές

4.1. «Έρευνα»

16/5/1948: βράδυ Κυριακής, λίγες ώρες μετά την ανακάλυψη του πτώματος. Πρωθυπουργός Θεμιστοκλής Σοφούλης: «αποτελεί ζήτημα τιμής» για τη χώρα η γρήγορη ανακάλυψη των δραστών και των προθέσεών τους.

Εξηγεί πως έδωσε προσωπική εντολή να κινητοποιηθεί όλη η αστυνομία της χώρας.

Όλοι ήξεραν τι θα μπορούσε να σημαίνει ο φόνος αυτός για τη συνέχιση της αμερικάνικης βοήθειας, την έκβαση του εμφυλίου και γενικά την επιβίωση της άρχουσας τάξης.

Ο τρόμος αυτός αποτυπώνεται σε ελάχιστες λέξεις σε κύριο άρθρο του ιδιοκτήτη-εκδότη της “Καθημερινής” Γεώργιου Βλάχου: «Υψιστε Θεέ, δώσε, να είναι οι δολοφόνοι κομμουνισταί, διότι εχαθήκαμε αν δεν είναι»⁹³.

Η ανακριτική πορεία ξεκινά, από τη Θεσσαλονίκη. Βαλτώνοντας “μεταφέρεται” στην Αθήνα, για να γεφυρωθούν διαφορές και να ευοδωθεί το “σενάριο” που στο μεταξύ δημιουργείται, ένεκα λόγων επιβίωσης της “άρχουσας” ιδεολογίας.

Περνά από τις συμπληγάδες των πιέσεων των διάφορων “προστατών” μας καταλήγοντας, μετά από 3 μήνες, 14 Αυγούστου 1948, στη σύλληψη και “ομολογία” Στακτόπουλου⁹⁴.

Στην πορεία αυτή χρειάστηκε να εγκαταλειφθεί η θελκτικότερη εκδοχή ερωτικού εγκλήματος, που θα ήταν η πιο ανώδυνη λύση.

Παρά τις πολλές προσπάθειες χρειάστηκε να “αθωωθούν” αγαπημένοι ύποπτοι: Κ. Χατζηαργύρης (πρόγονος πρωθυπουργού, δημοσιογράφος), Έλεν Μάμας(ανταποκρίτρια Ασσοσιέιτεντ Πρες Θεσσαλονίκη, Αμερικανίδα υπήκοος), Ρέα Πολκ(σύζυγος, Αμερικανίδα υπήκοος) και να βολευτούν (“Ελλάδα”, ΗΠΑ, Αγγλία) με τον λιγότερο “λαμπερό” άλλο βολικότερο Γρηγόρη Στακτόπουλο.

Σ’ αυτό το διάστημα στους ανακριτές Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Βρετανούς, προστίθενται 4 νέες αμερικάνικες υπηρεσίες:

⁹³ Καθημερινή, χ. φ., 28/5/1948

⁹⁴ Κ. Χατζηαργύρης, *Η υπόθεση Πολκ*, Αθήνα 1975, σ. 50.

1) Όλιβερ Μ. Μάρσι και Τζωρτζ Έντμαν, υπάλληλοι της Αμερικάνικης Πρεσβείας υπό την εποπτεία του Καρλ Ράνκιν (επιτετραμμένος) με μοναδικό καθήκον την παρακολούθηση σε καθημερινή βάση της υπόθεσης, ενημερώνοντας τον υποδιευθυντή του Στέιτ Ντιπάρτμεντ (τμήμα Ελληνικών, Τουρκικών και Ιρανικών υποθέσεων) Ουίλιαμ Μπάξτερ.

Ενώ ο φάκελος Ράνκιν για την υπόθεση έχει πολλά στοιχεία γι' αυτούς, τα αρχεία του Στέιτ Ντιπάρτμεντ αναφέρουν ελάχιστα. Η CIA εξαρχής είχε ανάμειξη, χωρίς ποτέ να έχει ανοίξει τα χαρτιά της.

2) Ο διορισμένος από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ πρώην πράκτορας του FBI Φρέντερικ Ερ(Eyer). Είχε ήδη εργαστεί στην Ελλάδα επί ένα χρόνο υπό τον Ντουάιτ Γκρίζουολντ (επικεφαλής AMAG στην Ελλάδα). Ο Ερ ανέλαβε τις αρμοδιότητες του Μάρσι για την υπόθεση Πολκ “σε μόνιμη βάση”, εποχή που ετοιμαζόταν να φύγει από την Αθήνα για νέα αποστολή.

Είχε άμεση επικοινωνία με το Στέιτ Ντιπάρτμεντ.

Οι ελληνικές Αρχές του χορήγησαν πλήρη δικαιώματα πρόσβασης στην προανάκριση.

3) Οι εκπρόσωποι του Αμερικανικού τύπου: Οι δυο ‘δημοσιογράφοι’ του CBS Μπερντέτ-Σεκοντάρι που έφτασαν στη Θεσσαλονίκη λίγες μέρες μετά την ανακάλυψη του πτώματος.

4) Ο στρατηγός Ουίλιαμ Ντόνοβαν (Άγριος Μπιλ) ως σύμβουλος της ειδικής επιτροπής Ένωσης Συγγραφέων και δημοσιογράφων Εξωτερικού (“Επιτροπή Λίπμαν”) και ο τότε συνεργάτης του, αντισμήναρχος της αμερικάνικης αεροπορίας Τζέιμς Κέλις που φτάνουν ένα μήνα μετά.

Η συμβολή τους στην προανάκριση, Υπουργείων Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, Μουσχουντή και Κωνσταντινίδη (Γενικός Εισαγγελέας Θεσσαλονίκης) αλλά και του Βρετανού Αστυνομικού συμβούλου συνταγματάρχη Μάρτιν, είχε ως αποτέλεσμα να συσκοτίσει και να περιπλέξει μια ήδη σκοτεινή και περίπλοκη υπόθεση.

Το “ποθούμενο” δεν ήταν να στραφεί η ανάκριση σε αδιερεύνητες ατραπούς, αλλά να επιβεβαιωθεί ότι συνέχιζε στη λαθεμένη εξ αρχής κατεύθυνσή της.

Στην περίπτωση δε των Αμερικανών εκπροσώπων του Τύπου να προωθηθεί μιας **αμφίβολης δικαιοσύνης συγκάλυψη** από **ΕΚΕΙΝΑ ΑΚΡΙΒΩΣ ΤΑ ΑΤΟΜΑ**

ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΣΤΑΛΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΓΙΑ ΝΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΟΥΝ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ⁹⁵.

Η ελληνική πλευρά είχε και άλλα προβλήματα να αντιμετωπίσει. Με τους Μάμας, Χατζηαργύρη και Ρέα Πολκ εκτός “κάδρου”, αρχές Ιούνη ’48 η ανάκριση στη Θεσσαλονίκη “βάλτωνε”.

Απέμεινε μόνο ο Στακτόπουλος σαν “βολικός” ένοχος μ’ ένα τεράστιο αλλά

.....

Ο Πολκ, και οι εκεί κομμουνιστές, στις λίγες ώρες παραμονής του στη Θεσσαλονίκη, ήταν αδύνατο, να έρθουν σε επαφή και να καταστρώσουν σχέδιο επίσκεψης στο Μάρκο.

ΕΠΡΕΠΕ να έχει γίνει στην Αθήνα.

Λογικό λοιπόν φάνταζε ένα ταξίδι, ανακριτή (Χρ. Κομοτούρος) και εισαγγελέα Πρωτοδικών (Χρ. Μουστάκη) εκεί.

Πέραν της λογικής αιτίας υπήρχε και ουσιαστική ανάγκη.

Από την αρχή η Αθήνα δεν συμφωνούσε με τα πεπραγμένα της Θεσσαλονίκης.

Το χάσμα ήταν βαθύ και η Αθήνα δεν έκρυβε την πεποίθησή της πως η Θεσσαλονίκη που “στραβά αρμένιζε” δεν κατέληγε σε αποτελέσματα ουσίας.

Βέβαια η “Αθήνα” δεν ήταν ενιαία. Ο αρχηγός της Αστυνομίας Άγγελος Έβερτ⁹⁶ ήταν δεδηλωμένος Αγγλόφιλος.

Το Λαϊκό Κόμμα: Κων/νος Τσαλδάρης, Παναγιώτης Πιπινέλης(ΥΠΕΞ), Μιχάλης Αιλιανός(εσωτερικών) ήθελαν πάση θυσία να χτυπήσουν τους ξένους ανταποκριτές αλλά και όσους στο εσωτερικό τολμούσαν να μιλούν για διαφθορά, ανικανότητα καθεστώτος ή δεν ήταν αντικομμουνιστές και ακροδεξιοί.

Υπήρχαν όμως, συγκριτικά, πιο ψύχραιμοι και λιγότερο τυφλωμένοι από το πάθος.

Ο επικεφαλής της Διεύθυνσης της Αστυνομίας Πόλεων Γιάννης Πανόπουλος στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης., που επηρέαζε και τον Υπουργό του Κωνσταντίνο Ρέντη⁹⁷ της κυβέρνησης Σοφούλη⁹⁸.

⁹⁵ Έντ. Κήλυ, *Φόνος στον Θερμαϊκό*, Αθήνα 2010, σ. 169-170.

⁹⁶ Άγγελος Έβερτ (10/4^ο/1894-Αθήνα 30/12^ο/1970): Γιος του βαναρικής καταγωγής ταγματάρχη της Βασιλικής Χωροφυλακής Μιλτιάδη Έβερτ. Οι Γερμανοί το 1941 τον βάζουν επικεφαλής της Αστυνομίας Πόλεων. Κατηγορήθηκε για συνεργασία μαζί τους. Με εντολή Γ. Παπανδρέου, διατάζει 3/12^ο/1944, να πυροβοληθούν οι διαδηλωτές με δεκάδες νεκρούς (έναρξη των Δεκεμβριανών). Πατέρας, προέδρου της Ν.Δ. Μιλτιάδη Έβερτ.

Να συνυπολογισθεί δε ο ανταγωνισμός Αστυνομίας Πόλεων και Χωροφυλακής.

Το ακολουθητέο, αρχικά, σενάριο (ανάκρισης και Χωροφυλακής Θεσσαλονίκης) έπρεπε να «παραμερίσει» όσα στοιχεία και μαρτυρίες δεν συμφωνούσαν με αυτό,(αν τα γεγονότα δεν συμφωνούν μαζί μας, αλίμονο στα γεγονότα).

Οι καταθέσεις στη Θεσσαλονίκη της Ρέας Πολκ (17και18/5), του πατέρα της Ματθαίου Κοκκώνη (19/5) αλλά και στην Αθήνα των Κ. Χατζηαργύρη (19/5) και Δέσποινας Βρούτση (οικιακή βοηθός των Κοκκώνη) συνέπιπταν πως ο Πολκ αρχικά ξεκίνησε για Καβάλα ενώ ουδεμία προετοιμασία ή συνεννόηση υπήρχε για Μάρκο.

Θεωρήθηκαν αμελητέες.

Το ίδιο υποτιμήθηκε η επιστολή Πολκ στον Έντουαρντ Μόροου «για μάταιες προηγούμενες προσπάθειες» για «επαφή μέσω μιας επαφής» και «για πρόσωπα που έχουν έγκυρη γνώμη».

Αυτό όχι λόγω ανικανότητας των υπευθύνων αλλά γιατί δεν «κούμπωναν» στο σενάριο ή οδηγούσαν σε επικίνδυνους δρόμους.

Ίδια τύχη είχαν οι καταθέσεις του δημοσιογράφου Ντόλαντ Μάτσαν που στη δεύτερή του (27/5) είπε στον ανακριτή Θ. Κακίση για τη συνάντηση Κόουτ-Πολκ.

Άλλες, δια της μεθόδου κοπτοραπτικής, ανέλαβαν πρωταγωνιστικό ρόλο π.χ. κατάθεση του ανταποκριτή της Κολούμπια Λέο Χόχστεττερ (11/9) Μεγιστοποιείται

⁹⁷ Κωνσταντίνος Ρέντης (Μελίσσι Κορινθίας 1884-Αθήνα 18/10^{ου}/1958). Το 1946 Υπ. Εξ. στην κυβέρνηση Σοφούλη. Στη δίκη Μπελογιάννη -ως Υπουργός Εσωτερικών κυβέρνησης Πλαστήρα (27/10^{ου}/1951-11/10^{ου}/1952)- καταγγέλθηκε από τον Υφυπουργό παρά τω Πρωθυπουργώ Ανδρέα Ιωσήφ πως «μετήλθε ανήθικων μεθόδων σε βάρος της γυναίκας του Δημ. Μπάτση για να τον σώσει από το εκτελεστικό απόσπασμα». Ο Μπάτσης τελικά εκτελέστηκε.

⁹⁸ Θεμιστοκλής Σοφούλης (Σάμος 1860-Αθήνα 24/6/1949): Η Σάμος ανήκε ακόμα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή (Αθήνα) και Αρχαιολογία (Γερμανία). Πολέμησε για την απελευθέρωση Σάμου (11/11^{ου}/1912) και ανέλαβε προσωρινός Κυβερνήτης της.

Αρχηγός Φιλελευθέρων μετά τη φυγή του Βενιζέλου στη Γαλλία.

Ιανουάριος 1936, συμφωνία με ΚΚΕ (Συμφωνία Σοφούλη-Σκλάβαινα): γίνεται πρόεδρος Βουλής, ενώ δεν φαίνεται αρχικά να ανησυχεί για τη δικτατορία (12^ο /'36), θεωρώντας πως για να κατοχυρωθεί το πολίτευμα της χώρας (υπόμνημα στο Βασιλιά) ίσως χρειαστεί και να τεθεί εκτός νόμου το ΚΚΕ.

Η εξέλιξη της Μεταξικής δικτατορίας σε φασιστικό καθεστώς τον βρίσκει αντίθετο.

Κατοχή :πολιτική “ίσων αποστάσεων” από Λαϊκό Κόμμα και ΚΚΕ. Τον 1^ο/1947 αρνείται, λόγω της συγκρουσιακής τακτικής της, συνεργασία με την Κυβέρνηση Δημητρίου Μαξίμου. Προσπαθεί συνεχώς, να μη συρθεί η χώρα στον εμφύλιο. Δεν εισακούεται.

Το ΚΚΕ τον δέχεται για συνομιλητή.

Οι του Λαϊκού Κόμματος δεν συζητούν τις ιδέες του. Όμως για ενιαίο, κατά ΚΚΕ, μέτωπο αναγκάζονται σε κυβέρνηση συνεργασίας μαζί του (4/9/1947).

Πρωθυπουργός στον Εμφύλιο συμμορφούμενος με τις επιθυμίες ΗΠΑ-Μ. Βρετανίας, για συντριβή σε 6-7 μήνες του Δημοκρατικού Στρατού. Πέθανε στη διάρκεια του εμφυλίου.

μια φράση-ελπίδα του Πολκ να πάει στο βουνό, 2^{ος}/1947, ενώ αποσιωπάται στην ίδια κατάθεση, γράμμα 4και5/5^ο, όπου φαίνεται πως δεν είχε καταφέρει τίποτε⁹⁹.

Για πολλά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν στη Δίκη υπάρχουν απορίες και αμφισβήτηση γνησιότητάς τους.

Δυο χαρακτηριστικές αναφορές:

α) Η επιστολή Πολκ στον Μόρροου

Κατά τον Έντμουντ Κήλυ¹⁰⁰:εκτός Ελλάδας, ο Ηλίας Βλάντον (Elias Vlanton) είναι αυτός που ‘χει εργαστεί σκληρότερα και πιο εποικοδομητικά αναζητώντας την αλήθεια.

Στο βιβλίο τους, με Ζακ Μέτγκερ, αναφέρουν πως ο μεγαλύτερος γραφολόγος του FBI Charles Appel το 1977 θεωρεί πως η υπογραφή στο γράμμα είναι πλαστή και το γράμμα δεν είναι γραμμένο σε γραφομηχανή Hermes(του Πολκ) αλλά πολύ πιθανά σε φορητή γραφομηχανή Continental¹⁰¹.

β) Αποστολή ταυτότητας (φάκελος) του Πολκ

Επίσημα κατηγορήθηκε η μητέρα του Γρ. Στακτόπουλου, πως με υπόδειξη του γιου της έγραψε τον φάκελο.

7/3/1966: η αριστερή εβδομαδιαία εφημερίδα “Μακεδονική ώρα”(Θεσσαλονίκη) γράφει: Την ταυτότητα βρήκαν κοντά στο σημείο που βρέθηκε το πτώμα ο Ε.Μ. και ο Σ.Κ. και την ταχυδρόμησαν στην Αστυνομία. Οι αρχές δεν ενδιαφέρθηκαν ποτέ για την, εκ των υστέρων διερεύνηση αυτής της πτυχής¹⁰².

Ο Ε.Μ. (Ευθύμιος Μπάμιας) λιμενεργάτης και ο Σ.Κ. (Σάββας Καραμιχάλης) “αποκαλύπτονται” σε άρθρο του δημοσιογράφου Δημ. Γουσίδη στα Νέα, όπου ο πρώτος δηλώνει πως βρήκε τα έγγραφα. Όντας αγράμματος τα πήγε στον δεύτερο που έγραψε σε φάκελο προς «3^ο Α.Τ.» και τα ταχυδρόμησε χωρίς γραμματόσημο. Έδωσε δε ένορκη κατάθεση γι’ αυτά (ο Καραμιχάλης είχε πεθάνει αλλά η γυναίκα του Μερσίνη θυμόταν, πως πήγε ο Μπάμιας στο παντοπωλείο και έδειξε στον άντρα της μια ταυτότητα με ξένα γράμματα.

Δυστυχώς μετά το 1975 μέρος της δικογραφίας είχε ... χαθεί μαζί και ο φάκελος (συμβαίνουν και στις καλύτερες οικογένειες, όπως θα δούμε). Υπήρχαν

⁹⁹ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 61-62, 72-73

¹⁰⁰ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 63.

¹⁰¹ E.Vlanton-Zak Mettger: “Ποιος σκότωσε τον Τζωρτζ Πολκ; Ο Τύπος συγκαλύπτει έναν θάνατο στην οικογένεια”, Temple University Press 1996, σελ.163-164.

¹⁰² Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 28-29.

όμως φωτογραφίες του πρωτότυπου (οι γερανοί του Ιβύκου)¹⁰³. Οι συγγενείς του Καραμιχάλη παρουσίασαν παλιότερα χειρόγραφα του Σ.Κ. σε γραφολόγους. Το συμπέρασμα ήταν πως αυτός είχε γράψει τον φάκελο.

Σε συνέντευξη Τύπου του Διευθυντή του Ελληνικού Γραφολογικού Ινστιτούτου Δ. Βαλλινδρά και των γραφολόγων Ν. Λιαρικού και Δ. Θωμά τονίζεται κατηγορηματικά πως **η Άννα Στακτοπούλου ΔΕΝ έγραψε τον φάκελο**¹⁰⁴.

Βέβαια δεν χρειάστηκαν τόσα χρόνια για να γίνει γνωστό. Ο στρατηγός Ντόνοβαν και οι Αμερικάνοι γραφολόγοι που χρησιμοποίησε, διαφώνησαν με την κατάθεση “πραγματογνωμόνων” του Μουσχουντή. Η γραφολόγος που εξέτασε φωτοτυπία του φακέλου συμπέρανε πως δείχνει ... μορφωμένο άνδρα ... όχι πάνω από 30 ετών ... γερή κράση ... αρρενωπό χέρι, μεγάλη δύναμη βούλησης¹⁰⁵.

Το γεγονός αυτό παρέμεινε κρυφό¹⁰⁶ τόσο από την κατηγορούσα αρχή όσο και από τους Αμερικάνους.

Τέτοια γεγονότα έκαναν τον Έρνεστ Χεμινγκουέι να δηλώσει: «Αν η υπόθεση της δολοφονίας αποσιωπηθεί, θα ‘ναι νίκη εκείνων που πιστεύουν πως σκοτώνοντας αυτόν που θέλει ν’ αποκαλύψει την αλήθεια, σκοτώνουν αυτήν την ίδια».

Έτσι μαζί με William Polk και Homer Bickard μπαίνουν στην Επιτροπή της Ένωσης Συντακτών και Συγγραφέων Νέας Υόρκης για να την βρουν.

1996: το Πανεπιστήμιο Τεμπλ(Φιλαδέλφεια) παρουσιάζοντας το βιβλίο των Βλάνταν - Μέτγκερ σημειώνει:

«Αν ζούσε σήμερα ο Πολκ, θ’ απογοητευόταν διαπιστώνοντας πως το ύψιστο της αμερικάνικης δημοσιογραφίας έκανε δεκτή χωρίς, σχεδόν, διαμαρτυρία μια ανάκριση , στην οποία **η πολιτική είχε μεγαλύτερο ρόλο από την αλήθεια.**

¹⁰³ Ίβηκος (ή Ιβύκος ο Ρηγίνος): Περίπου 6^ο αιώνα π.Χ.. Ήταν λυρικός ποιητής με καταγωγή από το Ρήγιο της Μεγ. Ελλάδας.

Σε ταξίδι του σκοτώθηκε στην Κόρινθο από ληστές. Απουσία μαρτύρων πεθαίνοντας ζήτησε από τους γερανοί που πετούσαν να τους τιμωρήσουν.

Ένας των ληστών ευρισκόμενος στην Κόρινθο, βλέποντας γερανοί είπε στους άλλους: «Δέστε τους εκδικητές (υπερασπιστές) του Ιβύκου». Κάποιος που άκουσε τον κατήγγειλε και οι δολοφόνοι συνελήφθησαν . Η φράση «οι γερανοί του Ιβύκου» σήμαινε για τους αρχαίους τη θεία επέμβαση για την ανακάλυψη εγκλημάτων.

¹⁰⁴ *Θεσσαλονίκη*, χ. φ., 24/2/1979, σ. 1.

¹⁰⁵ Donovan Papers, Folder “Drafts and Duplicates, 1947-49”, William Colby 7/8/1948. Επιστολή προς Donovan, στην οποία επισυνάπτεται επιστολή γραφολόγου.

¹⁰⁶ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 39.

Αγνόησε αποδεικτικά στοιχεία, μαγείρεψε άλλα, για να καταδικάσουν έναν αθώο¹⁰⁷.

4.2. Μερικοί πρωταγωνιστές

Ένα μεγάλο πρόβλημα των ερευνητών της δολοφονίας του Πολκ είναι η «αφομοίωση» όχι τόσο των πληροφοριών όσο κυρίως των πολλών προσώπων, του ρόλου και απόψεων του καθενός, αφού είναι πολλές οι δεκάδες των ονομάτων που αναφέρονται.

Θεωρώ και ελπίζω πως βοηθά περισσότερο στην παρακολούθηση των γεγονότων όχι η χρονολογική και μόνο παράθεσή τους με τις αντίστοιχους δρώντες αλλά και η επιπλέον ξεχωριστή αναφορά σε κάποιους “σημαντικούς” διαμορφωτές της συνολικής εικόνας (και η υπενθύμιση της ιδιότητας τους, για όσους τουλάχιστον η μέχρι τώρα “σκιαγράφησή” τους δεν αρκεί).

Ουίνστον Μπερντέτ - Τζων Σεκοντάρι

«Δημοσιογράφοι»¹⁰⁸, της Κολούμπια.

Όπως γράφει ο επικεφαλής της αστυνομικής έρευνας Τ/χης Μουσχουντής σε εμπιστευτική αναφορά στους προϊσταμένους του, πρόκειται για αστυνομικούς της Κολούμπια. Ήρθαν για να συνεργαστούν με την Ελληνική Αστυνομία.

Αρχικά είχαν πρόβλημα.

Αιτία μια είδηση του C.B.S. πως μέχρι στιγμής είχαν ανακριθεί μόνο αριστεροί. Τους αποδόθηκε και προκάλεσε σάλο στον φιλοκυβερνητικό τύπο.

Ζήτησαν και πέτυχαν τηλεγράφημα του Γενικού Προξένου Γκίμπσον στο C.B.S. για τα προβλήματα αναληθούς είδησης (για την οποία δεν είχαν ευθύνη), ενώ διέρρευσε πως μέχρι στιγμής ... κανείς κομμουνιστής δεν είχε ανακριθεί.

Ο Αμερικανός σ/χης Άερς ισχυρίζεται πως ήρθαν με αντίληψη ότι τον Πολκ δολοφόνησαν δεξιοί πράκτορες της κυβέρνησης, Την διατύπωσαν στο γραφείο του, το συζήτησαν και κατέληξαν πως οι μόνοι που μπορούσαν να επωφεληθούν ήταν οι κομμουνιστές.

Ο Μπερντέτ δήλωνε ανανήψαν μέλος τους Κομμουνιστικού Κόμματος και τέως πράκτορας των Σοβιετικών, διπλός πράκτορας και αργότερα (1955) καταδότης

¹⁰⁷ Σ. Ευσταθιάδης, «Ποιοι και γιατί δολοφόνησαν τον Τζωρτζ Πολκ», στο: *Βήμα* 24/11/2008, <https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/poioi-kai-giati-dolofonisan-ton-tzortz-polk/>, ημερομηνία προσπέλασης, 10/02/2021

¹⁰⁸ Γ. Λεονταρίτης, *Ο Γιάννης Μαρής για την υπόθεση Πολκ*, Αθήνα 2016, σ. 181.

των αριστερών δημοσιογράφων στην Επιτροπή Εσωτερικής Ασφάλειας της Γερουσίας, όπως επέβαλλε ο Μακαρθισμός της εποχής.

Ο Σεκοντάρι κοντός, γεμάτος ζωική ενέργεια και υπέρμαχος της άμεσης, ακόμη και βίαιης δράσης, ζητούσε άδεια από τον Ερ ,να ρίξει στο σκοτάδι μερικές σφαίρες στον Χατζηαργύρη , να του ρίξουν το καπέλο , να τον τρομάξει και να τον υποβάλει στη συνέχεια σε ανάκριση τρίτου βαθμού (βασανιστήρια), ώστε να ομολογήσει τα πάντα (συμμετοχή στη δολοφονία του Πολκ)¹⁰⁹.

Όπως βέβαια συμπληρώνει ο Ερ στο αυτοβιογραφικό βιβλίο του Yankee G-man, προς μεγάλη του λύπη, δεν μπορούσε να δώσει την άδειά του για μια τέτοια, τριτοβάθμια, μέθοδο ανάκρισης.

Το μένος τους για την Ρέα Πολκ και τον Χατζηαργύρη, δυο άτομα για τα οποία δεν είχε προκύψει κανένα ενοχοποιητικό στοιχείο, οφειλότανε κατά μεγάλο μέρος στην επιρροή του Ερ.

Δηλώνει «ασυνείδητη» στάση ενώ καλά-καλά δεν είχαν δύο εβδομάδες στη χώρα.

Για ανάγκη “τριτοβάθμιας” ανάκρισης συμφώνησε και ο Μπερντέτ. Το επιβεβαιώνει ο επιτετραμμένος της πρεσβείας , Καρλ Ράνκιν σε απόρρητο υπόμνημά του στο Στέιτ Ντιπάρτμεντ.

Στην έκθεσή τους αναφέρουν πως η Αστυνομία έχει κάποιες «πρώτες ενδείξεις», για πρόσωπα. Αυτοί «ισχυρές υπόνοιες» που αφορούν «συγκεκριμένα άτομα», αλλά δεν θεωρούν σκόπιμο ν’ αναφερθούν τώρα, αφού πως μέχρι στιγμής δεν μπορούν «να βρουν τον Έλληνα που κρύβεται στην ιστορία».

Δεν διερωτώνται καθόλου αν μπορούσε να μην είναι Έλληνας. Ο Πολκ ήξερε και ήρθε σε επαφή με ελάχιστους, κινούμενος αποκλειστικά σχεδόν ανάμεσα σε ξένους.

Στην ουσία λοιπόν δεν ήταν καθόλου αμερόληπτοι.

Προφανώς πηγή τους ήτανε ο Μουσχουντής, αφού τις δικές του εξ αρχής σκέψεις φωτογραφίζουν.

Φυσικά και αναφέρονται στον Χατζηαργύρη. Από τα πρώτα στάδια της ανάκρισης άσκησαν μεγάλη πίεση στον Υπουργό Δημόσιας Τάξης και τον Αρχηγό της Αστυνομίας να τον ανακρίνουν και να τον θέσουν υπό κράτηση.

¹⁰⁹ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 180, 193
Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 318.

Στη συνέχεια είναι πιο συγκεκριμένοι αναφέροντας τα ονόματα του Κ. Χατζηαργύρη και της Ρέας Πολκ.

Ειδικά για τον Χατζηαργύρη τα μεγάλα “θετικά” του: θετός γιος του Πρωθυπουργού δημοσιογράφος έγκριτος και αντικειμενικός, κατά τους κατηγορούς του, μειονεκτούσαν του “αρνητικού” αμαρτωλού παρελθόντος του. «Επικεφαλής ανταρσίας» στην κορβέτα του Ναυτικού “Τομπάζης”, κατά τη διάρκεια του κινήματος στη Μέση Ανατολή το 1944, σε στρατόπεδο αιχμαλώτων Αγγλίας και μετά Μ. Ανατολής, απολυμένος από BBC, στις «ελληνόφωνες εκπομπές του περνούσε κομμουνιστική γραμμή».

Ο αρχηγός της Αστυνομίας Αθηνών Άγγελος Έβερτ τον θεωρούσε από τους κορυφαίους διαφωτιστές και πράκτορες του ΚΚΕ στην Αθήνα.

Ο Χατζηαργύρης, αν και σωστά εντόπισε την βασική τριάδα, ξένων διωκτών του- (Ερ, Μπερντέτ, Σεκοντάρι) δεν κατάλαβε ποτέ την απέχθεια και τη γνώμη του Έβερτ γι’ αυτόν. Μάλιστα ζήτησε και τον συνάντησε, εκθέτοντας τα προβλήματά του. Ζήτησε να προστατευτεί, για ν’ αποτραπεί η δολοφονία του. Ο Έβερτ ανταπάντησε πως και ο ίδιος είχε θελήσει να τον συναντήσει, συμμερίζεται τις ανησυχίες του και ... θα πάρει μέτρα για την προστασία του.

Μια βδομάδα αργότερα από το αίτημά τους να τεθεί υπό κράτηση ο Χατζηαργύρης, στέλνουν μέσω του Ράνκιν νεότερο τηλεγράφημα στο CBS ενημερώνοντας πως η Ρέα Πολκ και ο Χατζηαργύρης μετά από επιμονή τους υπεβλήθησαν σε ανάκριση.

Οι “ιδιαίτεροι λόγοι” τους για τη Ρέα είναι πως δείχνει «πλήρη έλλειψη ευαισθησίας» για το θάνατο του άντρα της, «που δεν αρμόζει σε χήρα που πενθεί», εναρμονιζόμενοι με την άποψη Ερ.

Επίσης δηλώνουν πως γνωρίζουν, δεν αναφέρουν από που, ότι προσπάθησε να βοηθήσει τον Τζορτζ να κάνει επαφές με κομμουνιστές, δεν δήλωσε όσα ξέρει και δεν συνεργάστηκε με την αστυνομία.

Επαινούν την επέμβασή του Ερ, ώστε ο Μουσχουντής να ‘ναι ο υπεύθυνος, πλέκοντάς το εγκώμιο του πιο εργατικού και αποτελεσματικού αξιωματικού της Ελληνικής Αστυνομίας, όταν η Αστυνομία της Αθήνας είναι λιγότερο συνεργάσιμη.

Μάλιστα φοβούνται μήπως αποπειραθεί, η Αθήνα, να δημιουργήσει «πλαστούς ενόχους» παρουσιάζοντας την υπόθεση ως λυμένη χωρίς καν να περνά από το μυαλό τους πως μπορεί να γίνει κάτι ανάλογο από το Μουσχουντή.

Συμπληρώνουν δε με “ταπεινότητα” και “μετριοφροσύνη” πως η παρουσία τους και η δουλειά τους στην Αθήνα αποτελούν «απτές εγγυήσεις πως δεν θα γίνει κάτι τέτοιο»¹¹⁰.

Φρέντερικ Ερ (Αϊρ κατά Χατζηαργύρη και Άερς κατά Μαρή)

Ο Άερς ήταν Αμερικανός συνταγματάρχης των μυστικών υπηρεσιών¹¹¹. Μορφωμένος, επιστήμες του ανθρώπου, αλλά και νομικά, συντηρητικός. Προτάθηκε και αρνήθηκε θέση βοηθού συμβούλου στην υποεπιτροπή που εξέταζε τις κατηγορίες του Γερουσιαστή Τζόζεφ Ρ. Μακκάρθι¹¹² για κομμουνιστική διείσδυση στο Στέιτ Ντιπάρτμεντ. Έγραψε βιβλία, αντικομμουνιστής. Την εποχή της δολοφονίας του Πολκ ήταν επικεφαλής του τμήματος Ασφαλείας του Ντουάιτ Γκρίζγουολντ.

Ο Υπ. Εξωτερικών Τζορτζ Μάρσαλ του ζήτησε να παραμείνει, να συμμετάσχει στις ανακρίσεις και να ενημερώνει το Στέιτ Ντιπάρτμεντ για την πορεία τους.

Η πιο σημαντική παρουσία στη Θεσσαλονίκη, όταν έλειπε ο Ντόνοβαν. Έφυγε στο τέλος Ιουλίου.

Μειονεκτήματα: αλαζονεία και η παραγνώριση των δικαιωμάτων των άλλων.

Έκφρασε σοβαρές επιφυλάξεις ν’ αναλάβει το συντονισμό των ερευνών με δικαιολογίες τον μεγάλο αριθμό των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, ελληνικών και ξένων και τον “πόλεμο” μεταξύ των ελληνικών υπηρεσιών.

Ουσιαστικά ήθελε να είναι το νούμερο ένα στις έρευνες παρακάμπτοντας ακόμη και την πρεσβεία (παραβίαση πρωτοκόλλου, γιατί δεν ήταν διπλωματικός) και να πλαισιωθεί, επιβάλλοντάς τους “δικούς” του (Μουσχουντής).

Κατάφερε και τα δυο:

Πρεσβεία, με ρητές τηλεφωνικές εντολές Μάρσαλ.

Μουσχουντή: έβαλε τους Υπουργούς Δικαιοσύνης(Μελάς) και Δημ. Τάξης (Ρέντης) να συνυπογράψουν δήλωση «για μοναδική και αποκλειστική υπευθυνότητα Μουσχουντή» στην ανάκριση, την οποία έδωσε σε Τύπο και Ραδιόφωνο.

¹¹⁰ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 172-196. αριθ.661,6-1848, αριθμ.965, 6-248, αριθ.1043,6-1948

¹¹¹ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 181.

¹¹² Τζόζεφ Ρέιμοντ Μακκάρθι (14/11/1908-2/5/1957): Γερουσιαστής Ρεπουμπλικανικού Κόμματος Γερμανο-Ιρλανδικής καταγωγής. Νομική, μετά Δικαστικός. Εφάρμοσε τρομερές μεθόδους πολιτικής εξόντωσης αυτών που θεωρούσε ο ίδιος κομμουνιστές.

Κατηγορήσε ακόμα και τον στρατηγό Μάρσαλ.

Χρησιμοποιήθηκε από τον στρατηγό (αρχηγό του ΝΑΤΟ) Ντουάιτ Αϊζενχάουερ (Ρεπουμπλικάνος) για να κερδίσουν, μετά 12 χρόνια, τις εκλογές του 1952.

Εξασκούσε άμεση επιρροή στους Μπερντέτ και Σεκοντάρι.¹¹³

Οι δυο Έλληνες βοηθοί του ήταν σεσημασμένα μέλη της Οργάνωσης “Χ”¹¹⁴ σύμφωνα με πληροφορίες της Αστυνομίας Αθηνών¹¹⁵.

Ιδιαίτερη «συμπάθεια» έτρεφε για τη Ρέα Πολκ επηρεασμένος από πληροφορία πως την είδαν να χορεύει σε νυχτερινό κέντρο, 3 μόλις εβδομάδες από την δολοφονία. Πολύ περισσότερο, όταν του ζήτησε να τον επισκεφθεί στο διαμέρισμά του. Αυτός και ο συνεργάτης του (Παπαδόπουλος) ήταν ντυμένοι για τη θάλασσα, η Γραμματέας του, Κέι Γκάιγκερ, πιο ευπρεπής.

Η Ρέα «ντυμένη για κατακτήσεις» στα μαύρα, φόρεμα αραχνοϋφαντο, όχι «διαφανές τελείως» και χαμόγελο «γοητευτικό και επιτηδευμένο». Μας πληροφορεί επίσης πως φάνηκε απογοητευμένη που δεν τον βρήκε μόνο, γιατί δεν ήθελε να συζητά τα προβλήματά της μπροστά σε ξένους. Δεν της υπενθύμισε όμως πως κι αυτός ήταν ξένος.

Στη διαπίστωση της επιθυμίας να φύγει από την Ελλάδα για εγκατάσταση στις ΗΠΑ, της έκανε γνωστό πως αυτός κανόνισε να μη φύγει. Ενημέρωσε πως για να συμβεί αυτό, έπρεπε να πάει στη Θεσσαλονίκη, να εξεταστεί από τον «τετραπέρατο Μουσχουντή» και να τον πείσει πως του είπε όλα όσα ήξερε.

Για τον Χατζηαργύρη είχε έντονη προσωπική αντιπάθεια. Ανακρίνοντάς τον διαπίστωσε πως «ποτέ δεν είχε αντιμετωπίσει άνθρωπο τόσο εύστροφο και τόσο εξοργιστικό», ενώ τον έκανε να νιώθει πως ήταν πιο πονηρός από αυτόν και πιο ικανός στο παιχνίδι των ερωταποκρίσεων¹¹⁶.

Στο βιβλίο του¹¹⁷ τον παρουσιάζει ως τον σπουδαιότερο “κακό” της υπόθεσης.

Την “φιλοφρόνηση” του ανταποδίδει ο Χατζηαργύρης¹¹⁸, που του αποδίδει ενεργό ρόλο στις ανακρίσεις και βασανισμούς. Το επιβεβαιώνει, ο αδελφός του

¹¹³ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 176-177.

¹¹⁴ Οργάνωση “Χ”: Ένοπλη φιλοβασιλική οργάνωση, που έδρασε στην Αττική στη διάρκεια της Κατοχής με ιδρυτή τον Κύπριο Γεώργιο Γρίβα (ΕΟΚΑ). Στα Δεκεμβριανά συγκρούστηκε με τον ΕΛΑΣ και σώθηκε από τους Βρετανούς. Μαζικοποιήθηκε μετά την απελευθέρωση και οι Χίτες συμμετείχαν στη Λευκή Τρομοκρατία.

Ο Γερμανός Ιστορικός και Πανεπιστημιακός Χάγκεν Φλάισερ (με ελληνική υπηκοότητα από το 1985), παραπέμπει σε αναφορά Βρετανού αξιωματικού, που την είχε ορίσει ως ημιδωσιλογική και δωσιλογική.

¹¹⁵ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 105.

¹¹⁶ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 178-179.

¹¹⁷ Frederick Eyer: “Yankee G-man”, Chicago 1957, σ.270-299.

Στις ΗΠΑ ο τίτλος σημαίνει πράκτορας του FBI, ενώ στα Ελληνικά ο Χατζηαργύρης τον αποδίδει “Τιάνκης πιστολάς” σ.317

¹¹⁸ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 176

Πολκ, Ουίλιαμ με άρθρο του στην “National Gazette”: ήταν δίπλα στον Μουσχουντή κατέγραφε και «συμβούλευε» για «καλύτερες μεθόδους» ανάκρισης¹¹⁹.

Ο “Κώστας”, όπως καλυμμένα, υποτίθεται, αναφέρεται σ’ αυτόν, του ενέπνεε “άγρια ένστικτα” (τα ίδια που ένιωθε και ο Σεκοντάρι).

Αφού δεν μπορούσε να τα ικανοποιήσει, συμφώνησε με τον Μουσχουντή πως δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτ’ άλλο παρά να ‘χουμε την ελπίδα «μια μέρα να κρεμαστεί μόνος του».

Ο Ερ τηλεγραφώντας στο Στέιτ Ντιπάρτμεντ, εκφράζει τη διαφωνία του για τη «διαδικασία» ανακρίσεων της Αθήνας, όπου δυο άντρες κάνουν στο μάρτυρα ερωτήσεις με τη σειρά, από αριθμημένο κατάλογο. Υπαγορεύουν την απάντησή του και υπογράφεται στο τέλος.

Η διαδικασία αυτή δεν αποδίδει, ειδικά σε απρόθυμους ή φοβισμένους μάρτυρες. Αυτός μετά την πρώτη εβδομάδα του Ιουνίου έκανε τ’ αδύνατα δυνατά να στείλει τη Ρέα και τον Κώστα στη Θεσσαλονίκη στον Μουσχουντή (εννοεί: όντας πιο “επαγγελματίας” με “λιγότερες αναστολές”, ικανός ν’ ανακρίνει και με “τρίτο βαθμό”).

Στη συνέχεια πιο αναλυτικά εξηγεί τις φοβίες και αντιρρήσεις των υπευθύνων για “μυστικές ανακρίσεις” από Αστυνομία και συλλήψεις ή κρατήσεις χωρίς ενοχοποιητικά στοιχεία.

Ο Γενικός Εισαγγελέας φάνηκε έτοιμος για “κίνηση”, αν ο Ερ τον διαβεβαίωνε πως υπήρχαν στοιχεία και πως οι Αμερικάνοι ανταποκριτές των Αθηνών δεν θα δημιουργούσαν “σκάνδαλο”.

Ζήτησε δε από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ οδηγίες¹²⁰ προσπαθώντας, στη χειρότερη περίπτωση, να τους θέσει υπό προστατευτικό περιορισμό «για να μην μπορέσει η Ρέα Πολκ να φύγει στις ΗΠΑ». Το “πικρό” ποτήρι γι’ αυτόν (αναφορά Ν.77, 6-2648 είναι πως μετά την κατάθεσή της ο Μουσχουντής θεωρεί πως δεν ενοχοποιείται.

Ο από μηχανής θεός, όπως νόμισε , ήταν ο στρατηγός Ουίλιαμ Τζ. Ντόνοβαν (“Άγριος Μπιλ”).

Ο Γκρίσουολντ με τον Ερ και οι Μπερντέτ-Σεκοντάρι με τον Ντόνοβαν άνοιξαν το δρόμο για τη σκευωρία¹²¹.

¹¹⁹ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 105, 319-320

¹²⁰ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ.180-204, αριθ.265,6-1348 (αναφορά αριθ.7).

¹²¹ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 105.

Λίγες μέρες μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα(10/6^{ου}), ο Ερ, χαρούμενος τώρα, αναφέρει στον Αμερικανό ΥΠ.ΕΞ.(14/6^{ου}), πως οι πρώτες επισκέψεις του Ντόνοβαν είχαν καλά αποτελέσματα. Διαβεβαιώσεις για ανάκριση Χατζή!!!, Ρέας ενώ ο Γενικός Εισαγγελέας Κωνσταντινίδης βεβαίωνε πως θα γίνουν συλλήψεις με ένταλμα.

Προχωρώντας πιο πέρα αναφέρει, ψευδώς, πως υψηλά ιστάμενη κομμουνιστική επαφή στη Θεσσαλονίκη(πληροφοριοδότης του), τον ενημέρωσε πως η δολοφονία δεν ήταν δυνατό να σχεδιαστεί και να εκτελεστεί στη Θεσσαλονίκη. Μάλλον με «εντολές και μέσω πρακτόρων της Κομινφόρμ,¹²². Αναμειγμένοι: πράκτορας των Αθηνών, η Ρέα σίγουρα (ενεργό μέλος του Κόμματος στην Αίγυπτο, στέλεχος ΚΚΕ και υψηλά ιστάμενος πράκτορας, σύμφωνα με ισχυρές φήμες), πιθανώς και ο Κώστας. Συνιστά να τεθούν υπό προστατευτικό περιορισμό και να μη φύγει η Ρέα στις ΗΠΑ.

Το τηλεγράφημα, ακραία απερισκεψία αν όχι καθαρή βλακεία, προκλήθηκε λόγω της ευφορίας της εμφάνισης Ντόνοβαν και δεν επαληθεύτηκε ποτέ (η Ρέα π.χ. τότε μόλις είχε περάσει τα 20), αλλά τέτοιες απόψεις ήταν επικίνδυνες. Ευτυχώς γι' αυτούς δεν υπήρξε ποτέ άλλη αναφορά των “στοιχείων”, αφού ο υποτιθέμενος σύνδεσμος στην Αθήνα “εμφανίστηκε” μόλις άλλη μια φορά και εξαφανίστηκε¹²³.

Στο Yankee-Gman ο Ερ ενημερώνει πως τη μέρα που συνελήφθη ο Στακτόπουλος (14/8/1948) ο Ράλει Γκίμπσον, αυτός και οι Μπερντέτ-Σεκοντάρι τα ‘πιναν στο διαμέρισμά του στην Αθήνα.

Λεπτομέρεια: Στα αρχεία του Στέιτ Ντιπάρτμεντ (τηλεγράφημα Πρεσβευτή Γκρέιντι) φαίνεται πως αυτός είχε φύγει στις 30/7^{ου} από τη χώρα, ο Μπερντέτ 31/7^{ου} ήταν στη Ρώμη και έκανε ραδιοφωνική εκπομπή στο CBS, ενώ ο Γκίμπσον ήταν στη Θεσσαλονίκη για πολύν καιρό ακόμη!!!

Το μόνο σχετικό στα αρχεία είναι η αναφορά, Νο 15 αρχές Ιουλίου, πως πολύ σύντομα η Αστυνομία θα συλλάβει κάποιο Σταχτόπουλο!! εξ αρχής ύποπτο. Αγνοώντας τους ακριβείς λόγους σύλληψης, πιθανολογεί: τις πολυάριθμες επαφές του με υψηλά ιστάμενους ΚΚΕ και κατασκοπευτική δράση. Στις αναφορές του,

¹²² Κομινφόρμ (“Συντονιστικό Γραφείο Κομμουνιστικών Κομμάτων”): Ιδρύθηκε αρχές Οκτωβρίου 1947 . Αρχική έδρα το Βελιγράδι και μετά το Βουκουρέστι. (Αντικατέστησε την Κομμουνιστική Διεθνή που αυτοδιαλύθηκε το 1943 ως ένδειξη καλής θέλησης του Στάλιν στους Δυτικούς συμμάχους). Αυτοδιαλύθηκε το 1956.

¹²³ Έντ. Κήλυ, ό. π., σ .204-205, αριθ.266, 6-1448 (Αναφορά Αριθ. 8).

όμως, δεν είχε αναφερθεί ιδιαίτερα σ' αυτόν. Τελειώνοντας λέει πως αυτός ή ο Κέλις την ημέρα της σύλληψης θα πάνε Θεσσαλονίκη και θα στείλουν αναφορά.

Στο υπόλοιπο περιεχόμενο της αναφοράς του επιβεβαιώθηκε, μόνο, στην κατά πολύ αργότερα, σύλληψη¹²⁴.

Ντόνοβαν – Κέλις

Ο **Ντόνοβαν** ήταν ο αληθινά “κακός δαίμονας” της ανάκρισης¹²⁵ ήταν φίλος του Προέδρου της Επιτροπής Λίμαν, του Έρνεστ Κ. Λίντλι, και συμμετείχε σ' αυτήν ως σύμβουλος, αμισθί.

24/5/1948: Οι δημοσιογράφοι συναντούν τον ΥΠ.ΕΞ. Μάρσαλ, ο οποίος τους διαθέτει, τώρα και στο μέλλον, όλες τις πληροφορίες και δυνατότητα να υποβάλουν, μέσω αυτού, ερωτήσεις στον Ράνκιν (επιτετραμμένος Πρεσβείας).

Η ειρωνεία αυτής της παρεχόμενης “συνεργασίας” Κυβέρνησης-ΤΥΠΟΥ είναι πως ο Ράνκιν ήταν ο άνθρωπος που πρότεινε στο ΥΠ.ΕΞ. να αναγκάσει τους Αμερικανούς ανταποκριτές να δεχτούν μέσω των εφημερίδων τους αυστηρότερο έλεγχο.

Τέτοιες συνεργασίες, δυνητικά, περιέχουν επικίνδυνες καταστάσεις.

Συμπαιγνία και τη χειραγώγηση από κυβερνητικούς με εξουσία που δρουν «πίσω από τη σκηνή» χωρίς να το ξέρουν οι ανταποκριτές.

Στην περίπτωση μας έγιναν και τα δυο. Τα μέλη της Επιτροπής αφέθηκαν, χωρίς ενδοιασμούς, στον Ντόνοβαν ,αν και στην περίπτωση Κέλις είχαν αρνητική εμπειρία.

10/6/1948:Ντόνοβαν-Κέλις φτάνουν στην Αθήνα.

Τους υποδέχεται ο Ερ. Μέσα σε τρεις ώρες τους συστήνει, στους ομοϊδεάτες του περί την υπόθεση : Γκρίζουολντ, Ράνκιν, Μπερντέτ-Σεκοντάρι αλλά και τους Ρέντη και Σοφούλη.

Τα θέματα που έθεσε στους δυο ο Ντόνοβαν συμπίπτουν με την “γραμμή” των ΗΠΑ σε σημείο που άνετα μπορεί να υποτεθεί πως προέκυψαν από “επιτόπια” ενημέρωση: γιατί προχωράμε αργά, χωρίς κράτηση, σύλληψη ή “προστατευτικό περιορισμό” ώστε μετά από “εξονυχιστική εξέταση” να προκύψουν στοιχεία; Αναφέρει, Ρέα Πολκ και Κ. Χατζηαργύρη,

Ο Σοφούλης, θέτοντας του θέμα Χατζηαργύρη, του υποσχέθηκε τη “σθεναρή συνέχιση” της ανάκρισης.

¹²⁴ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 183-184.

¹²⁵ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 105.

Κανείς δεν ξέρει τι σκέφτηκαν οι δυο πολιτικοί γι' αυτόν που πριν περίπου δυο ώρες είχε έρθει στην Αθήνα και μιλούσε με ονόματα με τόση άνεση.

Η στάση του ήταν κράμα διπλωματικότητας, υπεροψίας, πίεσης, κολακειάς και αυταρχισμού, παρ' όλη την άγνοιά του για τη χώρα που τον φιλοξενούσε¹²⁶.

Συνάντησε τον βασιλιά Παύλο και τον αρχηγό του Βασιλικού οίκου Αλεξ. Παπάγο, ενώ την επομένη πήγε στη Θεσσαλονίκη.

ΔΕΝ παρέδωσε στον Χατζηαργύρη το γράμμα του διευθυντή της εφημερίδας “Κρίστιαν Σάιενς Μόνιτορ”, Κάναμ, σχετικό με την ανάκριση, που του είχε δώσει η Επιτροπή των δημοσιογράφων, γιατί θεωρούσε πως έτσι θα τον ενίσχυε. Η επιτροπή στην τελική της έκθεση¹²⁷ έβαλε την διαβεβαίωση του πως το έκανε.

6^{ος} /1948 επιστρέφει στις ΗΠΑ ως θριαμβευτής. Τόνισε πως επιτέλους οι ελληνικές αρχές αποφάσισαν να δραστηριοποιηθούν. Θεώρησε μεγάλη του επιτυχία πως οι ελληνικές αρχές άφησαν να εγκαταστήσει στην Ελλάδα, ως ανεξάρτητο ερευνητή, τον πανέξυπνο προστατευόμενό του Ελληνοαμερικανό αντισυνταγματάρχη της αμερικάνικης αεροπορίας Τζέιμς Κέλις.

7^{ος} /1948: επιστρέφει στην Ελλάδα διαπιστώνοντας πως δεν έχει γίνει πρόοδος.

24/7^{ου}: ανεβαίνει στη Θεσσαλονίκη.

Από την προηγούμενη (6^{ος} /1948) επίσκεψή του είχε ξεκαθαρίσει πως ο «αμερικανικός λαός θα κρίνει την Ελλάδα από τον τρόπο που θα χειριστεί την υπόθεση». Βλέποντας πως ακόμη δεν έχουν γίνει συλλήψεις ξεσπά σε όλους.

Εξ αρχής του έφταιγε, η “αδυναμία” του ανακριτικού-δικαστικού συστήματος.

Αυτή τη φορά είναι τέτοια η συμπεριφορά του που και ο Μουσχουντής (που είχε υποστεί αυτοκινητιστικό ατύχημα) νιώθει θιγμένος και ζητά δήλωση στήριξης του στον τύπο. Με πιέσεις, εκφοβισμό και εκβιασμούς δηλώνει στις ελληνικές αρχές: «Οι Αμερικάνοι για να δεχθούν πως αποδόθηκε δικαιοσύνη πρέπει να συλληφθεί και να καταδικαστεί κάποιος.

Αν υπεύθυνη είναι η Αριστερά, αυτός ή αυτοί έπρεπε να έχουν τα κατάλληλα “αριστερά” πιστοποιητικά»¹²⁸.

¹²⁶ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 212-213.

¹²⁷ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 106.

¹²⁸ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 212-217, 233-234.

Ο τότε Αστυνομικός Διευθυντής Αθηνών Γιαν. Πανόπουλος (Υπ. Δημόσιας Τάξης υπό τον Ρέντη) δηλώνει για τον Ντόνοβαν: «απειλούσε θεούς και δαίμονες» και έλεγε πως θα δημοσιεύσει πολλά σε βάρος της χώρας μας στο εξωτερικό.

Με τον Υπουργό του κάναμε το τραπέζι στη Γλυφάδα. Τον εκβίασα πως αν έκανε κάτι τέτοιο εγώ θα δημοσίευα “άλλα”. Φαίνεται πως ο εκβιασμός Πανόπουλου έπιασε. Οι εξελίξεις, δύο εβδομάδες μετά σύλληψη και καταδίκη Στακτόπουλου ικανοποίησαν τον Ντόνοβαν¹²⁹.

Συνεχώς διακήρυττε πως τον ενδιέφερε μόνο η ΟΛΟΠΛΕΥΡΗ διερεύνηση του φόνου.

Όταν όμως ο δημοσιογράφος και φίλος του Πολκ, Θραπ μίλησε για το “πρόσωπο” της Θεσσαλονίκης, που μπορούσε να οδηγήσει τον Πολκ και αυτός μπορούσε να αναγνωρίσει, “λησμόνησε” να πείσει να διερευνηθεί (ή το έμαθε αλλά έπρεπε να μην γίνει γνωστό)¹³⁰.

Ο αντισυνταγματάρχης **Κέλις** θέλοντας μια ολοκληρωμένη και προς πάσα κατεύθυνση διερεύνηση του θέματος εξετάζει και άλλες πιθανότητες (εμπλοκή Δεξιάς).

Τον Ιούλιο του '48 χωρίς να ειδοποιηθεί η Επιτροπή Λίτμαν, που αρχικά τον ήθελε, ανακαλείται στις ΗΠΑ για ... άλλη αποστολή.

21/5/1951 η Επιτροπή στην τελική της έκθεση γράφει: «...ήταν ο μόνος που διερευνούσε μια τέτοια εκδοχή ... Εξακριβώσαμε πως την ανάκληση ζήτησε μέλος της Πρεσβείας από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ ... την θεωρούμε βαριά περίπτωση παραβίασης των οδηγιών ΥΠ.ΕΞ.». Ζήτησαν την επιστροφή του στην Ελλάδα.

Επεμβαίνει ο Ντόνοβαν : “σύντομα τελειώνουν οι μονόπλευρες έρευνες... ορισμένοι Έλληνες αξιωματούχοι θα ‘ταν ... ευχαριστημένοι για την αποκάλυψη ευθύνης της Δεξιάς”.

Η Επιτροπή μένοντας ευχαριστημένη από τη δήλωση Ντόνοβαν, εγκατάλειψε την επιθυμία να επιστρέψει ο Κέλις¹³¹.

Στην αναφορά του Προξενείου Θεσσαλονίκης για τη συνάντηση Ντόνοβαν-Μουσχουντή η έκθεση Κέλις καταλαμβάνει πολύ μεγάλο μέρος:

Θεωρεί πως δεν υπήρχε προετοιμασία και επαφή στην Αθήνα.

¹²⁹ *Αυγή*, χ. φ., 19/4/1956.

¹³⁰ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 182.

¹³¹ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ.108-109

Απέδειξε πως ο Πολκ ως την Πέμπτη 6/5^{ου} σκόπευε να πάει στην Καβάλα. Αλλάξε γνώμη το πρωί 7/5^{ου} (κλειστό αεροδρόμιο Καβάλας ως 12/5^{ου}).

Δεν βρήκε στοιχεία “ανακάλυψης επαφής” στη Θεσσαλονίκη πριν τις 20.00΄ της νύχτας του Σαββάτου. Αν έγινε αυτό, θα έγινε μεταξύ 20.00΄ και 00.20΄, που σταμάτησε το ρολόι του. Ρωτάει δε «ποια δύναμη μπορεί να οργανώσει ένα τέτοιο έγκλημα και να το κρατήσει κρυφό;».

Συμπεραίνει: αν μέχρι 20.30΄ δεν είχε βρει επαφή, οι κομμουνιστές δε θα τον δολοφονούσαν.

Δεν υπήρχε χρόνος για να δοθούν εντολές¹³².

30/7^{ου}: Ο Ντόνοβαν στέλνει τηλεγράφημα στον Έρνεστ Λίντλι “φροντίδι” του Στέιτ Ντιπάρτμεντ για επιστροφή Κέλις, «απαραίτητη για την επομένη κιόλας εβδομάδα»¹³³. Το ίδιο ζήτησε και ο Ουόλτερ Λίπμαν μια βδομάδα αργότερα. Ο Κέλις δεν γύρισε ποτέ.

Το τηλεγράφημα από την Πρεσβεία άμεσης απομάκρυνσης Κέλις, έστειλε ο Ράνκιν¹³⁴.

Στις σημειώσεις της CIA φέρεται να ζητά “να φύγει λόγω της στάσης ορισμένων Αμερικανών αξιωματούχων απέναντί του... της σπίλωσής του, αν συνεχίσουν τα σχόλιά τους... έχει ήδη υπονομευθεί το έργο του, ενώ κάθε μελλοντική του ενέργεια θα βρισκόταν υπό συνεχή παρακολούθηση”.

Σε άρθρο του στους N.Y. Times αποτιμώντας γεγονότα τριακονταετίας, αφήνει να εννοηθεί πως τον ανάγκασαν από την Αθήνα να παραιτηθεί, γιατί μάζευε πληροφορίες που ήταν «σε αντίφαση με την επίσημη ανάκριση και επειδή δεν δέχτηκε να είναι μέρος μιας “σκευωρίας”».

Αυτό λέει και σε γράμμα του στον ελληνικό τύπο το 1977 δηλώνοντας πως έπρεπε να γίνει «έντιμη, εξονυχιστική και αμερόληπτη έρευνα», όμως επικράτησε η αντίθετη άποψη συναδέλφων του¹³⁵.

Βέβαια στις ... απόρρητες σημειώσεις (1952) της CIA, όσο και σε ένορκη κατάθεσή του στο ελληνικό Προξενείο το 1977 δηλώνεται πως είχε συμπεριλάβει το όνομα του Στακτόπουλου σε κατάλογο υπόπτων που έδωσε στον Ντόνοβαν πριν φύγει από Ελλάδα.

¹³² Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 228-229.

¹³³ Αρχείο Ντόνοβαν.

¹³⁴ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 234, More, *χ. τ., χ.χ.*, σ.16 και 23 συνημμένα 12 [1355, 7, 17, 48].

¹³⁵ *Βήμα*, *χ. φ.*, 13/5/1977

Ράλει Γκίμπσον

Αποφασισμένος εξ αρχής να αποδοθεί ο φόνος στους κομμουνιστές με ρόλο κλειδί: Υπεράσπιση Μουσχουντή, συμπαράσταση στον Ερ υποστηρίζοντας στις αναφορές τις θέσεις του, με τις δικές του. Παρότρυνση στους ξένους ανταποκριτές που έφταναν στη Θεσσαλονίκη να παρακολουθούν την πορεία των ανακρίσεων από κοντά.

Οκτώ μήνες μετά τη σύλληψη του Στακτόπουλου εκθείαζε τον Μουσχουντή με δήλωσή του στον Τύπο «πρέπει να τύχει ειδικής μνείας» και πρέπει να του δώσουμε συγχαρητήρια για το «ευφύες, επιμελές, υπομονετικόν και λαμπρόν έργο του».

Οι φάκελοι του Στέιτ Ντιπάρτμεντ δείχνουν: μονοκόμματο γραφειοκράτη, εργατικό και με ευφράδεια. Διέθετε πολύ λίγη οξυδέρκεια για τα πράγματα που συνέβαιναν γύρω του. Έδειχνε υπερβολική ανοχή σε ενέργειες άλλων, με στόχο στο τέλος της καριέρας του, να τελειώσει την αποστολή του. Επηρέαζε τον αρχηγό της Αστυνομίας Άγγελο Έβερτ.

ΥΠ.ΕΞ. ΗΠΑ Τζ. Μάρσαλ

Αποκοίμισε, χειραγώγησε μέσω των ανθρώπων του: Στέιτ Ντιπάρτμεντ, Ντόνοβαν, Ερ κλπ.

Απέκρυψε ουσιαστικές πληροφορίες από την Επιτροπή δημοσιογράφων.

Πατρονάριζε συνεχώς την “πολιτική” των ανακρίσεων.

Χατζηαργύρης: επείγον τηλεγράφημα του στον Ράνκιν πως, αν συλλαμβανόταν χωρίς συντριπτικές και αδιάσειστες αποδείξεις θα υπήρχε ολέθριος αντίκτυπος στις ΗΠΑ. Γνωρίζει το αριστερό παρελθόν αλλά θεωρεί τις ανταποκρίσεις του από τις πιο δίκαιες, αντικειμενικές και ενημερωμένες.

«Υποκρύπτουν συμπάσχουσα κατανόηση για τα προβλήματα της ελληνικής κυβέρνησης» και σε καμιά περίπτωση δεν μπορούν να θεωρηθούν φιλοκομμουνιστικές¹³⁶.

Ρέα Πολκ - αναχώρηση για ΗΠΑ

Προειδοποιήθηκε από νεαρό προξενικό υπάλληλο να φύγει πριν λήξει η βίζα του άντρα της, τέλος Ιουνίου. Η έκδοση δικής της σήμαινε πολυετή καθυστέρηση.

¹³⁶ Έντ. Κήλυ, ό. π., σ. 172,173,184,190,235-236, Κ. Χατζηαργύρης, ό. π., σ. 99-100.

Πήγε μόνη της, 26/5^{ου}, στη Θεσσαλονίκη, ανακρίθηκε από Μουσχουντή και τον δημόσιο κατήγορο πείθοντας πως «παρόλο που δεν είπε όλη την αλήθεια δεν κατέχει ενοχοποιητικές πληροφορίες» (εμπιστευτικό τηλεγράφημα Ερ).

Μάλιστα αντιπαρέρχεται το “χαστούκι” στη θεωρία του για τη Ρέα, συμπληρώνοντας πως ανεξάρτητη έρευνα του γραφείου του επιβεβαιώνει τα λεγόμενα Μουσχουντή. Οι πληροφορίες ότι ανήκει στο ΚΚΕ δεν είναι αρκετά σαφείς για να δικαιολογούν ενέργειες εναντίον της.

Προσθέτει: κατέθεσε: κατά τη γνώμη της, οι κομμουνιστές σκότωσαν τον Πολκ.

Δυο μέρες αργότερα φεύγει από τη χώρα υπό τον όρο επιστροφής αν κρινόταν αναγκαίο. Στις επόμενες τοποθετήσεις της θεωρεί πως τον Πολκ τον σκότωσαν δεξιοί, “άνθρωποι” της κυβέρνησης.

Είχε έχθρα και δυσπιστία στο επίσημο ελληνικό κράτος. Την είχε υποχρεώσει σε οδυνηρούς συνειδησιακούς συμβιβασμούς.

Ζεύγος Μπάρμπερ

Σχεδόν ένα χρόνο πριν είχαν πάει στο «βουνό»¹³⁷. Ήταν γείτονες με τους Πολκ (οδός Σκουφά Κολωνάκι) και από το Μάρτη έκαναν παρέα, μάλλον γιατί ο Πολκ ήθελε να μάθει πώς πήγαν στον Μάρκο.

Στήβεν και Τζορτζ δεν έτρεφαν συμπάθεια ο ένας για τον άλλον. Ιδεολογικά τους χώριζε άβυσσος.

Μάλιστα πολλά χρόνια μετά ο Στηβ εκδηλώθηκε με περιφρόνηση και εχθρότητα για τον Πολκ¹³⁸.

Μετά τη δολοφονία οι Μπάρμπερ «απομόνωσαν» τη Ρέα στο ενός δωματίου διαμέρισμά τους, για να της “συμπαρασταθούν” σε μια δύσκολη φάση της ζωής της.

Ουσιαστικά δήλωναν την ενεργή Βρετανική υποστήριξη στην προσπάθειά της ν’ αναχωρήσει για τις ΗΠΑ.

Βέβαια, οι ίδιοι ήθελαν να μη γίνει γνωστή η όποια βρετανική ανάμειξη και η σχέση τους με τον Κόουτς¹³⁹.

Οι πολύπειροι σ’ αυτά τα θέματα Άγγλοι ήθελαν για τον Μπάρμπερ ό,τι και για τον Κόουτς. Απαγκίστρωση γρήγορη από την ανάκριση και άμεση έξοδο από τη χώρα.

¹³⁷ Βασ. Τσιμπιδάρος, *Απογευματινή*, Γ. Λεονταρίτης, ό. π., σ. 157-158.

¹³⁸ Συνέντευξη στην “*Ημέρα*” των ΗΠΑ. Αφορμή άρθρα Κ. Χατζηαργύρη, άνοιξη 1966, στο Έθνος, για την υπόθεση Πολκ.

¹³⁹ Κ. Χατζηαργύρης, ό. π., σ. 65,89

Λόγω των πολλών δεκαετιών διασυνδέσεών τους με το επίσημο ελληνικό κράτος ήξεραν πως αυτό θα γίνει κατορθωτό αν οι Μπάρμπερ έδιναν “τυπικές” καταθέσεις που θα μπορούσε μετά να χρησιμοποιηθούν σαν άλλοθι ολόπλευρης βοήθειας. Στις οποίες κανείς δεν θα τους στρίμωχνε με “ενοχλητικές” ερωτήσεις και θα τους έδιναν, κυριολεκτικά, διαβατήριο εξόδου.

Γι’ αυτό οι αρχές δεν «κατάλαβαν» πως η έκφραση (Πολκ σε Μόροου) «ελπίζω να συναντηθώ με πρόσωπα που μετράνε» λόγω «μιας επαφής μέσω μιας επαφής» πιθανότατα αναφερόταν στους Μπάρμπερ και δεν το έψαξαν καθόλου¹⁴⁰.

Για τον ίδιο λόγο δεν ενήργησαν οι αρχές, στο θέμα των φακέλων που «χάθηκαν».

4.2.1. Το ζήτημα των χαμένων φακέλων

20/5^{ov}: Η Αστυνομία Αθηνών κάνει μια πρώτη άκαρπη έρευνα στο γραφείο του Πολκ, αφού κανείς δεν ήξερε ... αγγλικά.

21/5^{ov}: Οι μόλις αφιχθέντες Μπερντέτ-Σεκοντάρι κάνουν τη δική τους. Διαπιστώνουν πως ο φάκελος αλληλογραφίας με το C.B.S. δεν περιέχει κανένα έγγραφο μετά τις 5/2^{ov}/1948. Ενημερώνουν τον Έβερτ (αρχηγός της Αστυνομίας) παρόντος του Χατζηαργύρη, που δεν δίνει ιδιαίτερη σημασία.

Η μητέρα του Πολκ, θορυβημένη, ζητά δεύτερη έρευνα και τη βοήθεια του φίλου και βοηθού, Χατζηαργύρη που αρνείται αποφασισμένος να μην μπει μόνος του για κανένα λόγο στο γραφείο του Πολκ.

Στις 19/5^{ov}, κατά δήλωσή του, μπήκε μαζί με άλλους.

Στην πρώτη κατάθεσή της στη Θεσσαλονίκη, περίπου τέλος Μαΐου, η Ρέα, δηλώνει πως στις 12/5^{ov} που πήγε για τον άντρα της στη Θεσσαλονίκη, δεν έλειπε τίποτα.

Σε ερώτηση ποιος άλλος έμπαινε στο γραφείο απαντά: ο Χατζηαργύρης.

Μετά τη δεύτερη κατάθεσή της, στις 20/5^{ov}, ο Πήρσον δημοσίευσε το “υπόμνημα” Πολκ με τη φράση: πως τώρα που τόσοι ρεπόρτερς κατηγορούν τη δεξιά φατρία της κυβέρνησης «κάποιος μπορεί να πάθει κακό».

Ο Χατζηαργύρης κατά τους ανακριτές, είχε προσθέσει τη φράση αυτή χειρόγραφα στο περιθώριο. Αυτή δεν θα υπήρχε στο πρωτότυπο και γι’ αυτό το λόγο «εξαφάνισε», το μετά τις 5/2^{ov}, περιεχόμενο του φακέλου.

¹⁴⁰ Έντ. Κήλυ, ό. π., σ. 200.

Στους κ. Μουστάκη και Κομοτούρο, εξηγήθηκε πως το «υπόμνημα Πήρσον» είχε παραλήπτες και άλλες προσωπικότητες, ενώ αντίγραφα της αλληλογραφίας Πολκ είχε και η Κολούμπια.

Δεν απευθύνθηκαν σε κανένα παραλήπτη ή την Κολούμπια για να διαπιστώσουν το βάσιμο ή μη του “σεναρίου” τους. Ισχυρίστηκαν πως η Κολούμπια δεν έστειλε αντίγραφα. Βέβαια κάτι που δεν το ζητάς δεν το παίρνεις. Ακόμη όμως και αν το ζητήσεις και δεν το λάβεις, επαναλαμβάνεις το αίτημα.

Ο Χατζηαργύρης μπαίνει στο στόχαστρο πολύ περισσότερο όταν ο Κων/νος Τσάκωνας, θυρωρός της πολυκατοικίας του Πολκ, κατέθετε πως μετά τις 7/5^{ου}, απουσιάζοντας του Πολκ, ο Χατζηαργύρης ερχόταν κάθε 2 ή 3 μέρες.

Στη Δίκη της Θεσσαλονίκης αναιρεί. Είχε λάθος πληροφόρηση από τον ανήλικο γιο του.

Δυο πράγματα τον έσωσαν:

α) Η στάση της οικιακής βοηθού του σπιτιού της Ρέας, Δέσποινας Βρούτση.

Παρ’ όλες τις αφόρητες πιέσεις και τις συνεχείς καταθέσεις εμμένει στην αρχική της θέση που επαναλαμβάνει στην τελική της κατάθεση, 12/6^{ου}.

Δεν αντιλήφθηκε τον Χατζηαργύρη να έρχεται στο σπίτι από τότε που ο Πολκ έφυγε για Θεσσαλονίκη μέχρι και την ημέρα της ανακάλυψης (20 ή 21/5^{ου}) της απουσίας των εγγράφων. Μεταξύ 16-21/5^{ου} στις λίγες επισκέψεις του πάντα συνοδευόταν από άλλους.

β) Η “βόμβα” Χατζηαργύρη: κατέθεσε πως τον φάκελο πήρε η Μαίρη Μπάρμπερ, όπως τον είχε ενημερώσει ο ... Τζων Σεκοντάρι.

Το “πρόβλημα” λύθηκε όχι σύμφωνα με τους κανόνες ή την ανακριτική δεοντολογία αλλά **με ανυπόγραφο και αχρονολόγητο έγγραφο που ... φυτεύτηκε στη δικογραφία γραμμένο στην αγγλική με μετάφραση στα ελληνικά “Υπόμνημα για την αλληλογραφία που χάθηκε”**, είτε από Μπερντέτ, προϊστάμενο του Σεκοντάρι, είτε από αμερικάνικη μυστική υπηρεσία.

Σ’ αυτό αναφέρονται:

i) η συνομιλία Σεκοντάρι-Χατζηαργύρη

ii) πως η Ρέα Πολκ στην αρχή μίλησε για τους Χατζηαργύρη-Μάτσαν, μετά Χατζηαργύρη-Μπάρμπερ και μετά δεν θυμόταν.

Αν και δεν εγκαταλείπεται η περίπτωση Χατζηαργύρη, οι ανακριτές μην μπορώντας ν’ αγνοήσουν την εξέλιξη αυτή στις 14/6^{ου} απαγορεύουν την αναχώρηση των Μπάρμπερ, με «άλλοθι» πως αφορά και Χατζηαργύρη, Ρέα Πολκ.

Η Μαίρη Μπάρμπερ θέλοντας, όπως είπε, να πάει στη Ρόδο εμποδίζεται από αστυνόμο. Της απαγορεύει την επιβίβαση.

Δημιουργείται έτσι μεγάλη αναστάτωση με συνεχή διαβήματα από την Αγγλική Πρεσβεία και την εφημερίδα του Μπάρμπερ.

Ο Υπουργός Τύπου Αιλιανός διευκρινίζει πως δεν είναι απαγόρευση αλλά αίτηση γνωστοποίησης αναχώρησης.

15/6^{ου}: Οι Μπάρμπερ παρουσιάζονται στην ανάκριση απαντώντας σε ερωτήσεις για ... τον καιρό.

Όμως έστω και έτσι δημιουργούν μια μεγάλη αντίφαση: Ενώ η Ρέα και ο Μπερντέτ δήλωσαν πως η Ρέα ζήτησε τους φακέλους στις 19 και 21/5^{ου}, αυτοί καταθέτουν, «φιλοξενώντας» σπίτι τους τη Ρέα, πως η Μαίρη πήρε τους φακέλους στις 21/5^{ου} το πρωί και ο Στήβεν τους επέστρεψε το απόγευμα. Όμως 20 και 21/5^{ου} είχαν προηγηθεί οι άκαρπες έρευνες της Αστυνομίας και των Μπερντέτ-Σεκοντάρι.

Ούτε αυτή η κραυγαλέα αντίθεση κρίθηκε σκόπιμο να διερευνηθεί.

Η εφημερίδα “Ακρόπολη” στο φύλλο 17/6/1948, αφού αναφέρει τα συνεχή διαβήματα για την άρση της απαγόρευσης εξόδου, πληροφορεί το αναγνωστικό της κοινό πως «αργά το απόγευμα στις 16/5^{ου}, αμέσως μετά την κατάθεσή τους, επετράπη η αναχώρησις του ζεύγους Μπάρμπερ». Ο αστυνόμος, που εκτελούσε διαταγές, «ετιμωρήθη», ενώ οι ελληνικές αρχές εκφράσανε τη λύπη τους στη Μαίρη, δηλαδή ζητήσαμε συγγνώμη¹⁴¹.

Εννοείται βέβαια πως δεν ήλθαν ποτέ πίσω στη χώρα της Μαίρης Καββαδία!!!-Μπάρμπερ.

Παρ’ όλα αυτά σχεδόν 10 μήνες μετά, 12/3/1949, το βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Θεσσαλονίκης “μηρυκάζει” το ίδιο σενάριο για το “χαμένο” φάκελο χωρίς να εξηγεί γιατί δεν συνελήφθη ο Χατζηαργύρης ή δεν ζητήθηκε από C.B.S. η «χαμένη» αλληλογραφία.

¹⁴¹ K. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 76-90, Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 36, 195-202, 392

Ε΄ Κεφάλαιο

Γρηγόρης Στακτόπουλος

5.1. Εισαγωγή

Εξ αρχής η “Θεσσαλονίκη” (Μουσχουντής και Σία) θέλανε την ενοχή του ΚΚΕ στη δολοφονία.

Ο φίλος και συνεργάτης του Πολκ, Τζων Ντόνοβαν, συνωνυμία με τον “Άγριο Μπιλ”, βρισκόταν στην Παλαιστίνη. Πριν φύγει για την Αθήνα, προειδοποιείται από υπάλληλο της ελληνικής πρεσβείας στην Ιερουσαλήμ: ήταν το δεύτερο όνομα σε λίστα εχθρών και θα είχε την τύχη του Πολκ.

Πάντως τις απόψεις περί ΚΚΕ ο ανακριτής Κομοτούρος με έγγραφό του προς το Υπ. Δικαιοσύνης τις χαρακτήριζε «για μικρά παιδιά»¹⁴². Επιπλέον: Παρά τις αποχωρήσεις τις διασπάσεις της Αριστεράς αλλά και τις αλληλοκατηγορίες στα μετέπειτα χρόνια, κανείς δεν κατηγορήσε κανένα ιδεολογικό «αντίπαλο» για ευθύνη στο φόνο του Πολκ. Ούτε πως το Κ.Κ.Ε. «εξαφάνισε» τον Μουζενίδη για να μην προδοθεί. Μάλιστα ο Γιάννης Μαρής ισχυρίζεται: «μου είπαν χειρότερα»¹⁴³.

Σημαντικό ρόλο στην “ανώδυνη”, όπως είδαμε, επιλογή του Στακτόπουλου, σε σχέση με τους άλλους 3 αγαπημένους υπόπτους, συνέβαλαν και άλλοι τρεις παράγοντες:

- i)Ο λεπτολόγα αόρατος τρόπος προώθησης της λύσης αυτής, εμπειρία Ντόνοβαν,
- ii)η συνθηκολόγηση της φιλελεύθερης πτέρυγας της Κυβέρνησης και
- iii)η επιμονή, χωρίς έλεγχο, της Επιτροπής των δημοσιογράφων για γρήγορη λύση.

Οι ίδιοι ήξεραν τον κίνδυνο, τ’ ομολογούν άλλωστε στην έκθεσή τους, αλλά και ο ραδιοσχολιαστής του C.B.S. Αλέξανδρος Κέντρικ στα σχόλιά του για τη δίκη της Θεσσαλονίκης. «Ωμό δίλημμα. Από τη μια η αλήθεια και από την άλλη να μην κάνουν ή να φαίνεται πως κάνουν, κάτι που αδυνατίζει και εμποδίζει την αντικομμουνιστική εκστρατεία της κυβέρνησης. **Ο ξένος παράγοντας καθιστώντας κάθε ελληνική υπηρεσία όργανο των επιδιώξεών του καταπάτησε κάθε ηθικό κανόνα και κάθε έννοια νομιμότητας.**

¹⁴² Γ. Λεονταρίτης, *Ο Γιάννης Μαρής για την υπόθεση Πολκ*, Αθήνα 2016, σ. 36,42

¹⁴³ Έντ. Κήλυ, *Φόνος στον Θερμαϊκό*, Αθήνα 2010, σελ. 30-31, Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 102

Έτσι οι ΗΠΑ, με το Δόγμα Τρούμαν της «υποστήριξης των ελεύθερων λαών από ένοπλες μειονότητες ή εξωτερικές πιέσεις» γίνονται εκπρόσωποι μιας αποστολής που οδήγησε στην **ύβρη** (Ιράν, Λατινική Αμερική, Βιετνάμ, Καμπότζη, Λάος, Ιράκ κ.λ.π.)¹⁴⁴.

5.2. Προφίλ-Πώς τον υποπτεύθηκαν

Απόφοιτος του Αμερικάνικου Κολεγίου Ανατόλια (το καλύτερο τότε της πόλης), άριστος γνώστης αγγλικής ,περιζήτητος μεταφραστής και διερμηνέας.

Χάνοντας έναν αδελφό στον πόλεμο γίνεται προστάτης οικογένειας. Μητέρα και δυο μικρότερες αδελφές, με υποχρέωση τις σπουδές της μιας στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης. Έτσι δεν συνεχίζει σπουδές. Δουλεύει σ' όποιον εργοδότη τον ήθελε.

Προπολεμικά στην εφημερίδα “Φως” που συνέχισε την έκδοσή της στην κατοχή.

Γράφεται στο ΕΑΜ και στο ΚΚΕ.

Μεταφράζει τις εκπομπές του BBC δίνοντάς τες στην “Λαϊκή Φωνή” που στην κατοχή στηριζόταν σε ξένες πηγές πληροφοριών.

Σύντομα διαγράφηκε ή τον διέγραψαν. Κατά το ΚΚΕ, έλλειψη ενδιαφέροντος.

Πάνει δουλειά στη Βρετανική Υπηρεσία Πληροφοριών μεταφράζοντας τα τηλεγραφήματα του Reuters, που με “χωνιά” διαβάζονταν στα χωριά. Μετά την απελευθέρωση φεύγει από τη “Λαϊκή Φωνή”. Δουλεύει ως μεταφραστής του Αθηναϊκού Πρακτορείου Ειδήσεων στη Θεσσαλονίκη, μετά στην κεντρία Μακεδονία.

Δεν έπινε, χωρίς ακραίες ιδέες κατά τους συναδέλφους του¹⁴⁵.

Το 1946 είχε ένα σοβαρό αυτοκινητιστικό ατύχημα.

Οι αρχές από το παρελθόν του επέλεξαν τα “μέρη” που ταίριαζαν στο “σενάριό” τους.

Ως συνεργάτης του Κόουτς, που ανήκε στην Ιντέλιτζενς Σέρβις θα έπρεπε να ανήκει κι αυτός(Ρέντης-Πανόπουλος).

¹⁴⁴ Κ. Χατζηαργύρης, *Η υπόθεση Πολκ*, Αθήνα 1975, σ. 94, 112-113, 118 Ύβρις: υπέρβαση άγραφου νόμου(θεών)για όρια ανθράπινης συμπεριφοράς .Προσβολή, οργή και τιμωρία από θεούς.

¹⁴⁵ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 250-251.

Ο Στακτόπουλος είδε τον Κούτς μόνο μια φορά, όταν έξω από τη “Μακεδονία” τούς σύστησε ένας Αγγλοέλληνας βοηθός (ονόματι Ξυστήρης). Λίγο μετά την ανακάλυψη του πτώματος του Πολκ, έφυγε κι αυτός (τι σύμπτωση!!) για τον Καναδά.

Εκ των υστέρων ΟΛΟΙ ΜΑ ΟΛΟΙ υπήρξαν μετά Χριστό προφήτες. Μερικά ... σοβαρά παραδείγματα:

Α. Μπασιάκος (Λαϊκό Κόμμα) Γενικός Διοικητής Β. Ελλάδας: «Σε ακρόαση τύπου και σε δεξίωση, ο Στακτόπουλος (αμέσως μετά τον φόνο του Πολκ) χωρίς να με γνωρίζει με ρωτά επανειλημμένα για την πρόοδο των ανακρίσεων».

Χωρίς να πει τίποτα ο Υπουργός μπαίνει στο αμάξι του και 2 η ώρα φεύγει και πάει στον Μουσχουντή αναφέροντάς τον. Ο τελευταίος με ... «ζωηράν συγκίνησιν» του ζήτησε δυο ... φορεσιές (“καινουργείς”) και μεταμφίεσε 2 αστυνομικούς σε ... μικροπωλητές για να τον παρακολουθούν, ενώ αποφάσισε να λάβει δείγμα γραφής από την οικογένειά του¹⁴⁶.

Β. Κωνσταντινίδης (Εισαγγελέας Εφετών): Την επόμενη μέρα που βρέθηκε το πτώμα τον επισκέφθηκε ο Στακτόπουλος, ως δημοσιογράφος, για ενημέρωση και αυτός τον είδε ... ταραγμένο. Σκέφτηκε δε να τον κρατήσει (συλλάβει).

Γ. Βούλευμα (σ.47): η “Μακεδονία” δεν δημοσίευσε φωτοτυπία του φακέλου της ταυτότητας του Πολκ, πρώτες υπόνοιες για Στακτόπουλο.

Βούλευμα (σ.82): Ο γραφικός χαρακτήρας στο φάκελλο ήταν η βάση των προσπαθειών των δικαστικών υπαλλήλων. Σε 90 ημέρες μέχρι τις 14/8⁰⁰, εξετάστηκαν ... 200.000 γραφικοί χαρακτήρες διαφόρων προσώπων.

Αυτό σημαίνει περίπου 2222 άνθρωποι καθημερινά πήγαιναν και έδιναν δείγμα γραφής ή οι αστυνομικοί πήγαιναν και το έπαιρναν, αρχίζοντας με το πού βρέθηκε το πτώμα του Πολκ!!!¹⁴⁷

Αλλά και ο ... Στακτόπουλος (όχι δεν υποπετεύθηκε τον εαυτό του) θεωρεί πως απ’ την αρχή είχαν αποφασίσει τη σύλληψή του. Λίγο μετά την ανακάλυψη του πτώματος και ενώ περίμενε με δημοσιογράφους και κόσμο στο ξενοδοχείο Αστόρια, νιώθει ένα χέρι στον ώμο του.

Ήταν το χέρι του Νόμου, κυριολεκτικά, δηλαδή ο Μουσχουντής που του είπε να περάσει το βράδυ από το γραφείο του. Όταν πήγε του μετέφερε πως δεν ήθελε

¹⁴⁶ Αθηναϊκή, χ. φ., 14/6/1965

¹⁴⁷ Κ. Χατζηαργύρης, ό. π., σ. 116-122.

τίποτα.. Τον ξαναείδε στην Ασφάλεια ως διερμηνέας Αμερικανού δημοσιογράφου. Μαζί του ήταν και ένας Άγγλος συνταγματάρχης. Ο Μουσχουντής κοφτά του είπε να πάρει τον Αμερικάνο και να φύγει¹⁴⁸.

5.3. Η Σύλληψη-Ανάκριση, βασανιστήρια

Όταν έγινε ξεκάθαρο πως η Αμερικάνικη κυβέρνηση δεν θα επέτρεπε στην υπόθεση Πολκ να επηρεάσει στο παραμικρό την αντικομμουνιστική πολιτική και τη στήριξή της στις “φίλιες” δυνάμεις της Ελλάδας, αυτές αποθρασύνθηκαν.

29/5/1948: Εφημερίδα Ακρόπολη

Η δολοφονία, αν δεν διευκρινιστεί γρήγορα και ικανοποιητικά για τον εθνικόφρονα κόσμο, θα μας κάνει μεγάλη ζημιά ... πρέπει να δράσει γρήγορα η κυβέρνηση ... και πρέπει να κάνει και κάτι άλλο: Να συλλάβει γρήγορα τους δράστες, οι οποίοι δεν είναι δυνατόν να είναι εθνικόφρονες, δηλαδή Έλληνες. Και δεν είναι (!!!).

Η τύχη του Στακτόπουλου είχε κριθεί.

Λίγες μέρες πριν τον Δεκαπενταύγουστο από το σπίτι του Στακτόπουλου, μονοκατοικία με αυλή, είχαν κλέψει μια ... απλωμένη μπουγάδα και το είχε καταγγείλει στο Τμήμα.

14/8/1948, στις 15.30', περίμενε στη στάση το λεωφορείο. Ένας αστυνομικός τού ζήτησε την ταυτότητα για αναγνώριση και του είπε να τον ακολουθήσει στο τμήμα. Χαρούμενος ρώτησε αν πιάσανε τους κλέφτες και ακολούθησε.

Εκεί υπαξιωματικός υπηρεσίας ήταν ο ...υδραυλικός που είδε ένα πρωινό με τον διπλανό θυρωρό να ... επιδιορθώνει βρύσες.

Του έκανε σωματική έρευνα, αφαίρεσε τα πράγματά του και στις διαμαρτυρίες του τον χαστούκισε και βίαια τον έσπρωξε στο κελί λέγοντας «διαμαρτύρεσαι κιόλας κωλόπουστε»¹⁴⁹.

Την ίδια ώρα γίνεται έρευνα σπίτι του και παίρνουν υπογραφή από τη μητέρα του για τα πράγματα που πήραν.

¹⁴⁸ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 255.

¹⁴⁹ Γ. Στακτόπουλος, *Υπόθεση Πολκ. Η προσωπική μου μαρτυρία*, Αθήνα 1984, σ. 41-48

Γ. Σαρρής, «Υπόθεση Πολκ: Ένα έγκλημα που παραμένει ατιμώρητο για 71 χρόνια», στο: *Έθνος* 16/5/2019.

Δυο μέρες μετά διατάσσουν την 67χρονη μητέρα να τους ακολουθήσει στο Τμήμα, ενώ λίγες μέρες αργότερα κάνουν το ίδιο με τις δύο αδελφές του Εύχαρι και Αδριανή και την οικιακή βοηθό Ελισάβετ Καλαντίδου¹⁵⁰.

Επίσημα ο Γρηγόρης Στακτόπουλος, η μητέρα του και οι υπόλοιποι δεν συνελήφθησαν. Έδιναν «μαρτυρική κατάθεση», ώστε να μην δικαιούνται παράσταση δικηγόρου.

Αν και όλοι τον υποπετεύθηκαν από την αρχή, για πάνω από τρεις μήνες, ούτε η χωροφυλακή τον κάλεσε για κατάθεση, παρ' όλες τις κατηγορίες Μπασιάκου, αλλά ούτε τέθηκε υπό 24ωρη παρακολούθηση.

Ο Μουσχουντής τον είχε χρησιμοποιήσει για εμπιστευτική βολιδοσκόπηση της Έλεν Μάμας.

Περιγράφει στο βιβλίο του:

Η “κατάθεσή” του άρχισε τελείως φιλικά (άφθονοι καφέδες και κονιάκ) στο γραφείο του Μουσχουντή και πέρασε από μεθόδους που κάνουν τους βασανιστές της Χούντας να φαίνονται ερασιτέχνες και αδαείς.

Η “φιλική” φάση περιείχε ερωτήσεις για τη δουλειά του και την ιδεολογική του τοποθέτηση. Μάλιστα η τελευταία “αθώα” ερώτηση για τα στελέχη του ΚΚΕ που πέρναγαν, παλαιότερα βέβαια, από τη “Λαϊκή Φωνή” έφερε ως απάντηση μεταξύ άλλων, και τα ονόματα των Μουζενίδη-Βασβανά, τους οποίους μόνο κατ' όψη γνώριζε.

Η μακρόχρονη δεύτερη φάση ξεκίνησε με λεκτική βία, κυρίως ο Μουσχουντής έβριζε με χυδαίο υβρεολόγιο.

Αντικαταστάθηκε από ωμή, καθαρή βία, λίγο μετά την άφιξη του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, Κωνσταντίνου Ρέντη.

Στη συνάντηση αυτή δεν υπήρχαν ροφήματα και ποτά (ούτε και παραισθησιογόνο, που ο Στακτόπουλος ήταν βέβαιος πως χρησιμοποιούσαν σ' αυτά που του έδιναν να πιεί¹⁵¹).

Ο Υπουργός ξεκίνησε με “πατριωτικό” λόγο για την ευθύνη, τις υποχρεώσεις και τις θυσίες προς την πατρίδα.

Ο Στακτόπουλος τον ρώτησε αν θεωρεί πως η οικογένειά του, το είχε κάνει με το παραπάνω «προσφέροντας» τον πολύ νεότερο αδελφό του που χάθηκε στον πόλεμο. Στην απάντηση του Ρέντη για τον κίνδυνο της πατρίδας από τους

¹⁵⁰ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 115.

¹⁵¹ Γ. Στακτόπουλος, *ό. π.*, σ. 41-48.

κομμουνιστοσυμμορίες και τις θυσίες γι' αυτήν, που πρέπει να είναι «ατέρμονες και ατελείωτες», ο Στακτόπουλος ρωτά:

«Κύριε Υπουργέ αυτό που μου ζητάτε», δηλαδή να ομολογήσει, «γιατί δεν βάζετε τον γιο σας να το κάνει;»

Αμέσως οι παρόντες αξιωματικοί του όρμησαν.

Εύπνησε, τότε δεν ξέρει, παράλυτος από το ξύλο, δεμένος χειροπόδαρα στο κελί του.

Ακολουθούν βασανιστήρια, σταδιακά, μεθοδικά και με σύστημα ανεβάζοντας την ένταση.

Στέρηση ύπνου, κρέμασμα ανάποδα, δέσιμο χειροπόδαρα σφιχτά με σύρμα που έμπαινε στις σάρκες, δέσιμο ματιών, ξύλο, δυνατό φως στα μάτια νύχτα μέρα, απόλυτη απομόνωση, υπονόμευση ηθικού, “πατριωτικές” εισηγήσεις να ομολογήσει, υπόσχεση για ελάχιστη ποινή και αποστολή του στην Αργεντινή με νέο διαβατήριο.

Το νευρικό του σύστημα ήταν βαριά κλονισμένο από το σοβαρό αυτοκινητιστικό του '46.

Οι βασανιστές του, θυμάται μόνο τους Μουσχουντή, Τριαντάφυλλου Παπατσώρη, εφάρμοζαν συνεχώς νέα βασανιστήρια: Πολύωρη ορθοστασία, δέσιμο για μέρες σε καρέκλα, δίψα, στέρηση φαγητού (και πώς να φάει;).

Πριν του δέσουν τα χέρια μόνιμα, θυμάται να γρονθοκοπεί τη σιδερένια πόρτα του κελιού του, ακούγοντας τη φωνή της μάνας του. Είναι μια κλέφτρα, του είπαν.

Μια άλλη φορά την άκουσε να λέει (67 ετών) «άλλη φορά μη με ξυπνάτε!!». Ένιωθε τρελός αλλά δεν ήταν. Έμαθε πως όντως την πιάσανε. Νέες υποσχέσεις: «Μίλα για να σώσεις τη μάνα» και νέες απειλές «Θα τη σκοτώσουμε, οι αδελφές σου θα φύγουν γκαστρωμένες».

Σ' αυτό το «σωματικό» στάδιο βασανισμών υπήρχε νυχτερινό ξυλοκόπημα με τα χέρια πάντα δεμένα, ενώ οι χωροφύλακες είχαν στο δεξί τους χέρι σιδερένιες γροθιές. Σταματούσαν μόνο όταν έχανε τις αισθήσεις του.

Ο Μουσχουντής ήταν ... πιο κύριος. Δεν είχε σιδερένια γροθιά. Απλώς ποδοπατούσε τα δάχτυλα των ποδιών του, ακολουθούσαν γονατιές στα γεννητικά όργανα και στην ασυναίσθητη κίνηση του κεφαλιού προς τα μπροστά ερχότανε δυνατή γροθιά στο σαγόκι, για να χτυπήσει το κεφάλι στον τοίχο. Συνέχιζε το ίδιο μέχρι λιποθυμίας.

Στα ηλεκτροσόκ¹⁵² θέλανε να του δώσουν την εντύπωση πως γινόταν σ' άλλο μέρος, οπότε ένας μεγαλόσωμος χωροφύλακας τον “φόρτωνε” στην πλάτη του και με δεμένα τα μάτια τον βάζανε σ' αμάξι, κάνανε μια διαδρομή και τον ξαναφέρνανε σ' ένα δωμάτιο.

Μια μέρα που εκλιπαρούσε για λίγο νερό άκουσε έναν να του λέει: «Σε λίγο θα σε πάρουν από δω, κοίτα να μη σε ξαναφέρουν ... μίλα».

Αργότερα οι αδελφές του, είπαν πως το ανάποδο κρέμασμα σε κελί ήταν για λίγο, για να περάσουν τη μητέρα του και να τον δει.

Για το συρματόσκοινο θυμάται πως το δέσιμο ήταν αρχικά υποφερτό, χέρια από καρπό μέχρι αγκώνα και πόδια από αστράγαλο μέχρι τα γόνατα, αλλά ξαπλώνοντας στο πάτωμα και γυρνώντας ανάσκελα-μπρούμητα γινόταν ανυπόφορο, γιατί «έσφιγγε πάρα πολύ».

Τον φίμωναν με πανί, για να μην ακούγονται οι κραυγές του. Δεν χρειάζονταν πια να τον μετακινούν, γιατί το συρματόσκοινο έκανε τη δουλειά του.

Μια μέρα από τις κραυγές του, έφυγε το φίμωτρο και φώναξε τον αδελφό του να τον πάρει μαζί του.

Λίγο πριν λιποθυμήσει άκουσε κάποιον να λέει «αιθέρα, αιθέρα». Τον άφησαν σε σκοτεινό δωμάτιο, άλλωστε είχαν πειραχτεί τα μάτια του. Για πολλές μέρες δεν μπορούσε να σταθεί όρθιος και να κουνήσει τα χέρια του.

Ο γιατρός που τον εξέτασε έγραψε ενέσεις που σταμάτησαν, όταν δεν έβρισκαν φλέβα.

«Τακτοποιώντας» κάποιες «λεπτομέρειες» του σεναρίου, ένοχο το ΚΚΕ, συμμετοχή Στακτόπουλου, που έκαναν την ομολογία του πιο πιστευτή, το βράδυ οδηγήθηκε στο γραφείο του Μουσχουντή.

Είχε «ΩΡΙΜΑΣΕΙ».

Το γραφείο ήταν άδειο από έπιπλα για να μην αποσπάται η προσοχή.

Τεχνική που σύστηνε Βρετανός εγκληματολόγος, τον οποίο έβαλαν αργότερα ... να μεταφράσει.

¹⁵² Οι ΗΠΑ έχουν αρχίσει ήδη τα πειράματα της “οφέλιμης” χρήσης των ηλεκτροσόκ, προκειμένου να “αναδιατάσουν” τον εγκέφαλο κρατουμένων, ώστε ν’ αποσπούν ομολογίες και να τους χρησιμοποιούν κατά το δοκούν. Πειράματα που στη συνέχεια, σε συνεργασία με “ειδικούς” επιστήμονες CIA, Δ.Ν.Τ. κλπ. επέκτειναν αρχικά σε ηγεσίες αλλά και ολόκληρους λαούς.

Klein Naomi: “Το δόγμα του σοκ. Ο καπιταλισμός της καταστροφής”, Αθήνα, 2010.

Τον περιεργάστηκαν πέντε αξιωματικοί που πιστοποίησαν πως ήταν “ώριμος” για ομολογία¹⁵³.

Δηλαδή να ομολογήσει ό,τι του ζητούσαν.

5.3.1. Μάνα-αδελφές-οικιακή βοήθος

Έμεινε περίπου 9 μήνες στην απομόνωση, πέρασε από Δίκη και μετά απολύθηκε. Αρχικά δεν ήθελε να “ομολογήσει”. Έπρεπε όμως να ομολογήσει πρώτη.

Την έβαζαν ν’ ανεβοκατεβαίνει σκάλες, την βεβαίωναν πως ο γιος της είχε ομολογήσει.

Την πέρναγαν από το κελί του να τον βλέπει.

Έσπασε, όταν είδε το γιο της αναίσθητο, κατά γης, «ένα σωρό κρέατα». Της υποσχέθηκαν πως θα τον καταδίκάζαν σε πολύ μικρή ποινή και σύντομα θα ήταν ελεύθερος.

Και αυτή κρατήθηκε με το “κόλπο” της “μαρτυρικής κατάθεσης”.

Έβλεπε μόνο αστυνομικούς και δικαστικούς, ενώ στο παρασκήνιο υπήρχαν Αγγλοαμερικάνοι παρατηρητές.

Η Ελισάβετ Καλαντίδου κρατήθηκε μια βδομάδα για μια ... σύντομη ανούσια κατάθεση.

Λίγο αργότερα, χωρίς ποτέ να κληθεί στην προανάκριση και την ανάκριση, αφέθηκε η μικρότερη αδελφή, ενώ η μεγαλύτερη, Εύχαρις, κρατήθηκε περίπου 3 μήνες. Απολύθηκε, αφού ομολόγησαν μάνα και γιος.

Αν και παντρεύτηκε, είχε μόνιμο κλονισμό νευρικού συστήματος.

Η μάνα δεν συνήλθε ποτέ. Πέθανε λίγο αργότερα.

Η Αδριανή έγινε η «ασθενική μα ακούραστη φωνή» για δικαιοσύνη.

Τον έβγαλε από τη φυλακή το 1960.

Ο αδικαίωτος Γρηγ. Στακτόπουλος έζησε με τα σημάδια των βασανιστηρίων, ορατά και αόρατα, ως τον θάνατό του.

5.4. Η πορεία προς τις ομολογίες

14 Αυγούστου 1948: ο Στακτόπουλος «πιάστηκε» στο δρόμο. Δεν αποδόθηκε κατηγορία αφού στοιχεία δεν υπήρχαν.

¹⁵³ Έντ. Κήλυ, ό. π., σ. 257-265, Γ. Στακτόπουλος, ό. π., σ. 79-87.

Λίγες ώρες μετά, γίνεται έρευνα στο σπίτι του και καλείται η μητέρα του, Άννα, να υπογράψει ένα πρωτόκολλο κατάσχεσης.

16 Αυγούστου: “Πιάνεται” η Άννα. Της παίρνεται για **πρώτη** φορά δείγμα γραφής.

28 Αυγούστου: Το δείγμα στέλνεται σε ειδικούς στην Αθήνα. Ο γραφολόγος καθηγητής Πουλατζάς παραδεχόταν πως δεν υπήρχε απόλυτη ταύτιση του γραφικού χαρακτήρα της μάνας αποδίδοντάς την σε κακή ψυχολογία, φόβο ή ταραχή.

ΠΡΟΫΠΕΘΕΤΑΙ: φοβόταν, γιατί έγραφε τον φάκελο¹⁵⁴. **Αυτό που ο Μουσχουντής ήθελε να εξακριβώσει.**

Κανείς δεν ξέρει αν τα δείγματα γραφής που έδωσε ο Μουσχουντής ήταν δικά της. Δεν πήραν άλλα, ούτε παλιότερα που υπήρχαν στο σπίτι. Ο φάκελος λίγο μετά τη δίκη “χάθηκε”,

Η τοποθέτηση της γραφολόγου του Donovan έμεινε στο **ΣΚΟΤΑΔΙ**.

Η αθώωση της μητέρας στη δίκη αναιρεί την ομολογία, πως αυτή έγραψε το φάκελο μετατρέποντας την καταδίκη του γιου της σε αυτοενοχοποίηση από τις γρονθοκοπημένες 4!!! ομολογίες του¹⁵⁵.

Γι’ αυτό και γράφτηκε πως στην “Υπόθεση Πολκ” τα πράγματα έγιναν **προθύστερα**¹⁵⁶.

Την ίδια περίοδο, δεν υπάρχει ακόμη πλήρης ταύτιση των επιδιώξεων και θέλω όλων των πλευρών. Έτσι έχουμε “συντροφικά μαχαιρώματα”.

Ο Βρετανός σύμβουλος σωμάτων ασφαλείας, συνταγματάρχης Μάρτιν, εκφράζει την εμπιστοσύνη του στον Μουσχουντή, αλλά συνιστά να επαναληφθούν μερικές φάσεις της ανάκρισης (συγγνώμη “μαρτυρικών καταθέσεων”) με άλλους ανακριτές.

Δεν εισακούεται.

Ο νέος πρεσβευτής των ΗΠΑ, Χένρι Γκρέιντι στέλνει αναφορά “προόδου” στο Στέιτ Ντιπάρτμεντ συνιστώντας να μη ... μάθει ο Ντόνοβαν ότι εποπτεύει ο Μάρτιν, γιατί υποπτεύεται τους Βρετανούς (Ράνταλ Κόουτ), ενώ αμφιβάλλει αν η επιτροπή δικαστικών που πρότεινε ο Ντόνοβαν είναι εφικτή (“θάβεται” οριστικά 23/9⁰⁰ από τον Γκίμπσον).

¹⁵⁴ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ.115-121.

¹⁵⁵ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ.39.

¹⁵⁶ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 97.

Ο Ντόνοβαν επικρίνει τον Υπουργό Δικαιοσύνης Μελά προς όφελος του Ρέντη, Δημόσιας Τάξης.

26 Αυγούστου: η Βρετανική πρεσβεία στέλνει στον πρέσβη της Αμερικανικής, άκρως απόρρητο υπόμνημα πως ο Διευθυντής της Αστυνομίας Πόλεων ... κάποιος Πανόπουλος διαδίδει πως έχουν ανάμειξη στη δολοφονία, ενώ ... απλώς οι Βρετανοί έχουν πηγές πληροφοριών στο ΚΚΕ. Γι' αυτό μιλούν για άφιξη στελεχών του στη Θεσσαλονίκη (Βασβανάς) και όχι για να κρύψουν τη συμμετοχή τους.

Η εξήγηση γίνεται δεκτή, ενισχύεται το σενάριο Μουσχουντή. Από τότε, ίσως με συγκαλυμμένη έγκριση του Ντόνοβαν σταματά κάθε διερεύνηση βρετανικής ανάμειξης, αφού από τα μέσα του Σεπτεμβρη τίποτα δεν δείχνει πως συζητήθηκε κάτι τέτοιο.

31/8^{ου}: Ο Γενικός Εισαγγελέας Κωνσταντινίδης επισκέπτεται τον Αμερικανό πρόξενο της Θεσσαλονίκης Ράλεϊ Γκίμπσον και δηλώνει αισιόδοξος πως ο Στακτόπουλος σύντομα θα ομολογήσει.

1/9^{ου}: ο Γκίμπσον τηλεγραφεί στο Στέιτ Ντιπάρτμεντ για «άμεση σύλληψη». Δεν γίνεται.

Ο Γκίμπσον δηλώνει σε νέα τους συνάντηση πως αυτό και το πρόβλημα της πολυήμερης κράτησης Στακτόπουλου φέρνει «πίεση στις αμερικάνικες εφημερίδες».

Κωνσταντινίδης: εκτελούμε την παράκληση του Ντόνοβαν, **«να κρατηθεί κάποιος χωρίς ένταλμα σύλληψης».**

4/9^{ου}: ο Γκίμπσον αναφέρει: ο Υπουργός Δικαιοσύνης Μελάς διέταξε την άμεση σύλληψη του Στακτόπουλου και της μητέρας του. Οι δικαστικές και αστυνομικές αρχές Θεσσαλονίκης αποφάσισαν πως κάτι τέτοιο είναι επιβλαβές και έστειλαν τους Κωνσταντινίδη-Μουσχουντή στον Υπουργό.

Ενημερώνει πως η παρούσα μέθοδος ανάκρισης είναι λάθος για ευφυή άνθρωπο, όπως ο Στακτόπουλος (ανάγκη ανάκρισης τρίτου βαθμού).

Ο Κωνσταντινίδης στην Αθήνα πέτυχε παράταση της προθεσμίας.

Στο προσχέδιο της έκθεσης Ντόνοβαν φαίνεται καθαρά πως δεν απασχολεί κανέναν αν καταπατούνται τα ατομικά δικαιώματα των κρατουμένων. Κύριο μέλημα είναι να βρεθεί ... κάποια λύση ... πολύ γρήγορα.

11/9^{ου} : Νέα επίσκεψη Κωνσταντινίδη για εξηγήσεις καθυστέρησης στον Γκίμπσον. Τον ενημερώνει πως ακόμη δυσκολεύονται να τον κάνουν να μιλήσει.

Είπε στον Μελά να μην ανησυχεί. Αυτός διέταξε την κράτηση και αυτός θα αντιμετώπιζε τις κατηγορίες σε περίπτωση αποτυχίας.

21/9^{οο} : Νέα επίσκεψη για να εξηγήσει πως ακόμη δεν έγιναν οι συλλήψεις, γιατί ο Μουσχουντής έλυσε την υπόθεση του φακέλου και ελπίζει πως σε λίγο θα έχει «όλη την ιστορία». Ζήτησε 2 με 3 ημέρες ακόμη.

23/9^{οο} : Ο Γκίμπσον ενημερώνει το Στέιτ Ντιπάρτμεντ πως ο Μουσχουντής αποσπά συνεχώς πληροφορίες και πως πριν τις 27/9^{οο} δεν θα εκδοθεί ένταλμα σύλληψης. Περιμένουν «αιτία συνωμοσίας, όνομα δολοφόνου, τον “εντολέα” κλπ.).

Το επαναλαμβάνει στις 28/9^{οο} δηλώνοντας πως ο Κωνσταντινίδης έδωσε νέα προθεσμία στο Μουσχουντή. Τα εξηγεί πιο αναλυτικά την επομένη.

29/9: Νέο στοιχείο πως ο Στακτόπουλος “σπάει”.

30/9: “Σπάει” πράγματι. Ο Γκίμπσον ενημερώνει: οι αρχές προτιμούσαν να τον ανακρίνουν λίγες μέρες ακόμη, αλλά ο Μουσχουντής ζητά άμεση σύλληψη και πλήρη δημοσιότητα της υπόθεσης¹⁵⁷.

Ομολογίες

20/9^{οο}: Η Άννα Στακτοπούλου “ομολόγησε”

Η “ομολογία” του Στακτόπουλου έπρεπε να έπεται, να ‘ναι πιο μακροσκελής (δράση, επαφές, συμμετοχή, φόνος κλπ.), να αποσπάται κομματίκοματί (κατηγορούμενος ευφυής, σατανικός), να “επαληθεύει” το σενάριο Μουσχουντή (ευθύνη ΚΚΕ, συνωμοσία οργανωμένη εκ των προτέρων στην Αθήνα που εκτελέστηκε βάσει σχεδίου από στελέχη στη Θεσσαλονίκη, γνωρίζοντας την άφιξη του Πολκ), αλλά και τα υπόλοιπα πειστήρια:

Σφαίρα στο κεφάλι, από πίσω, δέσιμο με σκοινί, αχώνευτο γεύμα, γράμμα στο Μόροου, γραβάτα, πιζάμες, ταυτότητα, φάκελοι “χαμένοι” και ό,τι άλλο επέτασσε το συμφέρον της πατρίδας (κομινφόρμ, ψευδώνυμα, ατημέλητη άγρια ως αποκρουστική εμφάνιση Κουκουέδων, απειλές, εκβιασμοί κλπ.).

Για όλα αυτά, χρειάστηκαν 3(4 αν συνυπολογισθεί η απολογία με νέα στοιχεία στη Δίκη) “ομολογίες” του.

1^η κατάθεση-ομολογία

¹⁵⁷ Έντ. Κήλυ, ό. π., σ. 265-278.

1/10^ο: Στα αρχεία δεν χαρακτηρίζεται ομολογία, αλλά «Εξέτασις Μάρτυρος» βάσει των άρθρων 121 και 124 της ποινικής δικονομίας για το πιθανώς ανέφικτον της εμφανίσεως του επ' ακροατηρίω.

Το πρώτο μέρος έγινε παρουσία Μουστάκη και Κομοτούρου.

Ήταν ένας διαλυμένος άνθρωπος. Για να υπογράψει του βάλανε το στυλό στο χέρι.

Καταθέτει: λίγο πριν την άφιξη του Πολκ δέχτηκε τηλεφώνημα από κάποιον που νόμισε πως ήταν άνεργος δημοσιογράφος, ονόματι “Κισσός”. Συναντώντας τον διαπίστωσε πως ήταν άλλος (“χοντρός”), ο οποίος ερχόταν στα γραφεία της “Λαϊκής Φωνής”. Του ζήτησε να εξυπηρετήσει ένα συνάδελφό του, κάποιον Πολκ, που θ’ ανέβαινε στο βουνό, κάνοντας τον μεταφραστή. Δέχτηκε.

Εμπλέκει την Μάμας. Αυτή τον συνέστησε στον Πολκ. Γνώριζε δημοσιογράφους της Κομμουνιστικής εφημερίδας “Ελευθερία”.

Είδε μια-δυο φορές τον Πολκ¹⁵⁸. Δέχτηκε τηλεφώνημα από τον “χοντρό”: «θα φύγει απόψε». Του έδωσε οδηγίες «8.00 με 8.30 να είσαι στο κέντρο Λουξεμβούργο και θα ‘ρθει βάρκα (Άγιος Νικόλαος).

Τον συνάντησε, περίπου στις 9.00μ.μ. Έφαγε αστακό. Αυτός μύδια με ρετσίνα (ενώ δεν έπινε). Αργότερα ήρθε η βάρκα 9.45’- 10.00’, κόκκινη-μπλε, όχι καΐκι που έπρεπε για τέτοια διαδρομή. Το όνομα γραμμένο μέσα. Διαπιστώνει πως «ο νυσταλέος» βαρκάρης είναι ο Αδάμ Μουζενίδης «γνωστότατο κομματικό ηγετικό στέλεχος», που του ενέπνεε φόβο. Διστάζει να μπει, αλλά ο Πολκ, που ήδη είχε πηδήξει, του φώναξε να το κάνει.

Κατευθύνθηκαν στο Καραμπουρνάκι, κοντά στο κέντρο “Παπαρούνα”. Πήραν 2 άλλους, ένας των οποίων ήταν ο Βασβανάς, ο “Ταγματάρχης” σαμποτέρ κατά Μουσχουντή. Ο Μουζενίδης κάθισε πίσω από τον Πολκ και κάποια στιγμή είπε στο Στακτόπουλο να τον ενημερώσει πως για λόγους ασφάλειας θα του δέσουν τα μάτια. Εκείνος συμφώνησε, όπως και όταν του είπε πως θα του δέσουν χέρια και πόδια. Μαντήλι και χοντρά σκοινιά έδωσε ο τρίτος που δεν τον γνώριζε ο Στακτόπουλος.

Ξαφνικά άκουσε τον πυροβολισμό του Μουζενίδη. Αφού τον έψαξαν του έδωσαν να κρατά την ταυτότητα και ένα μικρό ημερολόγιο της Παναμέρικαν.

¹⁵⁸ Κ. Χατζηαργύρης, ό. π., σ. 124-125.

Φτάνοντας κάτω από το κέντρο “Ακταίον” του είπαν να τα ταχυδρομήσει στο 3^ο Αστυνομικό Τμήμα απειλώντας αυτόν και την οικογένειά του, αν μιλήσει.

Τρέμοντας πήγε στη “Μακεδονία” να δουλέψει ως τις 5 το πρωί, μετά πήγε σπίτι, αφού πήρε δυο φακέλους Το απόγευμα έδωσε τον έναν στη μητέρα του να γράψει «προς Τρίτον Αστυνομικό Τμήμα». Ρωτά:γιατί; Απαντά: τον θέλει η Αμερικανίδα.

Πριν κλείσει το 1^ο μέρος (λόγω «προκεχωρημένου της ώρας»), δηλώνει πως συμπλήρωσε στο φάκελο 3^ο χωρίς να ξέρει γιατί.

Αν και αναγράφεται πως «ηρωτήθη δεόντως» σ’ αυτό το πρώτο μέρος δεν καταγράφεται καμιά ερώτηση.

2/10^ο: Στη δεύτερη φάση ο Μουστάκης αντικαθίσταται από τον Κωνσταντινίδη. Περιέχει και ερωτήσεις. Αποκαλείται «εξέτασις μάρτυρος συμπληρωματική».

Ασχολείται σε μεγάλο βαθμό με τα πεπραγμένα της Έλεν Μάμας. Συνεχίζεται η προσπάθεια εμπλοκής της.

Σε συνάντησή τους, Παρασκευή έντρομος λέει πως «το σπίτι μου τινάχτηκε στον αέρα». Τον καθησυχάζει «όλα θα διορθωθούν». Είναι σίγουρος πως ήξερε. Την επομένη που γνωστοποιείται η δολοφονία, την ρωτά ... αν έμαθα τίποτε για τον Πολκ και του απαντά «πήγε στους αντάρτες και έχει πίσω του ένα τάγμα» (συνοδεία προστασίας).

Μιλά πάλι για τις επαφές-γνωριμίες που είχε η Μάμας (π.χ. ένας “κουτσός” μια μέρα τον ρωτά αν γύρισε από την επαρχία).

Στις ερωτήσεις των ανακριτών απαντά ασυνάρτητα.

«Γιατί δεν πήγατε στο Όλυμπος-Νάουσα για μπίρα με τους Αμερικάνους ανταποκριτές, όταν σας κάλεσε η Μάμας; Γιατί προσθέσατε 3^ο στο φάκελο; Γιατί την ρωτήσατε το Σάββατο, αν έχει νέα του Πολκ, αφού γνωρίζατε και οι δυο;»

Η απάντηση σε όλες: Δεν μπορώ να το ... εξηγήσω.

Προσθέτει ασυνάρτητες λεπτομέρειες: Πήγε στην Αθήνα να δει μια φίλη και να ζητήσει αύξηση. Ο αρχισυντάκτης της Μάμας, Τσάκαλης μπορεί να ήξερε τους Πολκ , Χατζηαργύρη, με τον οποίο ίσως είχαν και επαγγελματική συνεργασία. Στην Αθήνα δεν τους είδε. Ο Βασβανάς δεν φόραγε ... γραβάτα όταν μπήκε στη βάρκα.

Φαίνονται “ξεκάρφωτες”, δημιουργώντας τη βεβαιότητα πως, όλη η κατάθεση κυρίως η συμπληρωματική, είχαν σαν βάση κάποιο κείμενο-σενάριο

Μουσχουντή, που δεν είχε απομνημονεύσει ή δεν ανέπτυξε σωστά ή σταμάταγε να συμβουλευτεί.

Εκείνο που δεν ήταν σε θέση να καταλάβει τότε είναι πως εκτελώντας τις επιθυμίες Μουσχουντή αποκοβότανε από πιθανούς υπερασπιστές του. Εκφόβιζε τους ξένους ανταποκριτές, μπλέκοντάς τους (Μάμας, Χατζηαργύρη, Τσάκαλη) στο σχέδιο Μουσχουντή για “εγκέφαλο” Αθήνας. Μάλιστα δε, όταν αυτό το κομμάτι απέτυχε, έμεινε ο ΜΟΝΟΣ ως οργανωτής και του μέρους της Αθήνας μπλέκοντας σε νέες μελλοντικές περιπέτειες (γι’ αυτό ΜΗ ΜΙΛΗΣΕΙΣ ΠΟΤΕ).

Στις ερωτήσεις των ανακριτών:

Γιατί:

- i) δεν ρώτησες τον “χοντρό” αν ήξερε τον Πολκ;
- ii) επιλέχθηκες ως διερμηνέας;
- iii) δεν είπες, αγγλικά, στον Πολκ να φύγετε, όταν είδες τον Μουζενίδη;
- iv) όταν η Μάμας σου είπε να κάνεις τον διερμηνέα στον Πολκ, δεν της είπες για τον “χοντρό” και ότι αυτός σου το είχε προτείνει;

Η «μη» απάντηση ήταν: **ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΤΟ ΕΞΗΓΗΣΩ.**

Το επίσημο ελληνικό πρωτότυπο αποτελείται από μια μόνο “Απόκριση” σε μη διατυπωμένες ερωτήσεις, γραμμένο στην καθαρεύουσα, εκτός μερικών διαλόγων (κατ’ απομίμηση ύφους Παπαδιαμάντη), ενώ το δακτυλογραφημένο δεν έχει παραγράφους και τυχαία σημεία στίξης (άλλη κακή απομίμηση “Απομνημονευμάτων” του Μακρυγιάννη).

Επίσης αποτυχημένη, μίμηση αστυνομικού μυθιστορήματος, όπου οι κακοί, κομμουνιστές, κακοντυμένοι, αζύριστοι, άξεστοι, με τραγιάσκα ή καπέλο και παρατσούκλια, είναι ηγετικά στελέχη, ενώ οι συναντήσεις γίνονται σε μπαρ, καφεενεία, εστιατόρια ή έξω στο δρόμο.

Ερωτηματικά:

Γιατί:

- i) ο Πολκ αφήνει τόσο εύκολα να καλυφθούν τα μάτια και κυρίως να δεθούν χέρια και πόδια;
  - ii) μπλέκεται η μάνα;
  - iii) ο ΚΚΕ “καίει” στελέχη του, Βασβανά, Μουζενίδη, Στακτόπουλο κ.λ.π.;
- Γίνεται προσπάθεια να “δεθεί” το σενάριο Μουσχουντή με μη αμφισβητήσιμο τρόπο και να αξιοποιηθούν οι “αναποδιές”.

Αν και το τελικό κείμενο “χτενίστηκε” από τις Αρχές, εμφανίζει κενά, ενώ η έλλειψη ερωτήσεων στην κατάθεση 1/10^ο (ενώπιον Μουστάκη-Κομοτούρου) μπορεί να αποδοθεί σε προσυνεννόηση με Μουσχουντή.

Οι ερωτήσεις στη συμπληρωματική της 2^{ας} /10^ο μπορεί να “χρεωθούν” στον Κωνσταντινίδη. Δεν απαλλάσσεται όμως από την προσπάθειά του, κοινή με Μουσχουντή, να εμπλέξουν Μάμας και Χατζηαργύρη.

Αυτός άλλωστε είχε τον Αύγουστο προτείνει στον Γκίμπσον, πρόξενο Θεσσαλονίκης, τη σύλληψη Στακτόπουλου και ταυτόχρονη ενημέρωση Μάμας με την ελπίδα να αλληλοκατηγορηθούν.

3 και 4/10^ο: γίνεται η κατ’ αντιπαράσταση εξέταση της Έλεν Μάμας με τον Στακτόπουλο

Όχι μόνο αρνείται τα πάντα αλλά και οι τρεις άνθρωποι που ο Στακτόπουλος επικαλέστηκε, μεταξύ των οποίων ο “Τάσος” και ο “κουτσός” καταθέτουν πως δεν την γνωρίζουν. Μάλιστα ο κουτσός καταθέτει πως ποτέ δεν τον ρώτησε αν η Μάμας είχε επιστρέψει από το ταξίδι της.

Στην τρίτη και σύντομη κατάθεσή της, 5/10^ο, η Μάμας πάλι αρνείται εμπλοκή. Φεύγοντας αφήνει γράμμα 3 σελίδων στα αγγλικά στους ανακριτές, για να διαβάσουν στον Στακτόπουλο. Γράφει: «αν δεν είναι ανώμαλος τότε τα ψέματά του ήταν μοχθηρά και σχεδιασμένα για να της κάνουν κακό». Τον καλεί δε να πει την αλήθεια για να ξαλαφρώσει, να σώσει τη μητέρα του και ίσως και τον ίδιο¹⁵⁹.

Η ανάκριση εκμεταλλεύεται την ... αποτυχία της ρίχνοντας τα βάρη στον ... Στακτόπουλο, που πανούργα και σατανικά ... αυτός σκέφτηκε να μπλέξει την Μάμας¹⁶⁰.

Αφού ο Χατζηαργύρης, η Μάμας ή έστω ο προϊστάμενός της Τσάκαλης δεν μπορούσαν να κατηγορηθούν ως σύνδεσμος Αθήνας, αυτός ήταν ... ο Στακτόπουλος.

2^η ομολογία

Αποφασίζεται ν’ ανακαλέσει, ο “ώριμος” και να κάνει δεύτερη ομολογία.

14/10/1948

Αλλάζει ΟΛΗ η προετοιμασία του φόνου.

Το 1946 το ΚΚΕ διαγράφει εικονικά τον Στακτόπουλο, που από τις 23/3/’48 έρχεται στη Θεσσαλονίκη, σ’ επαφή με κάποιο “Βαγγέλη”. Με έκκληξή του

¹⁵⁹ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 285-303,312-313,328.

¹⁶⁰ Βούλευμα Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Θεσσαλονίκης 3^ο/1949, Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 127.

ανακαλύπτει πως είναι ο Βασβανάς. Τον στέλνει στην Αθήνα να συναντήσει στις 27/3^{ου}, με εντολή του Κόμματος, κάποιον “Γιάννη” και του δίνει 400.000 για έξοδα.

«Ο Γιάννης θα έχει ξανθά σγουρά μαλλιά, θα τον περιμένει ακουμπισμένος σε θάλαμο στο ... Σύνταγμα και θα διαβάζει ... συνωμοτικά το Βήμα. Στο χαιρετισμό «γεια σου, Αθήνα», θ’ απαντήσει «γεια σου, Θεσσαλονίκη». Ο “Γιάννης” θα του γνώριζε τον Πολκ, τον οποίο έπρεπε να διαβεβαιώσει πως όλος ο μηχανισμός του Κόμματος θα τεθεί στη διάθεσή του.

Πράγματι, στο ζαχαροπλαστείο Ζαβορίτη, ήρθε ένας ψηλός ξανθός(Πολκ), και γνωρίστηκαν. “Θυμάται” τι παράγγειλαν, που καθόταν. Σε λίγο ο Στακτόπουλος, αποχώρησε αφού, όπως τους είχε ενημερώσει, είχε ραντεβού με φίλη του.

Γυρίζοντας στη Θεσσαλονίκη ο Βασβανάς τον ενημερώνει πως πρέπει να χρησιμοποιεί το ψευδώνυμο “Μήτσος” και πως στο μέλλον επαφή του θα είναι ο “Νίκος” (ο... “χοντρός”). Τώρα θυμάται πως ο “χοντρός”, αναφέρεται ως Ελευθερίου, ήταν ψηλός με πυκνά μαύρα μαλλιά, μουστάκι μάλλον στριμμένο, τραγιάσκα και εργατικά ρούχα χρώματος γκρι.

Τα ραντεβού με τον Βασβανά ήτανε στο δρομάκι δίπλα στο ξενοδοχείο Μεντιτερράνεαν, ενώ περπάτησαν και μια φορά στη Θεσσαλονίκη, μαζί με τον Πολκ.

«Θυμήθηκε» πως φιλόβρεχε το βράδυ που τρώγανε για 2 ώρες, στο ύπαιθρο στο Λουξεμβούργο. Έτσι δεν είχε σχεδόν καθόλου κόσμο και βάρκες στο λιμάνι.

Δεν άκουσε τη σφαίρα να σφυρίζει, όπως είχε πει στην πρώτη κατάθεση. Ανακαλύφθηκε πως από τόσο κοντά η σφαίρα δεν σφυρίζει. Πέρασε δε ανάμεσα στους άλλους και έπεσε στη θάλασσα(δεν είχε βρεθεί).

Άκουσε τον ετοιμοθάνατο Πολκ να μουγκρίζει, ενώ αρχικά είπε όχι. Ιατροδικαστικά έτσι έπρεπε. Δηλώνει ψευδή όσα κατέθεσε για την Μάμας. Ήθελε να την αναγκάσει να μιλήσει.

Καλύπτει τρύπες: π.χ. όχι φωτογραφική μηχανή γιατί είπαν στον Πολκ «πάνω έχει πολλές». Νομίζει πως το φόνο σχεδίασε η Κομινφόρμ. Χωρίς την έγκρισή της το ΚΚΕ ούτε να αναπνεύσει δεν μπορεί.

Εκτελέστηκε, από ΚΚΕ, για να σταματήσει το σχέδιο Μάρσαλ και να πλήξει την κυβέρνηση.

Όταν έγινε γνωστή η ομολογία αυτή, το ΚΚΕ τον κατήγγειλε σαν πράκτορα της Ιντέλιτζενς Σέρβις, αυξάνοντας έτσι την απομόνωσή του.

17/10^{ου}: Οι Υπουργοί Ρέντης (Δημ. Τάξης) και Μελάς (Δικαιοσύνης) έσπευσαν στη Θεσσαλονίκη. Ανακοίνωσαν τη “λύση” συγχάιροντας εαυτούς και αλλήλους.

Το έδαφος είχε προετοιμάσει η “Ακρόπολις” με σειρά άρθρων γύρω από τα κύρια σημεία της ομολογίας και τα νέα στοιχεία που συνεχώς προκύπταν.

Για το σχέδιο, όλα πήγαιναν ιδανικά, όμως υπήρχε μια **πολύ** μικρή λεπτομέρεια.

Η Υπηρεσία Αλλοδαπών πληροφόρησε την ανάκριση πως το Μάρτη, **όταν στο Σύνταγμα ο Πολκ στου Ζαβορίτη παρήγγειλε «καφέ βιενουά» «ο “Γιάννης” και Στακτόπουλος πάστες», ο Πολκ ... ήταν στη Μέση Ανατολή.**

Έπρεπε επειγόντως να γίνει:

3^η ομολογία

21/10^{ου}: Δεν ονομάστηκε έτσι. Συγχωνεύτηκε με την προ μιας εβδομάδας 2^η

Σ’ αυτή ο Στακτόπουλος για μια φορά ακόμη δεν μπορεί να δώσει εξήγηση γιατί είπε πως είδε τον Πολκ . Θυμάται πως ο Γιάννης τον ενημέρωσε πως λείπει ενώ για το ταξίδι ενδιαφέρεται και ο Χατζηαργύρης, ανοίγοντας νέο μέτωπο, αφού και αυτός με τη σειρά του τον απομόνωσε, διαψεύδοντας και κατηγορώντας τον.

Επίσης “εμφανίζει” τον Μουζενίδη από τις αρχές του Μάη στο στενό του Μεντιτερράνεαν. Την ίδια ώρα, σχεδόν κάθε βράδυ, συναντά Βασβανά ή Μουζενίδη ή και τους δυο, «βιάζοντας» κάθε προφύλαξη.

Περιγράφει τον τρόπο που βίωσε με το έγκλημα και μετά από αυτό. Επί μέρες του τηλεφώνουσε κάποιος “Βύρων” απειλώντας πως αν μιλήσει, θα τους τινάζει στον αέρα.

«Έτσι είναι αυτοί, αν κάνουν ένα έγκλημα κάνουν και άλλο για να το καλύψουν»¹⁶¹.

Οι ομολογίες 1 και 2 έφτασαν στα χέρια της Επιτροπής των Αμερικάνων δημοσιογράφων...5 μήνες αργότερα. Η τρίτη που έγινε μετά τη θριαμβευτική αναγγελία των Υπουργών για τη διαλεύκανση, ελέω Ντόνοβαν δεν ... έφτασε ποτέ.

Οι καθηγητές, νομικοί, Μόργκαν και Μαγκουάιερ τις παρέλαβαν από την επιτροπή. Στις 17/3/1949 ο καθηγητής Μόργκαν απαντά και για τους δυο στον Πρόεδρο της Επιτροπής Λίπμαν:

¹⁶¹ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 129-132, Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 314-323, 407.

«Δεν υπάρχει στο κείμενο τίποτε που να δείχνει αν είναι ρέουσα αφήγηση, προϊόν βίας ή αν όσα κατέθεσε, ελέχθησαν .Π.χ.

Υπήρχαν βάρκες στην πρώτη, δεν υπήρχαν στη δεύτερη ...

Η ομολογία δίνει εντύπωση κατασκευάσματος, περιγράφει πράξεις που δεν μπορούν να επιβεβαιωθούν ή ν' απορριφθούν από μάρτυρες ...

Οι συνωμότες περιγράφονται έτσι που η ταυτότητά τους να 'ναι αδύνατη ή αν είναι δυνατή, να μην μπορούν να συλληφθούν ...

Η αφήγηση είναι μυθιστορηματική (ναι, ίσως, τα μάτια, αλλά χέρια και πόδια:).

Αποδεικτικά στοιχεία μόνο δύο, ταυτότητα και φάκελος. Πώς περιήλθαν στον Στακτόπουλο;

Υπάρχει μόνο ο ανεπιβεβαίωτος ισχυρισμός του, αξιόπιστος;

Αν κληθεί να καταθέσει, πρέπει να τεθούν ερωτήσεις ελέγχου του ...

5.5. Ευθύνες, κενά και τρύπες Ελληνο- Αμ/νο- Αγγλικής ανάκρισης

i) 4 (με την απολογία) αλληλοαναιρούμενες ομολογίες.

ii) Καμιά προσπάθεια ελέγχου των “ομολογιών” μάνας και γιου, αν και η ανάκριση κράτησε σχεδόν δυο μήνες.

iii) Το ραντεβού του στην Αθήνα, η Ιταλίδα κυρία Μίχα, με επιμονή του δίνει άλλοθι. Εξέταση 18/11^{ου}, από ανακριτή άσχετο με ανάκριση Θεσσαλονίκης:

27/3^{ου}, τη μέρα, που “ήτανε” στου Ζαβορίτη. Συνεχώς μαζί, 10 το πρωί με 10 το βράδυ

19/11^{ου} έχουμε νέα κατάθεσή της από άλλο ανακριτή. Δεν αιτιολογήθηκε η ανάγκη της. Δηλώνει συνάντηση στις 11 το πρωί, ενώ ο Στακτόπουλος λέει πως την είδε 10-10.30' και από τις 11 και μετά. Η ανάκριση αρκείται μόνο στην κατάθεση νούμερο 2 της κ. Μίχα.

iv) Η ώρα αναχώρησης Πολκ από Αστόρια τη νύχτα του φόνου;;; (ή την παραμονή). Ο νυχτοφύλακας άλλα λέει το Μάη, άλλα 5/11^{ου}.

Καταθέτει εντελώς μπερδεμένα όσα δεν ... θυμόταν μισό χρόνο πριν.

Η ανάκριση “κράτησε” την κατάθεση του Νοέμβρη. Δεν θυμάται αν ήρθε ο Πολκ τη νύχτα του φόνου. Θυμάται όμως τον σκοπό του ξενοδοχείου. Αεροπόρος γνωστός του, αλλά δεν ... θυμάται τ' όνομά του.

v) Γεύμα Λουξεμβούργου. Ο σερβιτόρος, 12/11^{ου} καταθέτει πως δεν θυμάται αν ήταν ο Στακτόπουλος. Αυτός ... θυμάται τον σερβιτόρο.

vi) Επίσκεψη Στακτόπουλου στον Πολκ στο Αστόρια.

Οι 3 του προσωπικού ,5/11^{ου}, δεν θυμούνται αν τον είδαν. Τους θυμάται όμως ... ο Στακτόπουλος.

vii) Ένας ψηλός, ξανθός, ξένος (Πολκ) κάθεται στο καφενείο Αστόρια ή στο Λουξεμβούργο και δεν βρίσκεται μάρτυρας;

viii) Στη Θεσσαλονίκη της εποχής, βολτάρουν Βασβανάς, Μουζενίδης, Στακτόπουλος, Πολκ δίπλα στο φρουρούμενο Μεντιτεράνεαν και δεν υπάρχει μάρτυρας;

ix) Στη “Μακεδονία” δεν ρωτήθηκε κανείς για το Σάββατο;;; του φόνου. Θα φαινότανε πως δούλευε με άλλους 5. Είχε επίσκεψη γνωστού δεξιού δημοσιογράφου.

Για τη “σιγή” της “Μακεδονίας” έχουμε αναφερθεί.

x) Το μπλε ταξί, που υποτίθεται πως πήγε τον Πολκ στο Λουξεμβούργο, γιατί δεν αναζητήθηκε;

xi) Η βάρκα “Άγιος Νικόλαος”;

xii) Πώς γίνεται το γεύμα να τελείωσε στις 10, ο φόνος να έγινε μια ώρα μετά (ιατροδικαστής, υπολείμματα) και το ρολόι να σταμάτησε στις 12.20’;

xiii) Αφού δεν επρόκειτο να δει τον Πολκ, γιατί η άσκοπη συνάντηση με επικίνδυνο κομμουνιστή, Κυριακή 10.30’ στο Σύνταγμα; Τι είχε να πει μαζί του;

xiv) Γεύμα με ψιγάλα στο ύπαιθρο του Λουξεμβούργου. Συνάντηση εκεί μ’ επικίνδυνο Κομμουνιστή. Καμμιά προφύλαξη;.

xv) Γιατί μπλέχτηκε η μάνα;

Ο Στακτόπουλος απ’ όλη τη δίκη θυμάται μόνο μια λεπτομέρεια: την απορία του μάρτυρα Χατζηαργύρη σε σύνεδρο «Μα πώς να βάλει τη μάνα του να γράψει το φάκελο; ΤΗ ΜΑΝΑ ΤΟΥ;»¹⁶².

Επειδή ΟΛΕΣ αυτές οι ΑΠΟΡΙΕΣ ΒΓΑΖΟΥΝ ΜΑΤΙΑ, το βούλευμα εξ ανάγκης το παραδέχεται, ρίχνοντας την ευθύνη στον δόλιο ... Στακτόπουλο, που κρύβει τις κινήσεις και επαφές του.

Παραδέχεται, ωμά, πως συνελήφθη χωρίς στοιχεία με ΔΕΔΟΜΕΝΗ την ενοχή του.

Έσπασε μόνο όταν έμαθε πως η μάνα του απεδείχθη ένοχη¹⁶³.

¹⁶² Κ. Χατζηαργύρης, ό. π., σ. 134-138.

Πέντε μέρες μετά το βούλευμα έρχονται τα νέα των καθηγητών του Χάρβαρντ.

Άμεση ανάγκη λοιπόν **ομολογίας νούμερο 4**.

Ο Εισαγγελέας καλεί τους δικηγόρους του: Ν. Βασιλικό (πατέρα του συγγραφέα) και Ιορδάνη Βαφειάδη . Τους μιλά για τις αδυναμίες των ομολογιών, που χειροτερεύουν τη θέση του, αλλά και για ... την πατρίδα που κινδυνεύει.

Νέα πρόταση: Να δεχθεί πως το γεύμα και ο φόνος έγιναν στο σπίτι του. Θα είναι για το ... καλό του.

Ο Βασιλικός (έχοντας πολύ καλές σχέσεις με την Αστυνομία) το δέχεται αμέσως.

Ο Βαφειάδης βλέποντας πως έτσι ενοχοποιείται όλη η οικογένεια, αφού το σπίτι απείχε 250 μέτρα από τη θάλασσα, αρνείται. Ο Κωνσταντινίδης υποχωρεί.

27/4/1949: Ο ... Μπερντέτ προσπαθεί να δικαιολογήσει τ' αδικαιολόγητα και τις αδυναμίες του κατηγορητηρίου. Σε εκπομπή του διερωτάται: «Έφαγαν όντως στο Λουξεμβούργο, μήπως στο σπίτι του ή μαζί με τρίτο άνθρωπο; Δεν το μάθαμε»¹⁶⁴.

Τελευταίες πινελιές πριν τη Δίκη

Πριν γίνει έπρεπε να ρυθμιστούν κάποιες “εκκρεμότητες”. Δυο ήταν οι μεγαλύτερες:

ι) Η αμφιβολία, μέχρι καχυποψίας, στις ΗΠΑ για την ύπαρξη αδιαφιλονίκητων αποδείξεων από πλευράς ανάκρισης.

Εκφραζότανε είτε σε χαμηλούς τόνους:

20/10/1948 Τάιμς Ν. Υόρκης, τρεις μέρες μετά τις αναγγελίες για τη λύση του φόνου με τη δεύτερη ομολογία Στακτόπουλου και παραμονή της τρίτης του.

Είτε επιθετικά και ειρωνικά από το φιλελεύθερο **σχολιαστή Ι. Στόουν:**¹⁶⁵

«Η ελληνική κυβέρνηση προχωρεί προσεκτικά ... οι δυο υποτιθέμενοι φονιάδες (Βασβανάς και Μουζενίδης) για ... μεγαλύτερη σιγουριά θα κατηγορηθούν για παράνομη οπλοφορία ... και για παράνομη χρήση πλεούμενου στον κόλπο της Θεσσαλονίκης».

Στο τελευταίο ήταν εκτός ... θέματος, αφού το μήνυμα του ραδιοσταθμού των ανταρτών περιέγραφε πως ο “Μουζενίδης ,νεκρός από 5/5⁰⁰”, και ο Βασβανάς,

¹⁶³ Βούλευμα Πλημμελειοδικών Θεσσαλονίκης 12/3/49, σ. 27,34

¹⁶⁴ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 139-141.

¹⁶⁵ *Σταρ Ν. Υόρκης*, χ. φ., 20/10/48

απών από Θεσσαλονίκη επί διετία, βρίσκονται στη Θεσσαλονίκη σε χρόνο dt. Επί τόπου καταστρώνουν και εκτελούν τη δολοφονία. Μετά ο Μουζενίδης επιστρέφει ... ήσυχα στον τάφο του και ο Βασβανάς ανενόχλητα και αυτός φεύγει ... ποιος ξέρει πού”¹⁶⁶.

ii) Κίνδυνος, αναίρεσης στη δίκη του «ώριμου» για οποιαδήποτε «ομολογία» Στακτόπουλου.

«Απαντώντας» η ανάκριση στο πρόβλημα, τον «δένει» με νέες κατηγορίες, που λειτουργούν ως «δαμόκλεια σπάθη»¹⁶⁷.

“Συνάδελφοί” του καταθέτουν:

10/11/1948: Ν.Δ. Κοντομήτρος

Παλιός του συγκάτοικος, δήλωσε 43 ετών, χριστιανός ορθόδοξος:

Στον πόλεμο ήταν κατάσκοπος, των ... Ιταλών όπως και η κ. Μίχα.

Στην Κατοχή ήταν συνεργάτης των Γερμανών, προσχωρεί στο ΕΑΜ και χρησιμοποιεί το πόστο(;) του να πετύχει τη δολοφονία του επτάκις τραυματισθέντα ταγματάρχη Μελιγδή, γιατί είχε όπλο και ήταν αντικομμουνιστής.

Πράκτορας της Ιντέλιτζενς Σέρβις, στον εμφύλιο ανέπτυξε κατασκοπευτική δραστηριότητα.

Ευθύνεται για την πλαστή συνέντευξη Στάλιν. Χαλκεύτηκε από το ΚΚΕ για να πλήξει τις ... άοκνες προσπάθειες της ... ελληνικής κυβέρνησης να αποκαταστήσει τις σχέσεις με Ε.Σ.Σ.Δ.. Μεταπελευθερωτικά ανέπτυξε έντονη πολιτική δραστηριότητα υποχρεώνοντας με απειλητικό ύφος τους δημοσιογράφους να υπογράψουν πως δεν θα δουλέψουν σε αστική εφημερίδα¹⁶⁸.

«Συνέντευξη» Στάλιν

Αρχές 1947 η “Μακεδονία” έστειλε έναν “συνεργάτη” της, «υπάλληλό της επί του ραδιοφώνου» τον αποκάλυψε ο Γκίμπσον, τον Βασίλη Κωνσταντινίδη, αυτοχαρακτηριζόμενο δημοσιογράφο, ν’ ακούει εκπομπές στο καινούργιο ραδιόφωνο του Στακτόπουλου. Το δικό της είχε παράσιτα εξ αιτίας των μηχανικών εγκαταστάσεών της. Απ’ αυτές τις ακροάσεις ήλπιζε να βγουν ειδήσεις.

¹⁶⁶ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 320

¹⁶⁷ Τον 4^ο αι. π.Χ. ο Τύραννος των Συρακουσών (Σικελία) Διονύσιος ο Β΄ ρώτησε τον δούλοπρεπή αυλικό του Δαμοκλή αν θέλει για μια μέρα να πάρει τη θέση του.

Δέχτηκε. Τρώγοντας είδε ένα τεράστιο σπαθί να κρέμεται πάνω από το κεφάλι του στηριγμένο σε τριχίτσες αλόγου. Σε ερώτησή του, ο Διόνυσος, του εξήγησε πως το έβαλε για να θυμάται κάθε μέρα:

i) να παίρνει τις σωστές αποφάσεις

ii) τον κίνδυνο που καθημερινά βρίσκεται η ζωή του.

¹⁶⁸ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 142-146, Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 335.

Οι ΗΠΑ, για να “περάσουν” τα σχέδιά τους για την Ελλάδα, διακηρύττουν πως μια “παρεξήγηση” με την ΕΣΣΔ δεν θα ‘ναι αιτία καταστροφής.

Η Αγγλία, έχοντας εισπράξει από ΗΠΑ κατηγορηματική άρνηση οποιασδήποτε συμμετοχής στην Ελλάδα “τρομάζει” με την προοπτική προσέγγισης τους.

27/3/1947: Η Μακεδονία δημοσιεύει μια συνέντευξη που ο Στάλιν **υποτίθεται πως:** έδωσε στο συνεργάτη του Γιουνάιτεντ Πρες, Τζων Φριτς, την μετέδωσε ο ραδιοσταθμός της Μόσχας και την άκουσε ο Κωνσταντινίδης.

Σ’ αυτήν ο Στάλιν θεωρεί αναπόφευκτο ένα νέο πόλεμο ... Ελλάδα και Τουρκία δεν είναι δημοκρατικές χώρες, η ΕΣΣΔ είναι, με απεριόριστα ατομικά δικαιώματα,..., πολλά αλλά μικρά κόμματα, που δεν είναι πολύ γνωστά.

Η ρητή και έντονη αμφισβήτηση της συνέντευξης αναγκάζει την εφημερίδα να υπερασπιστεί την αυθεντικότητά της.

Δυσανεστημένος ο Ρώσος πρέσβης μετά από λίγο αποχωρεί από τη χώρα.

Όταν οι Βρετανοί παραμερίστηκαν η συνέντευξη ξεχάστηκε.

Ο Κοντομήτρος (ακροδεξιών απόψεων, αξιωματικός των αλκίμων)¹⁶⁹ την ξανάφερε στο προσκήνιο.

Η ανάκριση καλεί τον, στρατιώτη τότε, Κωνσταντινίδη, που κατέθεσε:

Ένα απόγευμα περπατούσε αμέριμος μπροστά στο καφενείο Τριανόν. Τον πλησίασε άγνωστος ψηλός καλοντυμένος με επιβλητική φωνή. Συστήθηκε: Πέτρος, εκπρόσωπος του ΚΚΕ στη Θεσσαλονίκη. Του ανακοίνωσε πως αυτός και ο αδελφός του έχουν προγραφεί από το ΚΚΕ. Για να σωθούν πρέπει να κάνει μια δουλειά. Τραβώντας τον, πήραν το λεωφορείο. Κατέβηκαν και τον οδήγησε στο σπίτι του Στακτόπουλου. Του έδωσε 6 γραμμένες σελίδες (5 με ρίγες, μία χωρίς!!!), για να τις διαβάσει στον τηλεφωνητή της Μακεδονίας λέγοντάς του πως είναι η συνέντευξη του Στάλιν, που άκουσε από το ραδιοσταθμό της Μόσχας ή από κάπου ... κοντά στη Μόσχα.

Επί ώρες καθόταν έξω από το παράθυρο ακούγοντάς τον, τι έλεγε στον τηλεφωνητή και του έδινε οδηγίες με ... στεντόρεια φωνή.

Πριν χωρίσουν σήκωσε το σακάκι του. Του έδειξε ένα πιστόλι και ένα μαχαίρι, από τα κρητικά, με θήκη.

¹⁶⁹ Σώμα Ελλήνων Αλκίμων. Εθελοντική οργάνωση νεολαίας. Στη δικτατορία Μεταξά για πολιτικούς λόγους αναπτύχθηκε έντονα. Νεκρυναστήθηκε επί Χούντας.

Αν και στρατεύτηκε, τα απειλητικά σημειώματα δεν σταμάτησαν. Όμως τα ... έσκιζε, τα εξαφάνιζε και δεν είχε κανένα.

Ο ... Πέτρος ήξερε το σπίτι και τη διαρρύθμισή του.

Ο Στακτόπουλος δεν ζήτησε ... χρήματα από τη “Μακεδονία” για τη χρήση ηλεκτρικού και τηλεφώνου που έκανε ο Κωνσταντινίδης στο σπίτι του.

23/10^{ου}, δυο μέρες μετά την κατηγορία εναντίον του Στακτόπουλου, ο Πέτρος τον απείλησε εκ νέου: πρόσεξε πολύ, ο Στακτόπουλος πρόδωσε το Κόμμα. Κράτα κλειστό το στόμα σου.

Του έκανε εντύπωση πως ο Πέτρος θεωρούσε δεδομένη την άδεια του αρχισυντάκτη της “Μακεδονίας” να δημοσιευθεί η “συνέντευξη”.

Νέα προειδοποίηση “Μακεδονίας”, μετά το βούλευμα.

Με απομόνωση από Ρέα Πολκ, Έλεν Μάμας, Κ. Χατζηαργύρη (3/5^{ου} /1949 στο γράμμα του στον Κωνσταντινίδη, δηλώνει: δεν έχει αμφιβολία πως ο Στακτόπουλος είναι κατά κάποιον τρόπο εμπλεκόμενος) και τώρα από “Μακεδονία” κλείνει «αεροστεγώς» ο «νεκρικός θάλαμος»¹⁷⁰.

Του ρίχνουν **και** τα βάρη της πλαστής συνέντευξης Στάλιν.

Αντιμετωπίζει το δίλημμα ή δεν αναιρεί τίποτα από τις “ομολογίες” του στο δικαστήριο με μικρή ποινή (**πράγματι ο Κωνσταντινίδης πρότεινε 10-20 χρόνια**)¹⁷¹, ή στρατοδικείο (οικογενειακά) με σίγουρη ποινή θανάτου με νέες κατηγορίες (Κοντομήτρος, Κωνσταντινίδης κ.ά.)

Το πιο μικρό κακό που μπορεί να περιμένει είναι η καταδίκη του για το φόνο του Πολκ¹⁷².

Μετά την “αίσια” για την ανάκριση ολοκλήρωση της δίκης όλες αυτές οι εν δυνάμει κατηγορίες “ξεχάστηκαν”

¹⁷⁰ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 156.

¹⁷¹ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 413,335.

¹⁷² Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 142-160.

ΣΤ' Κεφάλαιο

Δίκη -Απόφαση -Συγκάλυψη

6.1. Πορεία προς τη δίκη

9^{ος}/1948: Απαγορεύεται κάθε δημοσίευμα για την υπόθεση.

9/10^{ου}: Ο Μελάς ενημερώνει τον Γκίμπσον πως περιμένει ν' αρχίσει η δίκη σ' ένα μήνα ή 40 μέρες το πολύ.

Οι Ντόνοβαν και Μπερντέτ επιστρέφουν στη Θεσσαλονίκη. Ενημερώνονται από τον αρχηγό της Αστυνομίας Ξανθόπουλο πως «το αριστοτεχνικά σχεδιασμένο έγκλημα με σκληρή δουλειά και τη βοήθεια του Θεού εξιχνιάστηκε». Η δίκη θ' αρχίσει Ιανουάριο ή Φεβρουάριο, δυόμιση με τρεις μήνες μετά, όχι έναν.

Ο Ντόνομαν (γιατί άραγε;) ρώτησε αν υπάρχει κίνδυνος να δολοφονηθεί!!! κάποιος από τους μάρτυρες. Ο Ξανθόπουλος το απέκλεισε. Τους είχε **όλους** υπό την προστασία του.

18/10^{ου}: σε συνέντευξη τύπου στις ΗΠΑ ο Ντόνοβαν μεταφέρει: απαιτούμενος χρόνος για την προετοιμασία της υπόθεσης για δίκη σε πολιτικό δικαστήριο και όχι στρατοδικείο 2 ή 3 μήνες. Αυτή τη στιγμή η κυβέρνηση έχει απαγγείλει κατηγορία, όχι τη λύση της υπόθεσης. Καμιά αναφορά δεν έκανε για τα δικαιώματα των κατηγορουμένων και την ποιότητα των ομολογιών τους.

Μεγάλο μέρος του αμερικανικού τύπου είχε αμφιβολίες. Με τις δηλώσεις Ντόνοβαν, για λύση της υπόθεσης και τα “αδιάσειστα στοιχεία”, ενισχύθηκαν.

N.Y. Times 19και20/10^{ου}, N.Y Herald Tribune 18/10^{ου}
Μεταφέρουν ειδήσεις από πλευράς ανταρτών: θάνατος Αδάμ Μουζενίδη ένα μήνα πριν τη δολοφονία του Πολκ...ο Στακτόπουλος και η μητέρα του είτε είναι προβοκάτορες είτε βασανίστηκαν άγρια για να ομολογήσουν¹⁷³.

Παρέθεταν σχόλιο του **Ουίλιαμ Πολκ: δεν πιστεύει πως η ελληνική κυβέρνηση είναι αμερόληπτη.**

Αντίθετα ο ελληνικός τύπος Καθημερινή, Καιροί, Εστία, Βήμα καυτηριάζει τη στάση αυτή.

Ο Γκίμπσον δεν ανησυχούσε καθόλου για την ποιότητα των ανακριτικών στοιχείων. Τον Κωνσταντινίδη απασχολούσε κύρια η εμπλοκή του ΚΚΕ που

¹⁷³ Δήλωση από Πράγα, Μιλτ. Πορφυρογένη, Υπουργού Δικαιοσύνης Κυβέρνησης ανταρτών, αριθ. 192,10-1348, συνημ.2., Έντ. Κήλυ, ό. π., σ. 330.

«αποδεικνυόταν» από τις ομολογίες Στακτόπουλου και γι' αυτό ανέβαλλε συνεχώς τον ορισμό της δίκης.

Η κατάσταση αυτή τον έφερε σε μεγάλη “ρήξη” με τον Γκίμπσον που ήθελε δίκη Στακτόπουλου ΑΜΕΣΑ ΓΙΑ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ και όχι δίκη του ΚΚΕ.

21/12^ο: Συλλαμβάνονται και ανακρίνονται στην Αθήνα πολλοί συγγενείς του Μουζενίδη.

Ευδοξία: σύζυγος Αδάμ, Άννα: αδελφή Ευδοξίας 20 ετών, Αναστάσιος: αδελφός Ευδοξίας και Άννας. Ο Στέλιος αδελφός του Αδάμ, η γυναίκα του Μπούλη και η Άννα συλλαμβάνονται στη Θεσσαλονίκη και “έρχονται” Αθήνα 12/1/1949.

Κυρίως, ο Στέλιος αλλά και οι άλλοι, επί 50 μέρες στην απομόνωση του 8^ο τμήματος στο Πασαλιμάνι, βασανίζονται φρικτά για να “ομολογήσουν” τον φόνο Πολκ από τον ... νεκρό Αδάμ Μουζενίδη.

Μάλιστα όσο πιο γρήγορα ... γίνεται γιατί «το απαιτούν το εθνικό συμφέρον και οι ΗΠΑ», όπως έγραψε 18/4/1958 ο Στέλιος στο συνεργάτη του Ασοσιέιτεντ Πρες Ουίλιαμ Τζόνστον.

Του υπόσχονται “αθώωση”, γι' αυτόν και την οικογένειά του, όχι στρατοδικείο και θάνατο όπως οι τότε νόμοι προέβλεπαν¹⁷⁴.

Όπερ και εγένετο, αφού στη δίκη καταθέτουν ως ... μάρτυρες χωρίς άλλη ενόχληση στο μέλλον.

Ομολογούν επαφές μαζί του, φιλοξενία και υπόθαλψη (Άννα Μολυβδά).

Ασήμαντες λεπτομέρειες: «Ο αδελφός μου μιλούσε θαυμάσια αγγλικά και γαλλικά, δεν χρειαζότανε ο Στακτόπουλος.

Έκανα μνημόσυνο στην Αγία Αικατερίνη χοροστατούντος του ιερέως Ματθαίου Κοφίδη»¹⁷⁵.

Ο Κωνσταντινίδης ζήτησε από τον Γκίμπσον νέα παράταση για τον Απρίλιο, που θα υπήρχαν “καλύτεροι” ένορκοι (δηλαδή “στημένοι”).

Ο Γκίμπσον ΑΠΑΙΤΕΙ ΑΜΕΣΗ ΔΙΚΗ.

Σφραγίζεται η μοίρα Στακτόπουλου.

Από τις 14/10^ο τον άφησαν να “συνέλθει”, ώστε στο Δικαστήριο να είναι ανθρωπίνος.

Ο αρχιβασανιστής του Τσάνος τον κέρναγε ούζο λέγοντάς του να μη φοβάται τίποτα.

¹⁷⁴ Κ. Χατζηαργύρης, *Η υπόθεση Πολκ, Αθήνα 1975*, σ. 161.

¹⁷⁵ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ. 89,112.

Θα πάθει κάτι, αν πάθουν κι άλλα 9.000.000 Έλληνες.

Ο Μουσχουντής του υποσχέθηκε και καλό ... δικηγόρο.

6.2. Δικηγόροι Στακτόπουλου-Σύνθεση δικαστηρίου

Ιορδάνης Βαφειάδης: Σύζυγος πρώτης ξαδέλφης της μάνας του. “Αδιάβλητος εθνικόφρων”, “δεξιός μέχρι μυελού οστέων” κατά Στακτόπουλο. Όταν πρωτάκουσε για βασανιστήρια και ψεύτικες ομολογίες εκνευρίστηκε μαζί του και έφυγε. Ο Μουσχουντής τον προειδοποίησε να προσέχει τι λέει, γιατί και οι τοίχοι έχουν αυτιά.

Στακτόπουλος; μέσα του παρέμεινε ακέραιος.

Οικονόμου: Καλός και τίμιος δικηγόρος, δειλός όμως. Όχι για τέτοιες μεγάλες δίκες, διεθνούς ενδιαφέροντος.

Νικ. Βασιλικός: Στακτόπουλος; Πράκτορας ή χαφιάς Ασφαλείας .

Μετά τα σημάδια που τους έδειξε, θεωρεί πως πείστηκαν για τα βασανιστήρια.

Ο Βαφειάδης τον προειδοποίησε να μην τον εμπιστεύεται και πως θα έφερνε άλλο δικηγόρο.

Θεόδωρος Οικονόμου: Πρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης. Βουλευτής “Εθνικών Φιλελευθέρων”.

«Αδιάβλητος εθνικόφρων». Εξοργίστηκε όταν έμαθε για βασανιστήρια, αφού «πραιτωριανούς δεν έχουμε στην Ελλάδα».

Παρ’ όλα αυτά μελετώντας τη δικογραφία επέστρεψε στην Ασφάλεια κατηγορώντας Μουσχουντή για στήσιμο σκευωρίας. Δεν εμφανίστηκε εκ νέου.

Για να αναλάβει είχε πιεστεί από Υπουργό του Λαϊκού Κόμματος.

Όταν είπε πως δεν μπορεί να προετοιμαστεί καλά, του απάντησε: «Μη σας απασχολεί. Πάμε για καταδίκη. **Δεν θα αμφισβητηθεί η ενοχή γιατί αυτό δεν είναι ΑΝΕΚΤΟ**».

Μπροστά μπήκε πια ο Βασιλικός προτείνοντας υπεράσπιση με βάση τις ομολογίες. Διαφώνησε αρχικά ο Βαφειάδης.

17/3^{ου}/1949: Γρηγόρης και Άννα Στακτοπούλου προσφεύγουν στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών κατά της παραπομπής τους για ανθρωποκτονία και συνέργεια (Άννα) σε φόνο. Οι δικηγόροι κάνοντας έναν απίστευτο συμβιβασμό, επιβεβαίωσαν, στην προσφυγή την ειλικρίνεια των ομολογιών.

Απορρίπτεται 2 μέρες μετά με βάση «γραπτή πρόταση» Κωνσταντινίδη (κουνικός κομμουνιστής, σατανική προσωπικότητα, αναφορά σ' όλες τις προηγούμενες κατηγορίες, κομματικό στέλεχος)¹⁷⁶.

Βούλευμα

Το υπέγραψε ο Μουστάκας που μαζί με Κομοτούρο έγιναν Αεροπαγίτες.

Σ' αυτό στηρίχτηκε στο Δικαστήριο ο Κωνσταντινίδης.

Παρουσιάζει το “σενάριο” που γνωρίζουμε αλλά περιέχει “αποχρώσεις” που δεν;; κίνησαν υποψίες στους αντικειμενικούς, υποτίθεται, παρατηρητές (κυρίως των Αμερικάνων δημοσιογράφων) που παρακολουθούσαν τη Δίκη;

Περισσότερο δε που στο “προσχέδιο απάντησης” του Ντόνοβαν για το βούλευμα, αυτοί που το έγραψαν για να περιληφθεί στην τελική έκθεση της Επιτροπής Λίμπαν, το περιγράφουν ως παράξενο κράμα: αφενός λογικών αστυνομικών σκέψεων και αφ' ετέρου εξαιρετικής αφέλειας με αρκετά κενά στην ανάλυση και λογική τεκμηρίωση.

Προσχέδιο: οι φράσεις: «Επιδεικνύει ένα κράμα πραγματικότητας και φαντασίας, λογικής και παραλογισμού», «τα στοιχεία που δείχνουν την αλήθεια της ΕΚΔΟΧΗΣ Στακτόπουλου επιδέχονται αμφισβήτηση λόγω της ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ “ex post facto” (εκ των υστέρων, αναδρομικά) φύσης τους» **ΕΧΟΥΝ ΔΙΑΓΡΑΦΕΙ.**

Παρατηρεί πως ο Στακτόπουλος ακόμη και αν έλεγε ψέματα «θα διάνθιζε» την απολογία του με πληροφορίες γνωστές στις αρχές και σ' αυτόν.

Θεωρεί πως το βούλευμα αγνοεί ότι Μπίγκαρτ και Πολκ είχαν τον ίδιο στόχο, το “βουνό”, μόνο που ο Μπίγκαρτ το πέτυχε.

ΑΛΛΑ ο βοηθός του Ντόνοβαν, Θεόδωρος Τζ. Λάμπρου (αντικαταστάτης Κέλις) με υπογραφή T.G.L. και κεφαλαία σχολιάζει πως ο Μπίγκαρτ πήγε στο Μάρκο μέσω κομμουνιστικής Γιουγκοσλαβίας και όχι μέσω Ελλάδας.

Καταλήγει πως το βούλευμα προσπαθεί να κάνει πιστευτή μια απίστευτη ιστορία, ενώ λείπουν ενισχυτικά στοιχεία.

Τελικά ο Ντόνοβαν δεν υποβάλλει το προσχέδιο.

Είναι όμως ικανοποιημένος με την επιλογή των ενόρκων.

Έγινε μεταξύ “ευκατάστατων πολιτών”, 10 τακτικοί και 2 αναπληρωματικοί, σώμα που το θεωρεί αντιπροσωπευτικό του ελληνικού πληθυσμού.

¹⁷⁶ Έντ. Κήλυ, ό. π., σ. 325-360, Κ. Χατζηαργύρης, ό. π., σ. 180-1

Όμως δεν έχει κανέναν εκπρόσωπο εργατών και αγροτών των δυο μεγαλύτερων ομάδων του¹⁷⁷.

Η διχασμένη από “Δούρειους ίππους” επιτροπή, είχε αντιρρήσεις για **Δίκη στις 12/4**, λόγω της γνωμάτευσης των καθηγητών του Χάρβαρντ για τις απολογίες 1 και 2.

«Δόθηκε στην ανάκριση προσχεδιασμένη πολιτική κατεύθυνση». Ζητά αναβολή και επιπλέον έρευνα.

Απορρίπτεται, με τη βοήθεια Ντόνοβαν, το αίτημα από τον Υπουργό Μελά.

Η Επιτροπή και ο Ουίλιαμ Πολκ ζητούν παράσταση πολιτικής αγωγής (οικογένεια) και αντιπροσώπευση από Έλληνα δικηγόρο. Αυτό σημαίνει πρόσβαση στη δικογραφία και εμφάνιση του μαγειρέματος.

Από τον πανικό και πάλι σωτήρας ο Ντόνοβαν, βεβαιώνοντας πως δεν χρειάζεται παράσταση πολιτικής αγωγής αφού θα παρακολουθεί τις συνεδριάσεις ο ίδιος.

Η οικογένεια αντιδρά. Ο Ουίλιαμ Πολκ εμφανίζεται στο Δικαστήριο και το ζητά.

Ατυχώς για τον “νεαρό” Πολκ... **οι προθεσμίες** που ορίζει η ελληνική δικαιοσύνη δεν το επιτρέπουν. Η καθυστέρησή του, τού το αποκλείει¹⁷⁸.

Δεν τις είχε... πληροφορηθεί από τον Ντόνοβαν και τις αμερικανικές αρχές.

ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: ΕΦΕΤΗΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ

ΣΥΝΕΔΡΟΙ: ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΣ ΜΑΝΤΖΟΥΚΑΣ, ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Αναπληρωματικός: ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

6.3. 1^η, 2^η, 3^η ημέρα δίκης-καταθέσεις

Όταν κλήθηκε για κατάθεση η απύσα Ρέα Πολκ, ουσιώδης μάρτυρας, ο Βασιλικός ζήτησε αναβολή.

Η πολιτική αγωγή, Κωνσταντινίδης, είπε πως θα ερχόταν αργότερα.

Όπως γράφεται στα πρακτικά ο Πρόεδρος του δικαστηρίου διάβασε τηλεγράφημα του Έλληνα πρεσβευτή στην Ουάσιγκτον.

Το αγγλικό κείμενο λέει πως η ελληνική πρεσβεία πληροφορούσε το ΥΠ.ΕΞ. πως η Ρέα νοσηλευόταν σε ... **ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ.**

¹⁷⁷ Έντ. Κήλυ, ό. π., σ. 362-371.

¹⁷⁸ Φως, χ. φ., 14/4/49,

Στην απογευματινή συνεδρίαση είχαμε τη δίκη Βασβανά-Μουζενίδη με ...
απαλλαγμένους τους ενόρκους, αφού ήταν απόντες.

Καταθέσεις

N. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

Δήλωσε: «Στέλεχος του Δημοκρατικού Στρατού», «επικεφαλής του Γραφείου διαφωτίσεως στο Γενικό αρχηγείο των συμμοριτών».

Γνώριζε καλά το Μουζενίδη. Επειδή τον εμπιστευόταν του εξομολογήθηκε: «σε λίγες μέρες φεύγω για μια αποστολή που δεν είναι σαν τις άλλες». Λίγο αργότερα το ΚΚΕ διέδωσε, ψευδώς, πως σκοτώθηκε.

«Εξήγησε» γιατί είχε αποφασιστεί ο φόνος του Πολκ και τα προσδοκώμενα οφέλη.

Χρόνια αργότερα ομολόγησε στον, αντικομμουνιστή κατά Γιάννη Μαρή, δημοσιογράφο Βάσο Τσιμπιδάρο: στη δίκη είπε «**όσα τον έβαλαν να πει**». Είχε συλληφθεί από το στρατό και αντιμετώπιζε εκτελεστικό απόσπασμα¹⁷⁹.

ANNA ΜΟΥΥΒΔΑ - ΣΤΕΛΙΟΣ ΜΟΥΖΕΝΙΔΗΣ

20 ετών αδελφή της γυναίκας του Μουζενίδη.

Δήλωσε ερωμένη του, τον συνόδευε παντού, όχι όμως στο βουνό. Είχε, κατά μη κατονομαζόμενο μάρτυρα, άλλη σύντροφο, την Ευσταθίου που έχοντας κρύψει κομμουνιστή, είχε εκτελεστεί από 3^ο/1948.

Ταξίδευαν παντού, Πάτρα, Θεσσαλονίκη, Αθήνα. Άκουσε για κάποιο Κώστα.

Έμενε σε συγγενή της, στη ΧΑΝ, κτίριο στο κέντρο της Θεσσαλονίκης. Περιοχή αστυνομοκρατούμενη με συνεχείς ελέγχους εξακρίβωσης στοιχείων. Ο Μουζενίδης ήταν πασίγνωστος και επικηρυγμένος.

Τον φρόντιζε: φαγητό, ρούχα. Είδε τον Βασβανά ,αργότερα κατάλαβε ποιος ήταν.

Τον άκουσε να λέει πως το ζήτημα της βάρκας τακτοποιήθηκε.

Η “κατάθεσή” της εξηγείται. Είχε υποστεί “περιποίηση” στην απομόνωση. Αντιμετώπιζε το ίδιο ενδεχόμενο, όπως και ο αδελφός του Στέλιος.

¹⁷⁹ Γ. Λεονταρίτης, *ό. π.*, σ.102-103, Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ. 165,169,178-180

Ο Στέλιος Μουζενίδης “ώριμος” από τις 50 μέρες περιποιήσεων καταθέτει και αυτός «όσα τον έβαλαν να πει»: ο αδελφός του ευθύνεται αν και δεν μπορεί να το πιστέψει.

Η μόνη εξήγηση που μπορεί να δώσει είναι πως λόγω της αφοσίωσής του στο Κόμμα θα εκτελούσε οποιαδήποτε εντολή του.

Καταθέτουν ως ... μάρτυρες και δεν αντιμετωπίζουν καμιά ποινή¹⁸⁰.

ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΗΣ ΗΛΙΑΚΗΣ:

Λαβωμένος ο Πολκ ρίχτηκε στη θάλασσα. Απέκλεισε να σκοτώθηκε στην ξηρά.

«Δεν είμαι μάρτυρας, είμαι πραγματογνώμονας, η γνώμη μου είναι ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΗ».

2^η Ημέρα δίκης

ΕΛΕΝ ΜΑΜΑΣ, Κ. ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗΣ

Η Μάμας έχοντας περάσει τον μεγάλο κίνδυνο κρατά σθεναρή στάση στη δίκη.

Δεν ακολουθεί τα “μονοπάτια” που της ανοίγουν Πρόεδρος, Εισαγγελέας, σύνεδροι αλλά και ο συνήγορος υπεράσπισης Βασιλικός.

Υπερασπίζεται τον εαυτό της, από τις “κατηγορίες” Στακτόπουλου. Δεν δίνει στοιχεία εις βάρος του, ούτε δυνατότητα να κατηγορηθεί εξ αιτίας των απαντήσεών της.

Απογευματινή συνεδρίαση.

Πρόλογος-δήλωση του Βασιλικού προς τον Πρόεδρο: «υπήρξαμε ήδη υπερβολικά ευγενικοί στην κυρία το πρωί». Στην κατ’ αντιπαράσταση εξέταση με τον πρώην κομμουνιστή, αντικομμουνιστή τώρα, βουλευτή και δημοσιογράφο Σταυρίδη γίνεται άλλη μια ανεπιτυχής προσπάθεια εμπλοκής της.

Τηλεγραφική αναφορά στο Στέιτ Ντιπάρτμεντ πρόξενου Γκίμπσον: αφού την “στολίζει” λίγο, αναγκάζεται να αναφέρει την έντονη δυσαρέσκεια των εκπροσώπων του αμερικανικού τύπου για την οξύτητα της επίθεσης στην αξιοπιστία της Μάμας.

¹⁸⁰ Έντ. Κήλυ, ό. π, σ. 372,374-375.

ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗΣ

Απαντώντας σε ερώτηση του Κωνσταντινίδη αν είναι κομμουνιστής το αρνείται μεν, δηλώνει δε πως δεξιός δεν είναι.

Ο Πρόεδρος τον διακόπτει λέγοντας πως «δεν θέλει πολιτικολογίες», αλλά σπεύδει προς υπεράσπισή του ο ... Κωνσταντινίδης λέγοντας πως ήθελε να τεκμηριώσει τη θέση του (προηγηθείσα συμφωνία).

Δεν ενοχοποιεί τον Στακτόπουλο μην απαντώντας σε σχετικές ερωτήσεις.

Όταν ο Πρόεδρος τον ρωτά αν ο Πολκ έμαθε πως θα πήγαινε με βάρκα ενώ ήξερε πως θα πάει με καΐκι ..... επεμβαίνει ο ... Στακτόπουλος λέγοντας πως ο τρόπος αναχώρησης δεν δόθηκε στον Πολκ.

ΚΑΝΕΙΣ ΠΟΤΕ ΔΕΝ ΕΙΠΕ πως ένα ταξίδι 30 μιλίων περίπου, με βάρκα διαρκούσε 12-14 ώρες, αν είχες δυνατούς κωπηλάτες, θάλασσα ήρεμη, ευνοϊκό άνεμο. Πολύ περισσότερο μια βροχερή νύχτα.

Οι “φίλιες” εφημερίδες ξεσπάθωσαν.

14/4/1948:

Η **Ακρόπολη** τα βάζει με τον Ματθαίο Κοκκώνη (πατέρα Ρέας) και Δέσποινα Βρούτση (οικιακή βοηθός) που «υπερασπίστηκαν» τον Χατζηαργύρη¹⁸¹.

Το ακροδεξιό “**Φως**” μίλησε για «αναταραχή στο άκουσμα του ονόματος που μέρες λογχίζεται από υπονοούμενα, για βέλη αιχμηρά και δηλητηριώδη που αυλάκωναν την αίθουσα του κακουργιοδικείου με στόχο τον μάρτυρα ...η κατάθεσή του ήταν αέρας κοπανιστός, ... «ένας παφλάζων χείμαρρος του τίποτε».

Η υπεράσπιση, κύρια ο Βασιλικός, προσπαθώντας να ελαφρύνει τη θέση του «ένοχου» Στακτόπουλου είχε επιθετική συμπεριφορά στους Μάμας και Χατζηαργύρη θέλοντας να δείξει πως υπήρχαν και άλλοι κακοί, κάνοντας ουσιαστικά τη δουλειά της πολιτικής αγωγής¹⁸².

Γ. ΔΡΟΣΟΣ

Ο βουλευτής του Λαϊκού Κόμματος, αν και παρών ως μάρτυρας στη δίκη, δεν κατέθεσε. Διαβάστηκε μόνο η κατάθεσή του χωρίς να του γίνουν ερωτήσεις

ANNA ΣΤΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ανακαλεί την ομολογία πως έγραψε το φάκελο.

¹⁸¹ *Ακρόπολη*, χ. φ., 14/4/1948, *Φως*, χ. φ., 15/4/1948,

¹⁸² Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 390-397.

3^η ΗΜΕΡΑ ΔΙΚΗΣ

Πρωινή συνεδρίαση ο Πρόεδρος τη ρωτά εκ νέου (τι μεσολάβησε;) και απαντά: Δεν θυμάμαι να τα έγραψα, αλλά αφού το είπα στην ανάκριση,¹⁸³ έτσι θα ‘ναι. Το είπε αφού ο γιος της την κοίταζε με αγωνία και φώναζε «Μαμά, μαμά!!».

ΣΤΑΚΤΟΠΟΥΛΟΣ

Οι εφημερίδες της εποχής, πολλές με χαρά, τον περιγράφουν σαν ανθρώπινο ράκος, επειδή έχει τύψεις ή επειδή ... είδε την εικόνα του Χριστού μπαίνοντας στην αίθουσα.

Δεν είχαν “προσέξει” βέβαια το πλήθος των βλοσυρών χωροφυλάκων που είχαν κατακλύσει την αίθουσα, την κατά πόδας παρακολούθηση του “νεαρού” Πολκ και την “απομόνωση” ουσιωδών μαρτύρων¹⁸⁴.

«Βελτιώνει» την τελευταία ομολογία του, καλύπτοντάς και άλλα κενά της, παίρνοντας πάνω του και πιθανά στρατοδικεία.

Δηλώνει μετανιωμένος για το παρελθόν του και υπερήφανος που γεννήθηκε Έλληνας. Επίσης:

i) Δίνει δυο νέους συνεργάτες: Νίκο Βαρουσανό (σύνδεσμος με Βασβανά, ο “χοντρός”;) και Νίκο Ελευθερίου ο πέμπτος επιβάτης της βάρκας. Καμιά έρευνα δεν έγινε γι’ αυτούς.

ii) 7/5/1948 φιλοξενεί τον Βασβανά σε νοικιασμένο δωμάτιο στη Θεσσαλονίκη(στρατοδικείο).

iii) Στο Λουξεμβούργο, που είχε λίγα άτομα πήγε με τον Πολκ, με ταξί (ομολογία 2). Μάρτυρας **το βρήκε γεμάτο και πήγε αλλού.**

iv) Άργησε το σερβίρισμα, γι’ αυτό ο Πολκ έφαγε βιαστικά, πάνω από 2 κιλά!!!

v) Δεν υπήρχε στη βάρκα άλλος αγγλομαθής (ο Μουζενίδης;).

vi) Είπαν στον Πολκ πως πήγαιναν σε καϊκι. Τότε γιατί του δέσανε τα μάτια;

vii) Οι δολοφόνοι, πίστευε, κρύφτηκαν σε κρυψώνες στη Θεσσαλονίκη

(ΕΚΕΙΝΗΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ).

viii) Στα γραφεία της Μακεδονίας έκλεψε το κλισέ του φακέλου με την ταυτότητα του Πολκ. Αυτός που το παρήγγειλε δεν αναρωτήθηκε τι απέγινε; Δεν ρωτήθηκε ποτέ η Μακεδονία.

¹⁸³ Κ. Χατζηαργύρης, ό. π., σ. 70,195,399

¹⁸⁴ Φως, χ. χ., χ. φ, Εθνικός Κήρυξ Αθήνας, χ. φ., χ. χ.

Μάρτυρες υπεράσπισης είχαν δηλωθεί 4, οι 3 των οποίων δεν εμφανίστηκαν λόγω ... ασθένειας.

Στους ακροατές του ο Μπερντέτ ανέφερε πως τους εμπόδιζε ... η κοινή γνώμη.

Μόνο ο Αμερικανός καθηγητής του στο Ανατόλια, Καρλ Κόμπτον τον υπερασπίστηκε.

Είπε στον Βασιλικό πως αποκλείει να ήξερε και να έπαιρνε μέρος σε έγκλημα. Τόσο αυτός όσο και οι φίλοι του τον θεωρούν ήρεμο άνθρωπο που θέλει να εξυπηρετεί.

Ο Βασιλικός επέμενε ρωτώντας αν είναι μέλος του ΚΚΕ. Απαντά πως ήξερε μόνο για το ΕΑΜ.

Βασιλικός: Έχετε ακούσει πως ήταν φανατικός κομμουνιστής;

Κόμπτον: Όχι, άκουσα πως το ΕΑΜ ήταν πατριωτικό και γράφονταν σ' αυτό όλοι οι νέοι.

Πριν αγορεύσουν οι συνήγοροι και πρωτο-δευτερολογήσει ο Εισαγγελέας, δημοσιεύεται στις δεξιές εφημερίδες της Θεσσαλονίκης τηλεγράφημα του κατοχικού Υπουργού Μουτούση :**Ταγματάρχης Μελιγδής ... ποτέ δεν υπήρξε στέλεχος του στρατού. Δεν τον είχε υπασπιστή.**

Ο Κωνσταντινίδης στη δευτερολογία του δεν ενδιαφέρθηκε να αποκαταστήσει την αλήθεια γύρω από την “υπόθεση” Μελιγδή.

Οι πεντάωρες αγορεύσεις των συνηγόρων συμφώνησαν πως οι κομμουνιστές έκαναν τον φόνο. Βέβαια ο Βαφειάδης που μίλησε πρώτος **ΚΑΤΟΝΟΜΑΣΕ τις ακροδεξιές οργανώσεις που θα μπορούσαν να κάνουν το φόνο για να τις ΑΠΟΚΛΕΙΣΕΙ.**

Δέχθηκαν την ενοχή του Στακτόπουλου μόνο στην παροχή βοήθειας στον Πολκ να πάει στο βουνό.

Βαφειάδης: ακροθιγώς, έθεσε θέμα αν η ομολογία Στακτόπουλου «είναι ειλικρινής».

Επισήμανε το πρόβλημα κατάθεσης περιστατικών που η υπεράσπιση δεν γνώριζε, ζητώντας να εξεταστεί για “ψυχική διαταραχή”. Το επανέλαβε στη συνέχεια: « η ψυχική του κατάσταση δεν είναι ικανοποιητική».

Διαμαρτυρήθηκε για το τεράστιο διάστημα (14/8^ο -1/10^ο) μεταξύ σύλληψης και ομολογίας που δεν είχε δικηγόρο.

Βασιλικός: ευχαρίστησε το δικαστήριο για την ... άψογη διαδικασία και τις ... ΗΠΑ για τη βοήθειά τους («Ευχαριστώ τις ΗΠΑ», επανέλαβε ο Πρωθυπουργός Κ. Σημίτης μετά την κρίση στα Ίμια , 31/1/1996).

Έκφρασε τη λύπη του στους ... πολίτες των ΗΠΑ και την οικογένεια Πολκ.

Έκανε ανασκόπηση της ... ελληνικής Ιστορίας προσπαθώντας να δηλώσει πως ο Στακτόπουλος ήταν ... λιγότερο ένοχος απ' ό,τι τον παρουσίαζαν.

Ζήτησε επιείκεια και αναγνώριση του ελαφρυντικού της ... μέτριας σύγχυσης.

6.4. Απόφαση-Αντιδράσεις Τύπου-Συγκάλυψη

Μουζενίδης-Βασβανάς ερήμην σε θάνατο μόνο με την “ομολογία” Στακτόπουλου και την κατάθεση της Άννας Μολυβδά¹⁸⁵.

Παγκοσμίως δεν υπάρχει άλλη περίπτωση πεθαμένου που καταδικάζεται σε θάνατο μετά ... θάνατον.

Άννα Στακτοπούλου: **Αθώα** για συνέργεια εσκεμμένη ή μη, χωρίς δικαίωμα ... αποζημίωσης για την 9μηνη κράτησή της.

Γρηγόρης Στακτόπουλος: **Ισόβια** κυρίως με βάση τις “ομολογίες” και την κατάθεση της ... αθωωμένης μητέρας του.

Αθώωση: από αυτουργία σε φόνο, κατοχή όπλου, οπλοφορία, οπλοχρησία.

Καταδίκη: για συνέργεια σε φόνο, πριν, κατά τη διάρκεια και αφού έγινε, υπόθαλψη δραστών στο σπίτι του και παροχή βοήθειας σ' αυτούς.

Οι δυο τελευταίες βέβαια προφανώς “οδηγούσαν” σε στρατοδικείο και απόσπασμα.

Ο Βαφειάδης τον είχε προειδοποιήσει, «είσαι τρελός;», για τις “ομολογίες” αυτές.

Του εξήγησε γιατί τις έκανε. Δεν άντεχε άλλα βασανιστήρια . Του έδειξε και τα σημάδια που του άφησαν **δυο αποτυχημένες απόπειρες αυτοκτονίας του**, που είχε κάνει τις τελευταίες ημέρες λιμάροντας το έλασμα των κορδονιών του παπουτσιού του, για να κόψει τις φλέβες του, και τροχίζοντας ένα κουμπί, για να κόψει το λαιμό του.

Οι ένορκοι υπερέβησαν σε αυστηρότητα και την πρόταση του εισαγγελέα(10-20χρόνια) όπως κατέγραψε ο Γκίμπσον.

Η στάση του τύπου

¹⁸⁵ Κ. Χατζηαργύρης, *ό. π.*, σ.170,182-185,191-196,411.

Σε εμπιστευτική αναφορά του ο Γκίμπσον σημειώνει, θεωρώντας με την «πολύ κυριολεκτική έννοια, πως η Δίκη απευθυνόταν ... κυρίως στον Τύπο.

Εντγκαρ Κλαρκ (United Press): Τον περιγράφει ως άνθρωπο με «κυνική και εικονοκλαστική προσωπικότητα», έδειξε όμως το μεγαλύτερο βαθμό «ευφρούς αμεροληψίας», αφού θεωρεί πως ο Στακτόπουλος ομολόγησε με αντάλλαγμα «επιεική ποινή» (ισόβια!!) και με βάση αυτή τη συναλλαγή η δίκη είναι ... έντιμη.

Μπάρετ Μακ Γκερν (N.Y. Herald Tribune): Ανταποκρίσεις με επίφαση αμεροληψίας, ... αβεβαιότητα ανάμεικτη με αμφιβολία για την εγκυρότητα της επίσημης κατηγορίας, καχύποπτη στάση απέναντι στην ελληνική κυβέρνηση, που ήταν της μόδας, μπορεί δε να κρατήσει τη στάση ακόμη και όταν η λογική επικρατήσει της ... μόδας.

Ονίνστον Μπερντέτ και Αλεξάντερ Κέντρικ (C.B.S.): Περιγράφονται ως κατά βάση υπέρμαχοι της επίσημης κατηγορίας.

Βέβαια ο Κέντρικ σε ραδιοφωνική εκπομπή του στο C.B.S. μίλησε για:

i) το πόσο δύσκολη είναι η εργασία τους σε μια χώρα που είσαι ελεύθερος να κριτικάρεις τον “αντίπαλό” της, αλλά δεν μπορείς να κάνεις το ίδιο για το φίλο που φέρεται όπως ο εχθρός

ii) χαρακτηρισμούς: κατάσκοποι, κορόιδα των κομμουνιστών, συνοδοιπόροι, μέθυστοι, ψεύτες, ανήθικοι. Σε σημείο ν’ αναρωτιέσαι αν η δίκη αφορά τη δολοφονία του Πολκ ή τον Πολκ και τους ξένους ανταποκριτές¹⁸⁶.

iii) Το ότι κάτι δεν πάει καλά με τη δίκη και πως ο πρόεδρος του δικαστηρίου σε ιδιωτική συνομιλία χαρακτήρισε τους Αμερικανούς ανταποκριτές “απατεώνες”.

Ονίλιαμ Πολκ και Κωνσταντίνος Πούλος (Επιτροπή δημοσιογράφων):

Ο πρώτος, αν και επηρεάστηκε από τις “ομολογίες” Στακτόπουλου περί ενοχής του, δεν συμμερίστηκε τον ενθουσιασμό του Ντόνοβαν, δήλωσε πως δεν ξέρει αν αναμίχθηκε ο Στακτόπουλος ως κομμουνιστής και στην ερώτηση αν «αυτό απεδείχθη κατά την διαδικασία;» δεν απάντησε και έφυγε¹⁸⁷.

Ο Πούλος με το αριστερό παρελθόν, κατά Γκίμπσον, δίπλα στον Πολκ δίνει την εντύπωση του «καψουλίου δίπλα στο δυναμίτη».

Ο ανταποκριτής του Overseas News agency παρέμενε το «άγνωστο στοιχείο».

¹⁸⁶ Έντ. Κήλυ, ό. π., σ.356,413-421,427-430, Κ. Χατζηαργύρης, ό. π., σ. 202-203.

¹⁸⁷ Φως, χ. φ., ,22/4/1949

Οι ενέργειές του πρέπει να εξετάζονται προσεχτικά και να παρακολουθούνται στενά.

Πράγματι ο Πούλος έκφρασε υπαινιγμούς για στήσιμο της 7λεπτης!! κλήρωσης των ενόρκων, επεσήμανε την απουσία απ' αυτούς αγροτών, εργατών και δήλωσε πως δεν βλέπει διαφορές μεταξύ πολιτικής αγωγής και υπεράσπισης, αφού λένε τα ίδια¹⁸⁸.

Συγκάλυψη

Αν ο Γκίμπσον ήταν ο βασικός παίχτης, για να αποδεχθούν οι Αμερικάνοι ανταποκριτές την επίσημη ελληνική εκδοχή, ο Ντόνοβαν ήταν αυτός που εξουδετέρωσε τον αμερικάνικο τύπο και έτσι η “λύση” του '49 έγινε η “λύση” που υποστήριξε και προώθησε η Επιτροπή Λίπμαν 3!!! χρόνια μετά, όταν η “σκόνη” της υπόθεσης είχε κατακάτσει.

Χαρακτηριστικά ο Πολκ αναφέρει: προκάλεσε τον Ντόνοβαν πως δεν έχουν διεξαχθεί εξονυχιστικές ανακρίσεις. Αυτός εξαγριώθηκε ρωτώντας τον τι θέλει να πετύχει. Στην απάντησή του να μην επαναληφθεί το φαινόμενο «να σκοτώνουν τη δημοσιογραφία σκοτώνοντας δημοσιογράφους» χαρακτήρισε τη στάση του ανόητη και επικίνδυνη, που απειλεί με καταστροφή την καριέρα του¹⁸⁹.

Ο μικρότερος Πολκ δηλώνει, εκείνο τον καιρό, αδύναμος να καταλάβει «τα μακάβρια γεγονότα της Ελλάδας του '49». Έβλεπε πως «τα πράγματα και οι άνθρωποι δεν ήταν αυτοί που δήλωναν», αλλά δεν ήθελε να υποκύψει στη «ματαιότητα του πράγματος» και να **«ανταλλάξει έναν αδελφό με μια καλύτερη δουλειά»**.

Σε άλλη νεότερη (1987) συνέντευξη αναφέρει: Απειλήθηκε από τον Ντόνοβαν. «Αν δεν θες να καταστρέψεις την καριέρα σου, κράτα το στόμα σου κλειστό και μη χώνεις τη μύτη σου εκεί που δεν πρέπει».

Μια «γενναιόδωρη» βιογραφία του (1982, από Άντονι Μπράουν) έχει τίτλο “Ο τελευταίος ήρωας”. Ο Πολκ τον αποκαλεί «ο τελευταίος ηλίθιος». Ξεροκέφαλος, μονοκόμματος και “παιδαριώδης”. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: Στη δίκη, φρόντισε να καθίσει δίπλα του. Όταν ο Ουίλιαμ έβγαλε ένα πρωτόγονο μαγνητοφωνάκι, για να έχει μια πλήρη καταγραφή της διαδικασίας, αυτός έβγαλε ένα μολύβι και το χτύπαγε

¹⁸⁸ Έντ. Κήλυ, ό. π., σ. 430-431,438,445.

¹⁸⁹ Νέα, χ.φ., 30/11/1978,

συνεχώς στο τραπέζι. Αποτέλεσμα ο Πολκ να καταλήξει να έχει μια εγγραφή με χτύπους μολυβιού¹⁹⁰.

Λίπμαν: αν και προσέγγιζε θέματα εξωτερικής πολιτικής με διαύγεια, σύνεση και έλεγε τα πράγματα με τ' όνομά τους, προσυπέγραψε την τελική έκθεση-συγκάλυψη. Η εξήγηση δίνεται στη βιογραφία του: «Δρούσε απόλυτα στα πλαίσια του συστήματος. Συμμετείχε στον κόσμο «εκ των έσω» ... δεν αμφισβήτησε τον ισχυρισμό του Στέιτ Ντιπάρτμεντ περί ευθύνης των κομμουνιστών, **«έστω και αν κατ' ιδίαν αναγνώριζε πως οι αντιφάσεις στα στοιχεία “έδειχναν” ελληνική κυβέρνηση και CIA»**¹⁹¹.

Ο Στακτόπουλος, ακόμα και το όνομα του οι αμερικάνικες αρχές μόνο από το 1950 και μετά αποδίδουν σωστά, “ξεχνιέται” σ' ένα “μέρος” της Ασφάλειας. Υπάρχουν μαρτυρίες πως δίδασκε αγγλικά στα παιδιά των αστυνομικών αλλά και σ' αυτούς.

Άλλες δε, μιλάνε και για “επισκέψεις” στα μπουζούκια!!

Ο Πολκ, που τον επισκέφθηκε μετά τη δίκη είδε έναν άνθρωπο ναρκωμένο, που δεν μπορεί να σταθεί ή να μιλήσει τελείως νηφάλια.

Δυο χρόνια αργότερα τον ξαναβλέπει, στο ίδιο μέρος. Του φαίνεται πιο νηφάλιος. Προσθέτει δε πως απ' ό,τι είδε ή άκουσε, από ποιον δεν λέει, δεν τον κακομεταχειρίζονταν, ενώ πού και πού τον έβγαζαν βόλτα στους δρόμους (σαν κατοικίδιο)¹⁹².

¹⁹⁰ Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 445-446.

¹⁹¹ R. Steel, *Walter Lippmann and the American Century*, Boston 1980, σ. 487.

¹⁹² Έντ. Κήλυ, *ό. π.*, σ. 483,488, Σκηνή στην ταινία «Ο φάκελος Πολκ στον αέρα». Δ. Γρηγοράτος 1987 και Μηχανή του χρόνου: «Ποιος σκότωσε τον δημοσιογράφο Τζορτζ Πολκ» στο 4.03''

Ζ' Κεφάλαιο

Η συνέχεια;;;και το τέλος;;;ΖΩΗ «ΚΛΕΜΜΕΝΗ»

7.1. Ζωή «κλεμμένη»– Αποφυλάκιση

Από τη σύλληψή του βρισκόταν στα χέρια ανθρώπων που κύρια επιδίωξη τους ήταν να τον αποκόψουν από τον έξω κόσμο, για να μην μαθευτεί πως **ένας αθώος καταδικάστηκε από ανθρώπους με ένοχη συνείδηση**. Ήθελαν να γίνει ένας νέος Βαν ντερ Λούμπε¹⁹³ “καταραμένος” από τους μεν και “ξεχασμένος” από τους δε.

Μόνο που δεν ήταν μόνος. Η μάνα, ο Βαφειάδης, η μεγάλη αδελφή Εύχαρις, ο άντρας της δικηγόρος Μήτσας.

Το “κουπί” τράβηξαν ΚΥΡΙΑ η μικρή Αδριανή, ο άλλος δικηγόρος Οικονόμου και ο νέος τότε δημοσιογράφος Βάσος Τσιμπιδάρος (1953 και μετά). Μετά τη δίκη του, “έμεινε” στο “γραφείο” της Γενικής Ασφάλειας Θεσσαλονίκης, οδός Πολωνίας, εντελώς παράνομα (άρθρο 52 ποινικού κώδικα). Ο Μουσχουντής, δηλαδή οι ελληνικές και ξένες υπηρεσίες, δεν ήθελαν να είναι σε επαφή με άλλους, για να μην ξεσκεπαστούν. Του έλεγε πως του έσωσε τη ζωή, αφού θα ήταν εύκολο να “εξαφανιστεί”, τον προστάτευε για να μην τον σκοτώσουν οι κομμουνιστές ή οι συγκρατούμενοί του, αν τυχόν πήγαινε σε φυλακή.

Μάλιστα ... δούλευε. Έκανε μεταφράσεις, αγγλικός κανονισμός φυλακών, ξένα άρθρα, αστυνομικών και δικαστικών επιθεωρήσεων εξωτερικού κλπ., που του έδινε ο Μουσχουντής. Του έλεγαν συνεχώς πως είναι το αγαπημένο “παιδί” του, γιατί του φερόταν σαν να ήταν ο πατέρας του. Διέδιδαν πως είχε βρει το “δρόμο” του και πως συμμετείχε σε βραδινές εφόδους για αναγνώριση και σύλληψη κομμουνιστών. Ο

¹⁹³ Μαρίνος Βαν ντερ Λούμπε (13/1/1909-10/1/1934): Ολλανδός κομμουνιστής, χτίστης, που πιστεύοντας στην πάλη και σύγκρουση μέσω πράξεων φεύγει από την Κομμουνιστική Νεολαία (1925 ή '26) και εντάσσεται στην ΙΚΓ (Διεθνές Κομμουνιστικό γκρουπ) το 1931.

18/2/1933 Γερμανία: βρίσκει τους Ναζί να κυριαρχούν και τους αριστερούς να καταπιέζονται. Η εργατική τάξη δεν “αντιδρά”. Αποφασίζει «θεαματική δράση».

27/2/1933 με τα τελευταία χρήματα αγοράζει αναπήρες και εισβάλλει στο Ράιχσταγ (νομοθετικό σώμα Γερμανίας από 1897-1945), όπου βάζει ;; φωτιά στις κουρτίνες.

Σύμφωνα με τον Ουίλιαμ Σίρερ (Αμερικανός δημοσιογράφος, συγγραφέας του “Άνοδος και πτώση του 3^{ου} Ράιχ”) σε συζήτηση Χίτλερ και Γκέριγκ (1942) που ήταν παρών, ο Γκέριγκ καυχήθηκε ότι άντρες του έβαλαν τη φωτιά στο Ράιχσταγ. Ο Γκέριγκ διέταξε τη σύλληψη ΟΛΩΝ των Κομμουνιστών. Παραπέμφθηκε σε Δίκη με 4 στελέχη, μεταξύ των οποίων και ο Βούλγαρος Γκεόργκι Δημητρόφ, από τα ηγετικά στελέχη του Διεθνούς Κομμουνιστικού κινήματος, πρώτος ηγέτης σοσιαλιστικής Βουλγαρίας από 1946-9.

Στη δίκη, παρόντες 120 δημοσιογράφοι απ’ όλο τον κόσμο, ο Δημητρόφ κονιορτοποίησε τον Γκέριγκ βγάζοντάς τον εκτός εαυτού, αναγκάζοντας το Δικαστήριο να τον ανακαλέσει στην τάξη.

Μόνος ένοχος βρέθηκε ο Βαν ντερ Λούμπε, που απαγχονίστηκε στη Λειψία. Μετά από δικαστικούς αγώνες (1967-1998) αποκαταστάθηκε με Ομοσπονδιακό νόμο για τους καταδικασθέντες από ναζιστικά δικαστήρια.

ίδιος δεν έτρωγε από φόβο μήπως τον δηλητηριάσουν. Μόνο ότι μαγείρευε στον 4^ο όροφο, καθημερινά η Αδριανή με δικά της υλικά, υπομένοντας τις ταπεινώσεις του Μουσχουντή, διαβεβαιώνοντας την ευγνωμοσύνη της στο πρόσωπό του. Κατέφυγε, για παρηγοριά, στη θρησκεία. “Μπολιάστηκε” με την ιδέα πως αν δεν «θυμώσουν» οι βασανιστές του θα τον λυπηθούν και θα ελευθερωθεί. Του έδιναν φάρμακα, όπως και

ο Πολκ κατάλαβε. Όταν πέθανε η μάνα του, τον πήγαν να την αποχαιρετήσει με ισχυρή συνοδεία. Για πολλή ώρα κοίταζε χωρίς να γνωρίζει πού είναι και τι είχε συμβεί.

Όταν “κατάλαβε”, είπε στις αδελφές του: «Γιατί δεν πουλάτε τα παλιά μου παπούτσια, να πληρώσετε τα έξοδα της κηδείας»;

Η Αδριανή πάλευε γι’ αυτόν, ενώ ο Μοσχουντής την απειλούσε συνεχώς. Με συμβουλές του Οικονόμου πήγαινε στην Αθήνα. Είχε κάλυψη και οικονομική, της Γερμανίδας συζύγου πλούσιου θείου (Πατσιακώφ), γιατί την “καλούσε” αυτή.

Ο Οικονόμου, αντί να πληρώνεται, συνέβαλλε στα έξοδα, έγραφε επιστολές, υπομνήματα, τηλεφωνήματα, διαβήματα. Έκανε και ταξίδια στην Αθήνα.

Σχεδίαζαν από κοινού τις ενέργειές τους.

Η στασιμότητα μέχρι το 1952, αρχίζει να διαφοροποιείται από αρχές 1953 . Στο χορό οι:

Γρηγόρης Παπαστεργίου: Ανεξάρτητος βουλευτής, δικηγόρος από το Βόλο. Μόλις μαθαίνει για τις συνθήκες κράτησης, αποφασίζει να επέμβει.

Μαζί με ποινικόλογό Αθηνών ερευνά την υπόθεση και έρχεται σε επαφή με τον εισαγγελέα Πρωτοδικών Μανδαραπήλια. Αποκαθιστά επαφή με Τσιμπιδάρο.

Τσιμπιδάρος Βάσος(Απογευματινή): Αυτός και ένα κομμάτι της ελληνικής Δεξιάς, αναλαμβάνει να προσβάλει την εγκυρότητα της απόφασης. Ξεκινά με δημοσιογραφικό ρεπορτάζ.

Γνωρίζοντας την Αδριανή επηρεάζεται από τον αγώνα της και εξεγείρεται με την αδικία.

Ασοσιέιτεντ Πρες: Είναι δίπλα του, θέλει ν’ ανακαλύψει τι ακριβώς έγινε. Έχει “ανεξόφλητα γραμμάτια” από την περίοδο της ανάκρισης.

Σάββας Κωνσταντόπουλος!!! Διευθυντής Τσιμπιδάρου. Από τότε είχε δεσμούς με παρακρατικούς και ακροδεξιά στοιχεία. Όμως η Αγγλία ΤΩΡΑ, λόγω Κυπριακού, είναι στο στόχαστρο.

18/4/1953: Ο Τσιμπιδάρος αρχίζει αρθρογραφία στην Απογευματινή.

Στηρίζεται στα υπομνήματα Χατζηαργύρη. Αναδεικνύει τον ρόλο του Κόουτ, χωρίς συμπεράσματα για ρόλο Άγγλων και άλλων παραγόντων και τις παράνομες και ανώμαλες συνθήκες κράτησής του.

Διερωτάται αν είναι ενδιαφέρον ή σκοπιμότητα.

Όμοια ενεργεί και το Ασοσιέιτεντ, αποσιωπώντας κάθε αναφορά σε αγγλική ευθύνη ή κομμουνιστική “αθώωση”.

Ο Εισαγγελέας Μανδραπήλιας, έχοντας άγνοια των συνθηκών κράτησης, ζητά άμεση μεταφορά στη φυλακή του Στακτόπουλου.

Ο Μουσχουντής ρίχνει την τελευταία του ζαριά. Προκαλεί συνάντηση Βασιλικού-Στακτόπουλου.

Ο Βασιλικός κατηγορεί τον Τσιμπιδάρο που θα τον κάνει να «χάσει ... τον παράδεισο και θα πάει στο Επταπύργιο με τα “αποβράσματα” αλλά ... «μπορείς να αιτηθείς να μείνει εδώ»!!!

Ο Στακτόπουλος, έχοντας ταυτιστεί με την ιδέα, «να ‘μαι καλός μ’ αυτούς» θα υποχωρούσε, αν δεν επενέβαινε η Αδριανή.

Πριν μεταφερθεί προειδοποιείται για νέα ΤΕΡΑΣΤΙΑ δεινά, αν ανοίξει το στόμα του.

Λίγες μέρες μετά πήγε ο Παπαστεργίου να του πάρει συγκατάθεση για αναψηλάφηση.

Τον υποδέχτηκε με το ... Σταυρό στο χέρι και κραυγές «Φύγε ... Σατανά, βοήθα με Θεέ μου».

Με την πάροδο του χρόνου, την εκτίμηση των φυλάκων και των συγκρατούμενών του άρχισε να συνέρχεται.

Του δόθηκε άδεια να δεχτεί τον Τσιμπιδάρο και τον Ελληνοκαναδό συνεργάτη του Ασοσιέιτεντ, Πωλ Χουρμούζη. Δεν τους είπε όμως τίποτε και τους παρέπεμψε στους δικηγόρους του.

Με τη βοήθεια των δικηγόρων Βαφειάδη και Μήτσα άρχισε να υποβάλλει αιτήσεις χάριτος.

Τέλη 1955: απόπειρες να μιλήσει ο συνταγματάρχης Κέλις, βοηθός Ντόνοβαν. Οι αμερικάνικες αρχές δεν το επέτρεψαν.

Ο Στακτόπουλος στο βιβλίο του παραθέτει ένορκη κατάθεση του Κέλις ενώπιον του Γεν. Προξένου της Ελλάδας στη Νέα Υόρκη το 1978.

Δηλώνει:

Δείχνοντας τη φωτογραφία του Πολκ στα γκαρσόνια του “Λουξεμβούργου” κανείς δεν τον θυμόταν.

Από χωροφύλακα είχε μάθει πως είχαν βρεθεί υπολείμματα από κέλυφος αστακού στο διαμέρισμα ... του Κόουτ¹⁹⁴.

2^{ος}/1956: Ο υφηγητής Πανεπιστημίου και δικηγόρος Παπακυριακόπουλος αναλαμβάνει την προώθηση νέας αίτησης χάριτος, αλλά το Υπουργείο Δικαιοσύνης, παράνομα, αρνείται να του επιτρέψει τη μελέτη της δικογραφίας. Απαγορεύει στον Τσιμπιδάρο να τον δει και το ρεπορτάζ του δεν δημοσιεύεται.

Η Αδριανή επισκέπτεται τον Κωνσταντινίδη, που υπηρετούσε στη Λάρισα, για να βοηθήσει στην απονομή χάριτος. Της απαντά πως «το πολιτικό κλίμα δεν είναι κατάλληλον».

Ο Τσιμπιδάρος γράφει σε φίλο του ομογενή αν μπορούσε να κινηθεί ενδιαφέρον Αμερικάνικης κινηματογραφικής εταιρείας για την υπόθεση.

Παίρνει την απάντηση πως “είναι ... αφελής, αφού μόνο αν ήταν ένοχοι ... οι ερυθροί θα γυριζότανε τέτοια ταινία ... χθες έγραφαν οι Τάιμς πως οι ύποπτοι, ανατρεπτικοί, ξεπερνούν στις ΗΠΑ τα 2.000.000, ο δε κατάλογος Μακάρθι είναι και θα μείνει μυστικός”.

18/4/1958: Η “πέτρινη” περίοδος σπάει.

Σε Δίκη του τέως Αστυνομικού Διευθυντή Βαβούρη, ο Γιάννης Πανόπουλος, Αστυνομικός Διευθυντής στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης το '48, δεχόμενος επιθέσεις από Υπ. Εσωτερικών και Κωνσταντινίδη δηλώνει πως η αλήθεια στην υπόθεση Πολκ δεν είναι όπως παρουσιάστηκε.

Είχε συστήσει στον Ντόνοβαν να πάει βόρεια (Νορβηγία) στον Κόουτ να την βρει.

Για να αντιμετωπιστεί ο χαμός (από εφημερίδες, περιοδικά, βουλευτές) πάλι ένας τέως κομμουνιστής ονόματι Σκούρτης δίνει συνέντευξη στην Απογευματινή: τον φόνο έκανε ο Βασβανάς όπως ο ... ίδιος του εξήγησε.

8/5/1956: Δημοσιεύονται στην Απογευματινή 3 γράμματα που ο Στακτόπουλος έστειλε σε: Ουίλιαμ Πολκ, την ελληνική δικαιοσύνη και τον Βάσο Τσιμπιδάρο. Μιλά για την Ιερά Εξέταση και τα βασανιστήρια που υπέστη, για να δεχθεί την ενοχή του. Ζητά δε αναθεώρηση της δίκης του.

Η μεγάλη οξύτητα ελληνοβρετανικών σχέσεων, ευνοούσε κάτι τέτοιο.

¹⁹⁴ Έντ. Κήλυ, *Φόνος στον Θερμαϊκό*, Αθήνα 2010, σ. 491.

9/3/1956: Ο Μακάριος πιάστηκε από τους Άγγλους στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας και εξορίστηκε στις Σεϋχέλλες.

10/3/1956: Ο Κωνσταντόπουλος με οκτάστηλο άρθρο στην Απογευματινή κατηγορούσε την «**πόρνη των θαλασσών**» Αγγλία για δεινά στη χώρα ,μεταξύ των οποίων «τη δημιουργία και εξοπλισμό του κομμουνιστικού στρατού», την οργάνωση και εκτέλεση της δολοφονίας του Πολκ.

Μετά το θάνατο του Παπάγου και την πρωθυπουργοποίηση Καραμανλή κυριαρχούν τα στοιχεία που θέλουν να κλείσουν το Κυπριακό και να τερματίσουν κάθε αντιαμερικανική (ή αντιαγγλική), εκδήλωση στη χώρα, προωθώντας κρυφές, εκτός προσκήνιου ρυθμίσεις και συμφωνίες.

Ο Πανόπουλος πιεζόμενος από παντού, Υφυπουργό Εσωτερικών Αθανασίου, Ρέντη, Αμερικάνικη Πρεσβεία, αφήνει τον Αθανασίου να μιλήσει για παρερμηνεία των δηλώσεων του.

Σκληρή πίεση εξασκείται στον Στακτόπουλο, ένταση απομόνωσης, παρακολούθηση Αδριανής, ξαφνική μεταγωγή στην Αίγινα, επισκέψεις ΜΟΝΟ από τις δύο αδελφές.

9/5/1956: Ο Ρέντης δηλώνει πως ίσως πρέπει να εξεταστεί ευμενώς στο μέλλον μια νέα αίτηση χάριτος.

Η Ανδριανή έκανε άλλη μια προσπάθεια. Βρήκε τον Πανόπουλο. Της είπε: οι ΗΠΑ κατηγορηματικά απαιτούσαν σύλληψη σε μια πολύ σύντομη προθεσμία που έδωσαν στον Σοφούλη. Ο Ρέντης μας κάλεσε σε σύσκεψη αποφάσεων. Από τις βιαστικές ανταλλαγές απόψεων προέκυψε το όνομά του. Δέχομαι ν' αποκαλύψω τους δολοφόνους αρκεί και αυτός να πει όσα ξέρει για τη μεγάλη δύναμη που εκτέλεσε το φόνο.

Όμως ο Στακτόπουλος **δεν ΗΞΕΡΕ**.

Μετά το ναυάγιο αυτό Αδριανή και Τσιμπιδάρος ,αναγκαστικά, αφήνουν την πρωτοβουλία στους δικηγόρους και την άποψη του “φιλικού” διακανονισμού.

6/10/1956: Ο Οικονόμου στην Κηφισιά βλέπει τον βουλευτή και στενό συνεργάτη του Καραμανλή, Δημήτρη Μακρή ζητώντας “βοήθεια” στην τελευταία αίτηση χάριτος, αλλιώς η οικογένεια θα ζητήσει δημοσιότητα και αναθεώρηση της δίκης.

20/10 : Ο Μακρής δηλώνει έκπληκτος. Κανονίζει συνάντηση με Καραμανλή. Αυτός θεωρεί απαραίτητη προϋπόθεση να σταματήσει ο Τσιμπιδάρος.

31/12/1956: το υπ. αρ.263 φύλλο της Εφημερίδας της Κυβέρνησης αναγγέλλει μετατροπή ποινής ισοβίων σε 20ετή κάθειρξη.

15/4/1957 και 16/6: Ο Τσιμπιδάρος γράφει στο περιοδικό Τέταρτη Εξουσία και Απογευματινή για τον κίνδυνο της ζωής στη φυλακή του Στακτόπουλου, αλλά και την αποφυλάκιση.

9^{ος}/1957: Εκδότης δεξιάς εφημερίδας πάει στη φυλακή και προτείνει προχρονολογημένη επιστολή Στακτόπουλου που θα «επανομολογεί», για να βασιστεί σε αληθινούς φίλους που θα τον αποφυλακίσουν.

Ο Οικονόμου εξοργίζεται και γράφει στον Τσιμπιδάρο «για γνωστούς αστυνομικούς κύκλους» αλλά και στον Υπουργό Δικαιοσύνης.

Η Πρεσβεία των ΗΠΑ αρχίζει να “ενδιαφέρεται” για τον Οικονόμου χωρίς να τον πτοήσουν.

Τσιμπιδάρος: Αν και του περιορίζουν τις δυνατότητες να γράφει για την υπόθεση, στέλνει, αναπάντητο, γράμμα στον Κόουτ.

Αρχές 1958: πεθαίνουν 3 βασικοί πρωταγωνιστές: Μουσχουντής, Πανόπουλος, Ρέντης. Η ποινή μετριάζεται, στα 17 χρόνια.

12/8/1960: με συμπληρωμένα τα 2/3 της ποινής ο Γρηγόρης Στακτόπουλος αποφυλακίζεται.

7.2. Ανασκόπηση, συμπεράσματα, αυτοκριτική Χατζηαργύρη

«“Ελεύθερος» πια, παραμένει υπό καθεστώς “τρόμου” που επέβαλαν οι κρατικοί μηχανισμοί ΗΠΑ-Ελλάδας, με την ανοχή των οργανωμένων Αμερικανών δημοσιογράφων μα και ΟΛΩΝ μας που θεωρήσαμε φρονιμότερο να μην αντιδράσουμε.

Είναι «μισός», με **κλεμμένη ζωή, τιμή, σπιλωμένη οικογένεια και λειπή ελευθερία** με «κόλπο» την αναστολής της ποινής.

Του αποδίδονταν μελετημένες παραχωρήσεις: βελτίωση συνθηκών κράτησης, μετριασμοί ποινής, αναστολή, επαναπρόσληψη στο δημοσιογραφικό κλάδο.

Η θανάσιμη απειλή πάνω από το κεφάλι του, με τρόπο ώστε ούτε η υπομονή του να εξαντληθεί ούτε η ανυπομονησία να τον κυριεύσει.

Το χειρότερο; Υποταγή και στήριξη στο παρασκήνιο, όχι στην κινητοποίηση παραγόντων που δεν συντάχθηκαν με τη δεξιά στον εμφύλιο.

Δεν ζήτησε ποτέ συνδρομή από την Αριστερά και ούτε θέλησε ποτέ να στηριχτεί σ' αυτήν.

Φταίει ΚΥΡΙΑ ή Αριστερά γι' αυτό. Μετά την πρώτη ΑΣΤΟΧΗ κατηγορία εναντίον του δεν μπόρεσε να τον πείσει να γίνει δεκτή σαν σύμμαχος, έχοντας όμως και ο ίδιος μπολιαστεί γι' αυτό, από τους βασανιστές του.

Λίγο πριν την αποφυλάκιση του 30 βουλευτές είχαν υπογράψει αίτηση χάριτος. Κανείς αριστερός ανάμεσά τους κανείς, όχι από επιλογήν τους.

Αλλά αυτοί που ήθελαν τον “φιλικό” διακανονισμό. Του δίδαξαν την “αξία” του ατομικού διακανονισμού.

Δεν διάλεξε αυτός να δώσει αγώνα μόνος του.

Είχε εγκαταλειφθεί απ' όλους.

Άλλοι κáνοντάς του όσο κακό μπορούσαν, άλλοι αδιαφόρησαν και άλλοι προστατεύοντας τον εαυτό τους.

ΙΣΧΥΟΥΝ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΜΑΣ ΑΥΤΕΣ ΟΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Μπορεί να τις γράφει ο Χατζηαργύρης στο βιβλίο του, αλλά **ΚΑΙ ΤΩΡΑ** έχουν άμεση ισχύ στην ζωή μας.

Έτσι έφτασε να “κινείται” με ανθρώπους του καθεστώτος πιστεύοντας πως θα του χάριζαν την ελευθερία. Οι ελληνοαμερικάνικες αρχές τον έπεισαν για την επιτυχία της νομιμόφρονης τακτικής.

Φάνηκε όμως και κάτι άλλο.

Στην Ελλάδα, σε τελευταία ανάλυση, ένας νόμος ισχύει: η θέληση των ΗΠΑ (Χούντα, “υποδούλωση” ΚΥΠI στην αντίστοιχη Αμερικάνικη, παρακολούθησεις τηλεφώνων πρωθυπουργών κλπ.)¹⁹⁵.

Ο Γρηγόρης Στακτόπουλος πέθανε το 1988 αδικαίωτος, σε ηλικία 88 ετών.

7.3. Μία νέα προσπάθεια εξήγησης συμπεριφοράς Στακ/λου

Συνεργασία με τον γνωστό ψυχολόγο Δημ. Μπουρσινό¹⁹⁶, που στήριξε και εμπλούτισε την αρχική άποψη

Με δεδομένο το ψυχολογικό παιχνίδι που παιζόταν στο μυαλό του, η “εν πολλοίς” ανεξήγητη συμπεριφορά του κουμπώνει στη “γνωστική ασυμφωνία” του

¹⁹⁵ Κ. Χατζηαργύρης, *Η υπόθεση Πολκ*, Αθήνα 1975, σ. 239-278.

¹⁹⁶ Μπουρσινός Δημ.: Αθήνα 1984. *Ψυχολογία Πάντειος. Συστημική θεωρεία και Ψυχοθεραπεία(Ψ.Ν.Α.)*.

Ψυχολόγος:414νοσοκομείο, Ελληνική παιδεία, Ριζάρειος. Επί 5ετία στο Χαμόγελο του παιδιού (συντονιστής τα 2 τελευταία).

Festinger(1957) «Όταν κάποιου ατόμου οι επιλογές και η συμπεριφορά έρχονται σε αντίθεση με τον ηθικό-αξιακό του κώδικα, θα βιώσει μια δυσάρεστη ψυχική κατάσταση, την γνωστική ασυμφωνία».

Το άτομο που δεν είναι συνεπές με τον εαυτό και τα πιστεύω του θα οδηγηθεί σε επανορθωτικές συμπεριφορές, για να την μειώσουν, ακόμα και αν χρειαστεί να “πεισθεί” ότι συμφωνεί σε συνθήκες που σε άλλες περιπτώσεις δεν θα συμφωνούσε.

Ας προσπαθήσουμε να ενώσουμε τα κομμάτια της κατακερματισμένης από τα βασανιστήρια ψυχικής του κατάστασης.

Προσάγεται ως μάρτυρας. Ξεκινά με κεράσματα και κουβεντούλα και αντιμετωπίζει επί 8 εβδομάδες πρωτοφανή βασανιστήρια, χρήση ψυχοτρόπων ουσιών, ώστε να οδηγηθεί σε καθ’ υπαγόρευση ομολογία. Καταλήγει σε 4 αλληλογρονθοκοπούμενες, για να καλυφθούν τα θέλω της ανάκρισης.

Αναγκάζεται σε δίλημμα ζωής ή θανάτου, του δικού του, ομολογώντας άλλου που δεν είχε καμιά συμμετοχή.

Αυτό οδηγεί σε μια φοβερή αλλά και υπαρξιακή ασυμφωνία, με τα πιστεύω του και το ποιος είναι σαν άνθρωπος.

Για να μειώσει την ένταση και την πίεσή της οδηγείται να πείσει τον εαυτό του ότι εκτελεί υψηλή υπηρεσία υπέρ της πατρίδας του να πιστέψει πως οι βασανιστές του δεν είναι κακοί, αλλά θέλουν το καλό του.

Του υποσχέθηκαν πως δεν θα τον βλάψουν, αλλά θα φροντίσουν ώστε η κράτησή του να είναι ανεκτή και βιώσιμη. Οδηγείται να πιστέψει πως ο βασανιστής του είναι ο σωτήρας του, όπως του υποβάλλει συνεχώς και αναπτύσσει “θετικά” συναισθήματα γι’ αυτούς (“σύνδρομο Στοκχόλμης”), που τον βγάζουν από το τραγικό του αδιέξοδο.

Αίτια:

i) Πραγματική απειλή για τη σωματική και ψυχολογική του ακεραιότητα. Βεβαιότητα πως οι απειλές θα πραγματοποιηθούν. Μόνο η συνεργασία σου θα σώσει εσένα και την οικογένειά σου, ...έχουμε 2 φόνους ήδη, εσύ θα είσαι ο τρίτος,... μόνο εγώ θα σε σώσω αν συνεργαστείς.

ii) Επίδειξη δειγμάτων “καλοσύνης”: παροχή ιατρικής βοήθειας, αναγκαστική, νερό, αιθέρας μετά από λιποθυμίες λόγω βασανισμών, σώσε την πατρίδα και την οικογένειά σου... θα σε στείλω βασιλιά στην Αργεντινή.

iii) Απογύμνωση από πιθανούς συμμάχους, εναλλακτικές. Πάντα υπό εποπτεία και στενή παρακολούθηση, ακόμη και στη φυλακή.

Σταυρός και «Φύγε δαίμονα» στο βουλευτή που πήγε, για να κάνει αίτηση χάριτος.

iv) Αδυναμία αποφυγής της κατάστασης: μιλάς ή σκοτώνουμε εσένα και τη μάνα, οι αδελφές σου βγαίνουν από δω γκαστρωμένες.

6 χρόνια αργότερα, μετά τη μεταγωγή του στις φυλακές, υποχωρεί εν καιρώ η τεράστια επιρροή και ο εκφοβισμός του και αρχίζει να θεωρεί ασύμφορη τη συμφωνία μαζί τους, φορτώνοντας στην πλάτη του μια καταδίκη για κάτι που δεν έκανε, το θάνατο της μάνας και την “τρέλα” της μεγάλης αδελφής.

Επανέρχεται δριμύτερο το αίσθημα της γνωστικής ασυμφωνίας, κύρια τώρα που είναι “ελεύθερος” με υπό όρους “ελευθερία”. Αποφασίζει ν’ αγωνιστεί για τη δικαίωσή του. Η αφήγηση μοιάζει με αγωνιώδη κραυγή ν’ αγγίξει τη δική του αλήθεια. Είναι ένα υπαρξιακό αγκομαχητό να ξαναβρεί τον εαυτό που έχασε όταν πρωτοπέρασε το κατώφλι της Ασφάλειας στις 14/8/1948.

Πάλευε και από τη φυλακή: μετά από το 1955 αιτήσεις χάριτος και γράμματα.

7.4. Αιτήσεις αναθεώρησης

1^η:29/8/1977: του Γρηγόρη Στακτόπουλου με τη βοήθεια του, μετέπειτα Υπουργού του ΠΑΣΟΚ, Στέλιου Παπαθεμελή. Ζητήθηκε ακύρωση καταδίκης, αφού η “ομολογία” αποσπάστηκε μετά από βασανιστήρια, την οποία ο αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου Αθ. Καφίρης χαρακτηρίζει συνονθύλευμα πολυλογίας, φλυαρίας, ασυναρτησίας, παραλογισμού και αντιφατικότητας.

Νέα στοιχεία: Η αποκάλυψη εύρεσης της ταυτότητας από τον αγράμματο λιμενεργάτη Ευθύμιο Μπάμια, γραπτές μαρτυρίες Τζέιμς Κέλις, Ηλία Βλάντον, Γιάννη Ρουμπάτη, των δημοσιογράφων Κ. Χατζηαργύρη, Ηλία Δημητρακόπουλου, Τζών Ντόνοβαν με νέες πληροφορίες και συμπεράσματα αθωότητας.

20/6/1979 Άρειος Πάγος: ΑΠΟΡΡΙΨΗ. Δεν δέχεται βασανιστήρια. Ο Καφίρης τους **γελοιοποίησε** στο βιβλίο του παραθέτοντας παραδείγματα. Εξηγεί πως εκείνη η σύνθεση αποτελείτο από πρώην στρατιωτικούς δικαστές, που έγιναν αεροπαγίτες επί Χούντας.

Οι δημοσιογράφοι θεωρήθηκαν ρεπόρτερ.

Αναξιόπιστες: η αφήγηση Καραμιγάλη στα παιδιά του για τη διεύθυνση και η κατάθεση Κέλις, διότι το έγγραφο της CIA δεν είχε ... όνομα και υπογραφή του συγγραφέα (ούτε βέβαια διεύθυνση, τηλέφωνο, Α.Μ.Κ.Α. κλπ.).

2^η: 12/3/1999 από τη χήρα του με νέα στοιχεία για ταυτότητα, ξένες δημοσιεύσεις, στοιχεία από το βιβλίο του Ένμουτ Κήλυ.

4/7/2001: απορρίπτει ο Άρειος Πάγος στηριγμένος πιστά στις διατυπώσεις του 1977, για τον Μουζενίδη π.χ. δεν είχε προσδιοριστεί η ακριβής ημερομηνία θανάτου. Ίσως χρειαζόταν βεβαίωση του γραφείου κηδειών. Στο βιβλίο του ο Καφίρης αποδεικνύει με στοιχεία πως όντως είχε σκοτωθεί τον 4^ο/1948.

3^η: 9/12/2002: στη μεγάλη με λεπτομέρειες αγόρευση του ο Καφίρης υποστηρίζει πως τα νέα στοιχεία είναι επαρκή, αξιόπιστα και αδιάσειστα. Προτείνει να γίνει δεκτή, αφού περιέχει και νέα ένορκη κατάθεση μάρτυρος, Σούλα Καράνθου στη C.I.A. 12^{ος}/1952, που υποδεικνύει τον δεξιό νταή γείτονα της, Ζήση Νίξα, γνωστό του Μουσχουντή, να έχει εμπλοκή στη δολοφονία.

19/1/2004: απορρίπτεται με τις ίδιες δικαιολογίες ακόμη και για τη C.I.A. Ο Καφίρης και η κοινή λογική λένε πως όλα τα επίσημα έγγραφα της CIA είναι ανυπόγραφα. Επίσης εμμένει στην ακυρωθείσα ομολογία της Άννας Στακτοπούλου, που αθώνει το γιο της, αλλά αυτό το στοιχείο δεν ελήφθη υπόψη. Μετά απ' αυτή την εξέλιξη ο Καφίρης παραιτείται από τη θέση του.

4^η: 16/3/2006: Νέα στοιχεία. Ο Ηλίας Βαφειάδης, γιος του δικηγόρου Ιορδάνη, παρουσιάζει επιστολή-εξομολόγηση του πατέρα του, για τη δολοφονία: Υπήρχαν τρεις διαφορετικές εκθέσεις αυτοψίας με λάθη, παραλείψεις και ανακρίβειες, που ο Μουσχουντής απέκρυψε. Σε επίσκεψη του στο κελί τον βρήκε βαθύτατα τραυματισμένο τόσο στο σώμα όσο και ψυχικά. Είπε πως τον βασάνιζαν, του έδιναν ναρκωτικά και παρακαλούσε να γίνει η Δίκη, για να τελειώσουν τα βάσανά του.

Είχε επισκεφθεί τον Κωνσταντινίδη απειλώντας τον να αυτοκτονήσει, αν ο Στακτόπουλος εκτελείτο. Αυτός τον βεβαίωσε πως δεν θα εκτελεστεί.

Επιπλέον κατατέθηκαν δυο βιβλία: «*Η νέα Αργοναυτική εκστρατεία*» του 2004 του παλιού αντάρτη Γιώργου Παρίση, που λέει πως το διάστημα εκείνο ο Βασβανάς ήταν μαζί του στο βουνό και του δικηγόρου Ελ. Βούρβαχη «*Ποιος σκότωσε τον Πολκ;*», που επικρίνει τις αρχές και συμπεραίνει πως κακώς καταδικάστηκε ο Στακτόπουλος.

27/3/2007: απορρίπτεται ,με ίδιες εκφράσεις για τα στοιχεία π.χ. η επιστολή Βαφειάδη δεν έγραφε ... την ηλικία του, ώστε ν' αποφασίσει το δικαστήριο αν μπορούσε να ... θυμάται, ενώ ως συγγενής, έπρεπε να μιλήσει νωρίτερα, ο Βασιλικός, δεν ... ήξερε τίποτε για βασανιστήρια, ενώ ο Κωνσταντινίδης ήταν τίμιος και συνετός. Γεννήθηκε το 1888,γι' αυτόν ήξεραν οι αεροπαγίτες το 2007¹⁹⁷.

Η κ. Σταυρούλα Βρυώνη, Πρόεδρος Εφετών επί ... τιμή, θεωρεί πως ορθώς απεφάνθη η Δικαιοσύνη, αφού οι δικαστές 60-65 ετών που έκριναν ... **όλες** τις αιτήσεις δεν είχαν διάθεση ν' αφήσουν τη συνείδησή τους **να πληγωθεί** από μια τυχόν άδικη απόφαση¹⁹⁸.

Άξια **κόρη** του κ. **Κωνσταντινίδη** που θεωρεί τον πατέρα της φιλελεύθερο, τον Μουσχουντή ανίκανο να ... βασανίσει... Βλέπει τον Στακτόπουλο και τη μητέρα του να έχουν ομολογήσει... Θεωρεί σημαντικό πως οι Βασβανάς(αίτηση επαναπατρισμού και δίκης από 1975) και... Μουζενίδης ποτέ δεν ζήτησαν να δικαστούν (λίγο ... δύσκολο για τον δεύτερο), ενώ οι αποφάσεις πάρθηκαν με μεγάλη πλειοψηφία, ας πούμε του ύψους 3-2 και κάθε μια αντέγραφε την αρχική του 1979.

---

¹⁹⁷ Έντ. Κήλυ, ό. π., σ. 69-74.

¹⁹⁸ Νίκος Ασλανίδης, ΕΤ3 "Μικρά κομμάτια Ιστορίας. Υπόθεση Πολκ'", 11/2/2013 στο 3.37'-4.04'.

Η΄ Κεφάλαιο

Βιβλία, ταινίες, εικαστικά, θέατρο για την υπόθεση Πολκ

Η υπόθεση Πολκ (“Ντρέφους” για μας) ήταν επόμενο ν’ αποτελέσει πηγή έμπνευσης για πολλούς.

Βιβλία:

ενδεικτικά:

Οικονομίδης Φοίβος: *«Πόλεμος, διείσδυση και προπαγάνδα»*, Αθήνα 1992 (αποδίδει το φόνο σε Αμερικάνους πράκτορες).

Βούρβαχης Ελευθέριος: *«Ποιος σκότωσε τον Πολκ; Μια πολιτική και δικαστική πλάνη»*, Αθήνα 2003 (ο δικηγόρος-συγγραφέας θεωρεί αθώο τον Στακτόπουλο. Διαχρονικά το μόνο παρήγορο που βρίσκει, είναι οι «ορθές και θαρραλέες μειοψηφίες δικαστών του Αρείου Πάγου».

Εύδης Γ. Στέφανος (καθηγητής Ιστορίας το 1975 του Κολλεγίου Χάντερ Ν. Υόρκης): Λίγο πριν την έκδοση του βιβλίου του Κ. Χατζηαργύρη σε μια σειρά 14 άρθρων του στην “Καθημερινή”, 21/9^{ου} -10/10^{ου}/1975, αναπτύσσει άποψη παρόμοια με του Χατζηαργύρη με διαφορετικό “υπεύθυνο”.

Οργανωτής το Κρεμλίνο, ενορχηστρωτής ο υπ’ αριθμόν 1 κατάσκοπός του, διπλός πράκτορας, Βρετανός Κιμ Φίλμπτου που θα ... πρέπει να διέταξε τον Κόουτ να εκτελέσει τον Πολκ έχοντας ... προϋπολογήσει την κινητοποίηση όλου του βρετανικού μηχανισμού να τον καλύψει εκ των υστέρων ώστε να μην εκτεθούν.

Ο Χατζηαργύρης απάντησε με δύο άρθρα του στην ίδια εφημερίδα¹⁹⁹.

Αναστασιάδης Γιώργος (καθηγητής Πολιτικής και Συνταγματικής Ιστορίας): *«Το παλίμψηστο του αίματος - Πολιτικές δολοφονίες και εκτελέσεις Θεσσαλονίκη 1913-1968»*, Αθήνα 2010. (Ο Πολκ ενοχλούσε πολλούς)

Ταινίες

Χόλγουντ: Μέχρι τα μέσα του 2019 είχαμε τρεις απόπειρες να γίνει ταινία.

1948: Σενάριο του δημοσιογράφου Εντ Μόροου , Πολκ ο Γκρέγορι Πεκ. Σηκώνεται πολλή “σκόνη” ακόμη και από την πρεσβεία μας με αποτέλεσμα ο σκηνοθέτης Τζάκσον Λάιτερ να δηλώσει πως ήταν μια σκέψη απλά που εγκαταλείφθηκε.

1956: Ο Βάσος Τσιμπίδαρος το προτείνει στον Πρόεδρο της 20th Century Fox Ελλη/νο Σπύρο Σκούρα, που του αρέσει η ιδέα. Του ζητά να κάνει πρόχειρο

¹⁹⁹ Κ. Χατζηαργύρης, *Η υπόθεση Πολκ*, Αθήνα 1975, σ. 335-344.

σχέδιο να το δείξει στον φίλο του ... Ντόνοβαν . Η αφοπλιστική διαταγή, συγγνώμη απάντηση, ήταν: «Ξέχασέ το».

1990: Το βιβλίο της Κάτι Μάρτιν εμπνέει τον Μελ Γκίμπσον που ως παραγωγός, σκηνοθέτης και πρωταγωνιστής προαναγγέλλει ταινία το σενάριο της οποίας είχε παραγγείλει.

Η ταινία έγινε δεκτή με ενθουσιασμό και απασχολεί ακόμη **σ' ένα παράλληλο σύμπαν**, όπως με διαβεβαίωσε ο ... συνάδελφος Αλβέρτος Αϊνστάιν, ενώ στις ΗΠΑ φαίνεται πως η απαγόρευση ισχύει.

Ελλάδα:

Εδώ στη χώρα της “φαιδράς πορτοκαλέας” έχουμε ήδη 3 ταινίες:

1966: “Κιέριον” του Δήμου Θεού (“έφυγε” στο τέλος του 2018), Πολκ ο Σταύρος Τορνέ.

1978: «Υπόθεση Πολκ» του Άγγελου Μάλλιαρη. Πολκ ο Τάκης Χρυσικάκος (Χριστόφορος Νέζερ, Δέσπω Διαμαντίδου, Βαγ. Καζάν).

1987: «Ο φάκελος Πολκ στον αέρα» του Διονύση Γρηγοράτου (πρωταγωνιστές Μιχ. Κοσμίδης, Βαγ. Καζάν και Παύλος Κοντογιαννίδης).²⁰⁰

Εικαστική έκθεση

«**Μια υπόθεση αιώνιας άρνησης**» Έκθεση της Γιώτας Ιωαννίδου που ξεκίνησε στα μέσα του 2018 στη Γκαλερί “State of Concept Athens” στο Κουκάκι.²⁰¹

Θέατρο

Κ.Θ.Β.Ε. (Κρατικό Θέατρο Β. Ελλάδος) “**Υπέρ Ελλάδος (Η υπόθεση Πολκ στο προσκήνιο)**” στο μικρό Θέατρο της Μονής Λαζαριστών. Έργο βασισμένο στο μυθιστόρημα της Σοφίας Νικολαΐδου (2015) “Χορεύουν οι ελέφαντες” σε σκηνοθεσία της φιλόλογου Πηγής Δημητρακοπούλου,²⁰² που ανέβηκε 20/10 /2018

²⁰⁰ Γ. Σαρρής, «Υπόθεση Πολκ: Ένα έγκλημα που παραμένει ατιμώρητο για 71 χρόνια», στο: *Έθνος* 16/5/2019

Ιγνατίου Μιχ.-Παπαϊωάννου Κ. (Το Ποντίκι): “Οι 6 θάνατοι του Πολκ”, Αθήνα 2018.

²⁰¹ Παπαδημητρίου Ελ. στο ΑΣΣΟΟΔΥΟ 25/6/2018 (1-2.gr)

²⁰² dailythess.gr 17/10/2018, 13.29’

Επίλογος

Ο δικηγόρος Λαμπορί, είχε πολεμήσει σκληρά για την απελευθέρωση του Ντρέιφους.

Τη δεύτερη δίκη-καταδίκη του πελάτη του, την ακολούθησε η χάρη και οι συζητήσεις αν «Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΩΡΑ ΔΙΚΑΙΩΝΕΤΑΙ ή ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ».

Στον εκνευρισμό του φώναξε: **Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΞΕΠΝΕΥΣΕ, ΤΗ ΣΚΟΤΩΣΕ Η ΧΑΡΗ.**

Ήταν αντίθετος σε κάθε λογική συμβιβασμού (ο Αλφρέδος Ντρέιφους δεν άντεχε άλλο).

Πόση πικρή αλήθεια, ή φόβο μήπως αληθεύει, κρύβει η “δική μας” υπόθεση Ντρέιφους;

Πολύ εύστοχα ο Ουίλιαμ Πολκ στη συνέντευξή του στο περιοδικό “More” το 1977 παρατηρεί: **«όποιος κι αν είναι ο φονιάς του αδελφού μου είναι λιγότερο σημαντικός από την προσπάθεια να βρεθεί».**

Παρατηρούμε μια πολύ περίεργη μηχανορραφία μεταξύ τριών κρατών, όπου ο ένας προστάτης αποχωρούσε και ο άλλος ερχότανε. Όμως συμφωνούσαν στον κοινό εχθρό.

Μάλιστα η τέταρτη εξουσία απεμπολεί το δικαίωμα ελέγχου και αποκάλυψης, **όχι κατάχρησης αλλά ύβρεως, του εκτελεστικού τομέα, κυβερνητικών υπηρεσιών.**

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Λίπμαν αποφάσισε να εργαστεί στα πλαίσια «του συστήματος». Στις κατ’ ιδίαν συζητήσεις του αναγνώριζε πως οι αντιφάσεις και τα κενά στα στοιχεία “έδειχναν” ελληνική κυβέρνηση και CIA²⁰³.

Αρχές 10^{ου}/1948 αρνήθηκε βοήθεια στους δημοσιογράφους Ντόνοβαν , Πολκ και Πούλο, όταν 9^ο/1948 την ζήτησαν.

Ήταν προτιμότερη μια έντιμη παραδοχή πως με τα υπάρχοντα στοιχεία δεν βρίσκεται λύση. Θα απετρέπετο η απάνθρωπη “λύση” που δόθηκε²⁰⁴.

Όσον αφορά την ελληνική Δικαιοσύνη, οι διαδοχικές αρνήσεις του Αρείου Πάγου να διορθωθεί η αδικία, που ΟΛΟΙ δέχονται πως έγινε, διαιωνίζουν μια

²⁰³ R. Steel, *Walter Lippmann and the American Century*, Boston 1980 ,σ. 487.

²⁰⁴ Έντ. Κήλυ, *Φόνος στον Θερμαικό*, Αθήνα 2010 ,σ. 427-430,539-545.

«ντροπή της». εν έχει ούτε το άλλοθι «ξένων πιέσεων και υπεράσπισης της χώρας από εσωτερικούς και εξωτερικούς εχθρούς»²⁰⁵.

ΤΟ ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ “Η ΕΛΛΑΣ”

Στο καφενείον “Η ΕΛΛΑΣ” ο σαλιμπάγκος
 πουλά τα νούμερα φθηνά
 δραχμή τα ακροβατικά
 οι ΑΛΥΣΙΔΕΣ δωρεάν
 το πήδημα θανάτου δυο δραχμές
 χωρίς σκοινιά, περάστε κόσμε.
 Στίχοι Κ.Χ. Μύρη²⁰⁶

---

²⁰⁵ Iatrides O. John (Ομότιμος καθηγητής Πολ. Επιστήμης στο Southern Connecticut State University 14/7/2013_526731/kathimerini.gr

²⁰⁶ Μύρης Κ.Χ. (Κώστας Γεωργουσόπουλος) Λαμία 1937 Συγγραφέας, κριτικός Θεάτρου, Φιλολόγος.

Πηγές και Βιβλιογραφία

A. Πηγές

1 Δημοσιευμένες πηγές

Αρχεία: Foreign Office, Στέιτ Ντιπάρτμεντ, στρατηγού Donovan
 Βούλευμα Πλημ/κών Θεσ/κης
 Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού(Δ.Ι.Σ.)

2 Εφημερίδες

Αθηναϊκή
Ακρόπολις
Απογευματινή
Αυγή
Βήμα
Εθνικός Κήρυξ
Έθνος
Ελευθεροτυπία
Εμπρός
Εστία
Εφ. Συντακτών
Ημέρα
Ισταμπούλ Εξπρές
Θεσσαλονίκη
Καθημερινή
Καιροί
Λαϊκή Φωνή
Μακεδονία
Μακεδονική ώρα
Μάχη
N.Y. Herald Tribune
Πρώτο θέμα
Star, New York
Τα νέα
Φως
Umanite
Washington Post

3 Περιοδικά

More

4 Οπτικοακουστικά Μέσα

Ασοσιέιτεντ Πρες
 C.B.S.
 E.T.3
 Overseas New Agency
 Ραδ/κός Σταθμός Ανταρτών
 Ρώντερ
 United Press

5 Διαδικτυακές πηγές

Dailythess.gr
 El culture .gr
 24oresimathia.gr
 Ημεροδρόμος.gr
 1-2.gr.
 Μηχανή του χρόνου

B. Βιβλιογραφία

- Βλάντον Ηλ.-Zac Mettger, *Ποιος σκότωσε τον Τ. Πολκ; Ο Τύπος καλύπτει έναν θάνατο στην οικογένεια* Philadelphia 1996
- Βούλτεψης Γιάν., *ΤΖ. ΠΟΛΚ: Χρέος για την αλήθεια. Έρευνες και ντοκουμέντα.* Αθήνα 2002
- Βούρβαχης Ελ., *Ποιος σκότωσε τον Πολκ;*, Αθήνα 2003
- Ιγνατίου Μιχ.-Παπαϊωάννου Κ., *Οι 6 θάνατοι του Πολκ*, Αθήνα 2018
- Καφίρης Αθ., *Μία ανθρώπινη και δικαστική τραγωδία. Η υπόθεση Πολκ-Στακτόπουλου* Αθήνα 2008
- Λεονταρίτης Γ., *Ο Γιάννης Μαρής για την υπόθεση Πολκ*, Αθήνα 2016
- Οικονομίδης Φοίβ., *Πόλεμος, διείσδυση και προπαγάνδα*, Αθήνα 1992
- Χατζηαργύρης Κ., *Η υπόθεση Πολκ*, Αθήνα 1975
- Bower Tom, *The perfect English Spy. Sir Dick White and the secret war, 1935-1990*, London 1995
- Eyer Freder. *Yankee G-man*, Chicago 1957
- Zola E., *Κατηγορώ*, Αθήνα 1966
- Keeley E., *Φόνος στο Θερμαϊκό. Υπόθεση Πολκ*, Αθήνα 2010

- Klein Naomi, *Το δόγμα του σοκ. Ο καπιταλισμός της καταστροφής*, Αθήνα 2010
- Marion K., *Η Συνωμοσία Πολκ: Δολοφονία και συγκάλυψη στην υπόθεσή του* New York 1992
- Steel Ron., *Walter Lipman and the American Century*, Boston 1980
- West N., *M.I.5, 1945-72. A Matter of Trust*, London 1983.

Παράρτημα

Γαφίσα τής ταινίας του Διονύση Γρηγοράτου *Ο Φάκελος Πολκ στον αέρα*, 1988.

Λεονταρίτης Γ. «Ο Γιάννης Μαρής για την υπόθεση Πολκ» Αθήνα 2016

Περίληψη

Ο φιλελεύθερος δημοσιογράφος, Τζορτζ Πολκ, τον 5^ο/1948, δολοφονείται στη Θεσσαλονίκη εν μέσω εμφυλίου.

Ο ψυχρός πόλεμος ξεκινά. Ο νέος προστάτης απαιτεί: άμεση έξοδο του παλιού, άμεση δίκη και καταδίκη ενόχου, από την κυβέρνηση.

Όταν τα συμφέροντα όλων ευθυγραμμίζονται (αντικομμουνισμός) έχουμε και «ένοχο».

Όμως, όταν το Αμερικανικό πανεπιστήμιο Τζορτζτάουν ζητά από την C.I.A., τον φάκελο Πολκ για έρευνά που έκανε, ο εθνικός αρχειοφύλακας των Η.Π.Α. απαντά:

Η C.I.A. δηλώνει πως ΕΧΑΣΕ ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ και «ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ» ΚΑΤΕΣΤΡΕΨΕ ΤΟΝ ΦΑΚΕΛΟ (Ελευθεροτυπία 13/8/2007)!!!!